

ΕΠΑΡΧΙΑΚΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ ΛΕΜΕΣΟΥ

ΕΝΩΠΙΟΝ: Θ. ΘΩΜΑ, Π.Ε.Δ.

Μεταξύ:

Εναγόντων

-και-

1. ΚΥΠΡΙΑΚΗΣ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑΣ, μέσω Γενικού Εισαγγελέα της Δημοκρατίας, από τη Λευκωσία
2. ΚΕΝΤΡΙΚΗΣ ΤΡΑΠΕΖΑΣ ΤΗΣ ΚΥΠΡΟΥ, από τη Λευκωσία
3. ΤΡΑΠΕΖΑ ΚΥΠΡΟΥ ΔΗΜΟΣΙΑ ΕΤΑΙΡΕΙΑ ΛΤΔ, από τη Λευκωσία

Εναγομένων

Ημερομηνία: 3.6.2022

ΕΜΦΑΝΙΣΕΙΣ:

Για την Ενάγουσα: κ. Φ. Τσαγγαρίδης με κα Α. Γρηγορίου για ΡΗC Tsangarides LLC

Για Εναγόμενη 1: κα Θ. Μαυρομουστάκη

Για Εναγόμενη 2: κα Θ. Ραφτοπούλου για Αλέκος Ευαγγέλου & Σία Δ.Ε.Π.Ε.

Για Εναγόμενη 3: κα Κ. Πολυβίου για Χρυσ αφίνης και Πολυβίου Δ.Ε.Π.Ε.

ΑΠΟΦΑΣΗ

Σύμφωνα με το κοινά παραδεκτό υπόβαθρο γεγονότων, η Ενάγουσα Εταιρεία (στη συνέχεια θα αναφέρεται ως η Ενάγουσα) κατά πάντα ουσιώδη προς την παρούσα αγωγή χρόνο διατηρούσε τρεις λογαριασμούς στην Τράπεζα Κύπρου Δημόσια Εταιρεία Λτδ (στη συνέχεια θα αναφέρεται ως η Εναγόμενη 3) με συνολικό πιστωτικό υπόλοιπο €571.167,36. Συνεπεία των μέτρων εξυγίανσης που επιβλήθηκαν στην Εναγόμενη 3 από την Εναγόμενη 2, η οποία είναι η Κεντρική Τράπεζα της Κύπρου (στη συνέχεια θα αναφέρεται ως η Κεντρική Τράπεζα), δυνάμει σειράς διαταγμάτων τα οποία εκδόθηκαν από την Κεντρική Τράπεζα υπό την ιδιότητα της ως Αρχή Εξυγίανσης, απομειώθηκε από τους λογαριασμούς της Ενάγουσας συνολικό ποσό

€220.889,76 το οποίο, σύμφωνα με το αδιαμφισβήτητο περιεχόμενο της επιστολής – Τεκμήριο 3, μετατράπηκε την 30.7.2013 σε 220.900 συνήθεις μετοχές ονομαστικής αξίας €1.00 εκάστη. Το ποσό αυτό διεκδικείται από την Ενάγουσα με την υπό εξέταση αγωγή της.

Σύμφωνα με τους ισχυρισμούς της Έκθεσης Απαίτησης, η Ενάγουσα μέχρι την 15.3.13, στη βάση των συμβατικών της σχέσεων με την Εναγόμενη 3, είχε το δικαίωμα να εισπράξει και/ή μεταφέρει εκτός της συγκεκριμένης τράπεζας τα υπέρ της πιστωτικά υπόλοιπα. Περαιτέρω ήταν συμβατικός ή/και εξυπακουόμενος όρος της μεταξύ τους συμφωνίας ότι η Εναγόμενη 3 θα κατείχε οποιαδήποτε πιστωτικά υπόλοιπα σε πίστη της Ενάγουσας και θα εκτελούσε άμεσα τις εντολές ή/και οδηγίες της για μεταφορά υπολοίπου, πληρωμές ή αναλήψεις χρημάτων από τα πιστωτικά υπόλοιπα της Ενάγουσας και η Εναγόμενη 3 θα χρέωνε ή/και θα εισέπραττε αμοιβή για τις ανωτέρω προσφερόμενες στην Ενάγουσα υπηρεσίες.

Από τα τέλη του 2012 αλλά κυρίως από το Φεβρουάριο του 2013 υπήρχε έντονη φημολογία και δημοσιεύματα στον τύπο και σε μέσα μαζικής ενημέρωσης για το ενδεχόμενο απομείωσης των καταθέσεων που διατηρούσαν καταθέτες σε τράπεζες ή/και πιστωτικά ιδρύματα με έδρα τους την Κύπρο, περιλαμβανομένης της Εναγόμενης 3. Η Εναγόμενη 1 (στη συνέχεια θα αναφέρεται ως η Κυπριακή Δημοκρατία) και η Κεντρική Τράπεζα ή/και διάφοροι αξιωματούχοι τους, σε χρόνο πριν την 15.3.2013 προχώρησαν σε σειρά διαβεβαιώσεων και/ή παραστάσεων, οι οποίες ήταν παραπλανητικές, ότι δεν υπήρχε ενδεχόμενο απομείωσης καταθέσεων, αφού τέτοια ενέργεια θα ήταν παράνομη και/ή αντισυνταγματική, προκειμένου να πείσουν τους καταθέτες να μην προχωρήσουν σε μεταφορά και/ή ανάληψη των καταθέσεων τους. Οι ανωτέρω διαβεβαιώσεις επαναλήφθηκαν στην Ενάγουσα από μέλη του προσωπικού της Εναγόμενης 3. Η Ενάγουσα, αφού πείστηκε και/ή βασίστηκε στις ανωτέρω δηλώσεις και/ή διαβεβαιώσεις, αποφάσισε να διατηρήσει τις καταθέσεις της στην Εναγόμενη 3. Από τις 18.3.2013 επιβλήθηκαν από την Κεντρική Τράπεζα περιοριστικά μέτρα τα οποία διατήρησαν τα τραπεζικά ιδρύματα της Κύπρου κλειστά μέχρι την 28.3.2013, τα οποία στην πράξη εμπόδιζαν τους καταθέτες να αποσύρουν και/ή μεταφέρουν χρήματα από τους λογαριασμούς τους.

Η Κεντρική Τράπεζα, ως Αρχή Εξυγίανσης, εξέδωσε σειρά διαταγμάτων βεβιασμένα, κατά παράβαση των προηγούμενων δεσμεύσεων και διαβεβαιώσεων των Εναγομένων και κατά παράβαση των συμφωνιών μεταξύ της Ενάγουσας και της Εναγόμενης 3, επιδεικνύοντας αμέλεια και παράβαση καθήκοντος και χωρίς να προηγηθεί δέουσα έρευνα και/ή στη βάση υποθέσεων και αυθαίρετων συμπερασμάτων, αγνοώντας τα πραγματικά περιστατικά και δεδομένα στα οποία όφειλαν να βασίσουν την κρίση τους και/ή μεταθέτοντας στο μέλλον την εξέταση συγκεκριμένων και αναγκαίων δεδομένων.

Στην Έκθεση Απαίτησης καταγράφονται οι λεπτομέρειες αμέλειας ή/και παράβασης καθήκοντων όλων των Εναγομένων. Πρόσθετα καταγράφονται οι λεπτομέρειες δόλου και/ή απάτης και/ή ψευδών παραστάσεων της Εναγόμενης 3.

Οι Εναγόμενες στα ξεχωριστά δικόγραφα της Υπεράσπισης τους, πέραν από ισχυρισμούς γεγονότων, εγείρουν σειρά νομικών ισχυρισμών, όπως το ότι δεν αποκαλύπτεται αιτία αγωγής εναντίον τους. Αναφορά σ' αυτούς θα γίνει στο κατάλληλο στάδιο της απόφασης μου.

Η ΜΑΡΤΥΡΙΑ

Για την πλευρά της Ενάγουσας παρουσιάστηκε ο διευθυντής της Ε. Αυγουστή (Μ.Ε.).

Κατατέθηκε ότι η Ενάγουσα ασχολείται με εξειδικευμένα συστήματα πυρόσβεσης με δραστηριότητα και συναλλαγές σε όλο τον κόσμο. Μέσω των λογαριασμών που τηρούσε με την Εναγόμενη 3 διεκπεραίωνε τις εργασίες της κάνοντας πληρωμές, εισπράξεις και γενικά τραπεζικές συναλλαγές για τους σκοπούς της επιχειρηματικής της δραστηριότητας. Η Ενάγουσα μετά την 15.3.2013, με βάση τη συμβατική της σχέση με την Εναγόμενη 3 και τους όρους λειτουργίας των τραπεζικών της λογαριασμών, είχε το δικαίωμα όπως και τη δυνατότητα να εισπράξει και να μεταφέρει από τους λογαριασμούς της τα πιστωτικά της υπόλοιπα και τις καταθέσεις της. Ήταν δε συμβατικός και/ή εξυπακουόμενος όρος της μεταξύ τους συμφωνίας ότι η Εναγόμενη 3 θα κατείχε οποιαδήποτε πιστωτικά υπόλοιπα των

λογαριασμών της εις πίστη της Ενάγουσας και θα εκτελούσε άμεσα, χωρίς οποιαδήποτε κωλύματα τις εντολές και οδηγίες της για μεταφορά υπολοίπου, πληρωμές ή αναλήψεις χρημάτων. Για τις ανωτέρω υπηρεσίες η Εναγόμενη 3 χρέωνε και εισέπραττε αμοιβή κατά την εκτέλεση των εντολών της Ενάγουσας.

Περί τον Μάιο του 2011 η Κυπριακή Δημοκρατία είχε αποκλειστεί από τις διεθνείς κεφαλαιαγορές, αφού οι διεθνείς οίκοι αξιολόγησης από τα τέλη του 2010 υποβίβαζαν συνεχώς την πιστοληπτική της ικανότητα. Τον Ιούνιο του 2012 η πιστοληπτική της ικανότητα έφθασε στην κατηγορία Βα3 – on watch – Possible Downgrade, τον Οκτώβριο του 2012 στην κατηγορία Β3 και τον Ιανουάριο του 2013 υποβιβάστηκε στην κατηγορία Caa3. Στις 13.1.2012 ο οίκος Standard & Poor's κατέταξε την Κύπρο στην κατηγορία σκουπίδια, κάτι το οποίο έκαμε ο οίκος Moody's στις 12.3.12 και ο οίκος Fitch στις 25.6.2012.

Παρόλη την κακή κατάσταση της οικονομίας, η Κυπριακή Δημοκρατία δεν λάμβανε οποιαδήποτε μέτρα και αξιωματούχοι της προέβαιναν σε παραπλανητικές δηλώσεις, αποκρύβοντας την πραγματική της κατάσταση. Από τα τέλη του 2012 και κυρίως από το Φεβρουάριο του 2013 υπήρχε έντονη φημολογία καθώς και δημοσιεύματα στον Κυπριακό και διεθνή τύπο περί του ενδεχόμενου απομείωσης των καταθέσεων που διατηρούσαν καταθέτες σε τράπεζες και πιστωτικά ιδρύματα, περιλαμβανομένης της Εναγόμενης 3 η οποία, όπως ήταν γνωστό, ήταν η μια από τις δυο μεγάλες κυπριακές τράπεζες που αντιμετώπιζαν προβλήματα κεφαλαιοποίησης. Η Κυπριακή Δημοκρατία και η Κεντρική Τράπεζα, μέσω των αξιωματούχων και υπαλλήλων τους, σε χρόνο πριν την 15.3.2013 προχώρησαν σε σειρά διαβεβαιώσεων και παραστάσεων ότι δεν υπήρχε ενδεχόμενο απομείωσης καταθέσεων, προκειμένου να πείσουν τους καταθέτες της Εναγόμενης 3 να μην προχωρήσουν σε αποσύρσεις ή μεταφορές χρημάτων από τους λογαριασμούς τους. Οι ως άνω διαβεβαιώσεις επαναλήφθηκαν και στον ίδιο προσωπικά από μέλη του προσωπικού της Εναγόμενης 3 σε επαφές που είχε μαζί τους τον Φεβρουάριο του 2013, όταν ζήτησε εξηγήσεις για τα όσα ακούγονταν και συζητούνταν εκείνο τον καιρό για πιθανό «κούρεμα καταθέσεων». Παρά τις ανησυχίες και τον έντονο προβληματισμό του κατά πόσο θα απέσυρε η θα μετέφερε τις καταθέσεις της Ενάγουσας, εντούτοις βασίστηκε επί των ως άνω διαβεβαιώσεων και τελικά αποφάσισε να διατηρήσει τις καταθέσεις της

Ενάγουσας στην Εναγόμενη 3.

Από τις 18.3.2013 και μετέπειτα επιβλήθηκαν από την Κεντρική Τράπεζα περιοριστικά μέτρα, τα οποία διατήρησαν τα τραπεζικά ιδρύματα της Κύπρου κλειστά μέχρι την 28.3.2013. Στην πράξη τα ως άνω μέτρα εμπόδιζαν τους καταθέτες από του να αποσύρουν και μεταφέρουν χρήματα από τους λογαριασμούς τους, εκτός από μικροποσά σε συγκεκριμένους λογαριασμούς στους οποίους είχαν πρόσβαση μέσω των αυτόματων μηχανών ανάληψης.

Με μια σειρά διαταγμάτων που εξέδωσαν η Κυπριακή Δημοκρατία και η Κεντρική Τράπεζα, η Λαϊκή Τράπεζα διαχωρίστηκε σε καλή και κακή τράπεζα. Με την καλή τράπεζα μεταφέρθηκαν και μεταβιβάστηκαν στην Εναγόμενη 3 όλες οι οφειλές προς τη Λαϊκή Τράπεζα με όλα τα εξυπηρετούμενα δάνεια μαζί με τις εγγυήσεις και εξασφαλίσεις τους, άλλα περιουσιακά στοιχεία, καθώς και οι οφειλές της Λαϊκής τράπεζας προς τον Ε.Λ.Α. (Emergency Liquidity Assistance) ύψους 9,6 δις. Ευρώ. Με βάση τα αναφερόμενα διατάγματα, συγκεκριμένες κατηγορίες καταθετών της Εναγόμενης 3, όπως το κράτος, οι ασφαλιστικές εταιρείες κ.λ.π., αντιμετωπίστηκαν προνομιακά δηλαδή η υποχρέωση απόδοσης των καταθέσεων στους δικαιούχους τους διασφαλίστηκε με καθόλου αποκοπή ή/και μικρότερου ποσοστού αποκοπή εν σχέση με τις καταθέσεις της Ενάγουσας. Παράλληλα η Εναγόμενη 3 επιβαρύνθηκε με τη μεταφορά, πέραν των ανωτέρω προνομιακών καταθέσεων, και των υπόλοιπων καταθέσεων της Λαϊκής τράπεζας μέχρι του ποσού των €100,000 με αποτέλεσμα να επιβαρυνθεί περαιτέρω η Εναγόμενη 3 και κατ' επέκταση η Ενάγουσα με τη δέσμευση όλων σχεδόν των καταθέσεων της πέραν του ποσού των €100,00, με την κατακράτηση και απομείωση τελικά ποσοστού 47,5% από το ποσό που ήταν κατατεθειμένο κατά την 15.3.2013, εμποδίζοντας, κατ' αυτό τον τρόπο, την Ενάγουσα από τη διεξαγωγή και τη διεκπεραίωση των συνήθων εργασιών της, εκθέτοντας την στους συνεργάτες της και προκαλώντας της ζημιές και απώλειες, τόσο υλικές όσο και ως προς τη φήμη και το όνομα της.

Στην ουσία η Κυπριακή Δημοκρατία και η Κεντρική Τράπεζα, με τις ανωτέρω ενέργειες τους επιβάρυναν την Εναγόμενη 3 με δικές τους υποχρεώσεις, τις οποίες έπρεπε να καλύψουν οι ίδιες σ' ότι αφορά τις ασφαλισμένες καταθέσεις,

δημιουργώντας σχετικό ταμείο, ως είχαν υποχρέωση να πράξουν. Αποτέλεσμα της ανωτέρω παράλειψης ήταν η απομείωση αναλογικά μεγαλύτερου ποσοστού από τις καταθέσεις της Ενάγουσας. Περαιτέρω, με την πώληση των εργασιών της Εναγόμενης 3 στην Ελλάδα, οι καταθέτες των υποκαταστημάτων της Ελλάδας τέθηκαν σε ευνοϊκότερη θέση απ' ότι οι καταθέτες της Κύπρου, αφού δεν υπέστηκαν τις συνέπειες της εξυγίανσης της Εναγόμενης 3 και οι καταθέσεις τους μεταφέρθηκαν στο ακέραιο σε άλλο τραπεζικό ίδρυμα. Περί την 8.8.2013 η Ενάγουσα παρέλαβε την επιστολή της Εναγόμενης 3 – τεκμήριο 3 – με την οποία πληροφορείτο για τη μετατροπή των απομειωθεισών καταθέσεων της σε μετοχές. Η Ενάγουσα ουδέποτε συγκατατέθηκε ούτε και αποδέχτηκε την ανωτέρω μετατροπή.

Οι ανωτέρω περιγραφόμενες ενέργειες της Κυπριακής Δημοκρατίας και της Κεντρικής Τράπεζας, ήταν βεβιασμένες αφού δεν εξετάστηκε και δεν έγινε οποιαδήποτε μελέτη ως προς το κατά πόσο η αγορά από την Εναγόμενη 3 των εργασιών της Λαϊκής τράπεζας ήταν συμφέρουσα για τους καταθέτες της Εναγόμενης 3, ποιο ήταν το ακριβές ποσοστό αποζημίωσης των καταθετών που θα απαιτείτο για την ανακεφαλαιοποίηση και εξυγίανση της Εναγόμενης 3 και, κυρίως, ποιο θα ήταν το ποσοστό απώλειας ή απομείωσης καταθέσεων που θα υφίσταντο οι καταθέτες της αν δεν επιβαλλόταν η εκχώρηση των εργασιών, των περιουσιακών στοιχείων και του συγκεκριμένου μέρους των υποχρεώσεων της Λαϊκής τράπεζας στην Εναγόμενη 3.

ΟΙ ΜΑΡΤΥΡΕΣ ΤΗΣ ΥΠΕΡΑΣΠΙΣΗΣ

Για την Κυπριακή Δημοκρατία παρουσιάστηκε ο κ. Γ. Παντελή (Μ.Υ.1), για την Κεντρική Τράπεζα ο κ. Μ. Στυλιανού (Μ.Υ.2) και για την Εναγόμενη 3 η κα Ε. Λειβαδιώτου (Μ.Υ.3).

Ο Μ.Υ.1 κατέθεσε ότι είναι ο Γενικός Διευθυντής του Υπουργείου Οικονομικών. Από το 2005 – 2014 υπηρέτησε ως ανώτερος οικονομικός λειτουργός στη διεύθυνση προϋπολογισμού του Υπουργείου Οικονομικών και ο ρόλος του περιλάμβανε την εποπτεία της προετοιμασίας του κρατικού προϋπολογισμού. Μεταξύ των ετών 2014 – 2019 ήταν διευθυντής της διεύθυνσης οικονομικών ερευνών και υποθέσεων της Ευρωπαϊκής Ένωσης του Υπουργείου Οικονομικών. Ο ρόλος αυτός περιλαμβάνει

συντονισμό και εποπτεία οικονομικών και χρηματοοικονομικών ζητημάτων που απορρέουν από τις υποχρεώσεις της Δημοκρατίας ως μέλος της Ευρωπαϊκής Ένωσης, συμπεριλαμβανομένων θεμάτων που σχετίζονται με τις εργασίες της ευρωομάδας και του συμβουλίου οικονομικών και δημοσιονομικών υποθέσεων (ECOFIN).

Το Συμβούλιο Αρχηγών της Ευρωζώνης στη συνάντηση της 21.7.2011 αποφάσισε την εμπλοκή και του ιδιωτικού τομέα στο σχέδιο διάσωσης της Ελληνικής οικονομίας (PSI). Οι ιδιώτες επενδυτές με τη συνεισφορά τους θα υπόκειντο αρχικά σε απομείωση της αξίας των ομολόγων τους κατά ποσοστό 21% περίπου. Οι τρόποι εμπλοκής του ιδιωτικού τομέα στο όλο σχέδιο ετοιμάστηκαν από το Ινστιτούτο Διεθνούς Χρηματοοικονομικής (Institute of International Finance – IIF) σε συνεργασία με την Ελληνική κυβέρνηση και οι ιδιώτες κάτοχοι των ομολόγων απευθύνθηκαν ως προς τη συμμετοχή τους απευθείας στο Ελληνικό Υπουργείο Οικονομικών. Τα κυπριακά χρηματοοικονομικά ιδρύματα ήταν σε απευθείας διαβουλεύσεις με το IIF και το Υπουργείο Οικονομικών για τη συζήτηση των όρων της ανταλλαγής. Η απόφαση των Κυπριακών τραπεζικών ιδρυμάτων για τη συμμετοχή τους στο όλο σχέδιο ήταν καθαρά δική τους και μόνο απόφαση.

Το Υπουργείο Οικονομικών είχε καλέσει αριθμό συσκέψεων με τις εμπλεκόμενες τράπεζες, όπου έγινε ανταλλαγή απόψεως επί του θέματος. Με βάση τα στοιχεία που προσκομίστηκαν, το συνολικό ύψος των ελληνικών ομολόγων που κατείχαν τα χρηματοοικονομικά ιδρύματα στην Κύπρο κατά την 30.6.2011 ανέρχονταν σε €4.257.708.285. Από το ως άνω ποσό είχε δηλωθεί η πρόθεση για συμμετοχή του ποσού των €4.242.988.285 ή ποσοστό 99.65%.

Με βάση απόφαση του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου, ημερ. 26.10.2011 – Τεκμήριο 12 – οι Ευρωπαϊκές τράπεζες θα έπρεπε να ενισχύσουν τον δείκτη κεφαλαιακής επάρκειας υψίστης ποιότητας στο 9% μέχρι τον Ιούνιο του 2012. Η Ευρωπαϊκή Αρχή τραπεζών λαμβάνοντας υπόψη μια σειρά από σενάρια, είχε καταδείξει ότι οι κεφαλαιακές ανάγκες της Λαϊκής Τράπεζας ανέρχονταν σε €1.971 δις και της Εναγόμενης 3 σε €1.56 δις. Για τη χρηματοδότηση της κεφαλαιακής τους ενίσχυσης οι Τράπεζες θα έπρεπε, πρωτίστως, να χρησιμοποιήσουν ιδιωτικούς κεφαλαιακούς

πόρους και, εφόσον απαιτείτο, οι εθνικές κυβερνήσεις θα έπρεπε να παρέχουν σχετική στήριξη. Στην περίπτωση δε που αυτή δεν θα μπορούσε να παρασχεθεί, η ανακεφαλαιοποίηση θα έπρεπε να χρηματοδοτηθεί μέσω δανείου από τον ευρωπαϊκό μηχανισμό στήριξης.

Η απόφαση για την απομείωση των ελληνικών κρατικών ομολόγων, τροχοδρόμισε καθοριστικές εξελίξεις στον τραπεζικό τομέα της Κύπρου, λόγω της μεγάλης έκθεσης των Κυπριακών τραπεζών στα ελληνικά κρατικά ομόλογα. Συγκεκριμένα, υπολογίζεται ότι οι Κυπριακές τράπεζες είχαν υποστεί ζημιές που αντιστοιχούσαν περίπου σε €4.5 δις ή στο 25% του ακαθάριστου εγχώριου προϊόντος της Κύπρου, ποσοστό πολύ μεγαλύτερο από οποιαδήποτε άλλη χώρα της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Ειδικότερα, η Λαϊκή Τράπεζα υπέστη ζημιά της τάξεως των €2.4 δις, ενώ η Εναγόμενη 3 ζημιά €1.9 δις. Επιπρόσθετα, η Κυπριακή Δημοκρατία είχε ήδη αποκλειστεί από τις διεθνείς αγορές από τα μέσα του 2011, λόγω της καθυστέρησης στη λήψη δημοσιονομικών μέτρων και της έκθεσης του εγχώριου τραπεζικού συστήματος στην Ελλάδα τόσο σε κρατικά ομόλογα όσο και σε δανειακό χαρτοφυλάκιο, που οδήγησαν σε συνεχόμενες υποβαθμίσεις της πιστοληπτικής της ικανότητας. Αποτέλεσμα του αποκλεισμού της από τις διεθνείς αγορές ήταν ο ουσιαστικός περιορισμός των δυνατοτήτων χρηματοδότησης των αναγκών του κράτους, αφού η μόνη πλέον διαθέσιμη πηγή ήταν η χρηματοδότηση μέσω της εγχώριας αγοράς.

Τα ανωτέρω δεδομένα ανάγκασαν την Κυπριακή Δημοκρατία να απευθυνθεί, τον Ιούνιο του 2012, στους ευρωπαϊκούς μηχανισμούς στήριξης, καθώς και στο Διεθνές Νομισματικό Ταμείο για οικονομική βοήθεια. Τον Νοέμβριο του 2012, αποστολή εκπροσώπων της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, της Ευρωπαϊκής Κεντρικής Τράπεζας και του Διεθνούς Νομισματικού Ταμείου (η Τρόικα), συμμετείχε σε διαπραγματεύσεις στην Κύπρο σχετικά με τους όρους του προγράμματος αναπροσαρμογής. Οι διαπραγματεύσεις κατέληξαν σε προκαταρκτικό μνημόνιο συναντίληψης στις 29.11.2012. Οι εκπρόσωποι της Τρόικα, στη διάρκεια των συναντήσεων, είχαν καταστήσει σαφές ότι οι τελικοί όροι του προγράμματος αναπροσαρμογής δεν θα οριστικοποιούντο μέχρι την ολοκλήρωση της ανεξάρτητης άσκησης δέουσας επιμέλειας του οίκου Pacific Investment Management Company

LLC (στη συνέχεια θα αναφέρεται ως η PIMCO) στη βάση του διαγνωστικού ελέγχου που θα διενεργείτο επί του χρηματοπιστωτικού συστήματος της Κύπρου. Μετά την ολοκλήρωση και δημοσίευση της έκθεσης του ανωτέρω οίκου και μετά τη διεξαγωγή των προεδρικών εκλογών τον Φεβρουάριο του 2013, πραγματοποιήθηκε συνάντηση της ευρωομάδας στις Βρυξέλλες στις 4.3.2013 με τη νέα κυβέρνηση της Κύπρου. Ήταν παρών σ' εκείνη τη συνάντηση μαζί με τον Υπουργό Οικονομικών. Οι εκπρόσωποι της Τρόικα συζήτησαν τα ευρήματα της έκθεσης της PIMCO σχετικά με την οικονομική επάρκεια της Λαϊκής Τράπεζας και της Εναγόμενης 3 και συγκεκριμένα τη διαπίστωση της πολύ μεγάλης έλλειψης κεφαλαίου των δύο αυτών τραπεζών. Υπό το φως των πορισμάτων της PIMCO η Τρόικα αποφάσισε ότι, ακόμα και αν οι υποχρεώσεις των δύο τραπεζών έναντι των κατόχων ομολόγων είχαν εξαληφθεί πλήρως, η ίδια δεν θα ήταν πρόθυμη να παράσχει χρηματοδότηση στο απαιτούμενο επίπεδο, έτσι ώστε να καλύψει το εναπομείναν κεφαλαιακό έλλειμμα μέσω δημόσιας διάσωσης. Όσον αφορά τον τρόπο με τον οποίο θα έπρεπε να αντιμετωπιστεί το ως άνω έλλειμμα, η θέση του Διεθνούς Νομισματικού Ταμείου και της Γερμανίας ήταν ότι δεν θα έπρεπε να παρασχεθεί κρατική στήριξη στις τράπεζες και ότι οποιαδήποτε ανακεφαλαιοποίηση θα έπρεπε να γίνει μέσω της απομείωσης των υποχρεώσεων των τραπεζών, συμπεριλαμβανομένων και των ανασφάλιστων καταθέσεων. Αναγνωρίζοντας ότι μια μεγάλη απομείωση των υποχρεώσεων των τραπεζών από κατόχους μετοχών, κατόχους ομολόγων και καταθετών, θα μπορούσε να έχει δυσμενείς συνέπειες στον χρηματοπιστωτικό τομέα και την οικονομία, όταν επέστρεψαν στην Κύπρο, άρχισαν να εξετάζουν πιθανές εναλλακτικές λύσεις.

Στις 15.3.2013 πραγματοποιήθηκε η συνάντηση της ευρωομάδας στις Βρυξέλλες για να συζητηθεί το πρόγραμμα προσαρμογής για την Κύπρο. Η Τρόικα ήταν ανοικτή στο ενδεχόμενο να συγκεντρωθούν κεφάλαια μέσω της επιβολής ενός ειδικού τέλους επί των καταθέσεων, αλλά ενημέρωσε ότι η επιβολή τόκων από μόνη της δεν θα ήταν ικανή για να συγκεντρώσει επαρκεί κεφάλαια, γι' αυτό θα έπρεπε να απαιτηθεί εισφορά επί της αξίας των καταθέσεων. Το προτεινόμενο τέλος επί των καταθέσεων επρόκειτο να εφαρμοστεί οριζόντια σε μόνιμους και μη κατοίκους καθώς και επί όλων των τραπεζικών καταθέσεων στην Κύπρο, με τους συντελεστές να καθορίζονται στο 6.75% για καταθέσεις άνω των €20.000 και στο 9.9% για καταθέσεις άνω των €100.000. Η επιβολή του ειδικού τέλους, εάν εγκρινόταν από τη Βουλή των

Αντιπροσώπων, θα επιβαλλόταν επί του πιστωτικού υπολοίπου των λογαριασμών καταθέσεων στις 15.3.2013. Με βάση τη δήλωση της ευρωομάδας, το Υπουργείο Οικονομικών ετοίμασε προσχέδιο νομοσχεδίου το οποίο εγκρίθηκε από το Υπουργικό Συμβούλιο και κατατέθηκε στη Βουλή των Αντιπροσώπων. Στις 19.3.2013 η Βουλή των Αντιπροσώπων απέρριψε το προαναφερθέν νομοσχέδιο για επιβολή ειδικού τέλους. Μετά την απόρριψη του η κυβέρνηση συνέχισε τις συζητήσεις με την Τρόικα για τους όρους του προγράμματος προσαρμογής.

Στις 21.3.2013 η Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα ανακοίνωσε ότι το διοικητικό της συμβούλιο είχε αποφασίσει ότι η έκτακτη παροχή ρευστότητας (ELA) θα παρέμενε διαθέσιμη στις κυπριακές τράπεζες μόνο εφόσον ένα αποδεκτό πρόγραμμα στήριξης τίθετο σε εφαρμογή μέχρι την 25.3.2013. Σε περίπτωση που αποσύρετο η έκτακτη παροχή ρευστότητας, τόσο η Εναγόμενη 3, όσο και η Λαϊκή Τράπεζα, θα κατέρρεαν αμέσως καθώς εξαρτώνταν από αυτήν και δεν θα μπορούσαν να βρουν εναλλακτικές πηγές ρευστότητας μέσα στον απαιτούμενο χρόνο, δεν θα μπορούσαν να εκπληρώσουν τις υποχρεώσεις τους και, κατ' αυτό τον τρόπο, θα τίθεντο σε διαδικασία αφερεγγυότητας. Κάτι τέτοιο θα είχε καταστροφικές επιπτώσεις στους πιστωτές των τραπεζών, στον κυπριακό χρηματοοικονομικό τομέα και στο σύνολο της οικονομίας. Σ' αυτό το πλαίσιο, ο Πρόεδρος της Δημοκρατίας συμφώνησε με την πρόταση της Τρόικα και στις 25.3.2013 η κυβέρνηση κατέληξε σε μια νέα πολιτική συμφωνία με την ευρωομάδα – Τεκμήριο 11. Η ανάγκη για συμφωνία με την ευρωομάδα ήταν επιτακτική και απαραίτητως αναγκαία, έστω και με δυσμενείς όρους, διαφορετικά ο τραπεζικός τομέας θα καταστρεφόταν ολοκληρωτικά, αφού τυχόν άτακτη κατάρρευση της Λαϊκής Τράπεζας θα συμπάρεσυρε όλο το τραπεζικό σύστημα σε κατάρρευση, λόγω της συστημικότητας της τράπεζας αυτής. Ως προς την Εναγόμενη 3, η δυνατότητα επιβίωσης της δεν θα μπορούσε να ξεπεράσει τις λίγες μέρες. Η κατάρρευση των δύο τραπεζών και η συνεπακόλουθη κατάρρευση του συνόλου του τραπεζικού τομέα, θα είχε ως αποτέλεσμα την άμεση χρεωκοπία του κράτους.

Η συμφωνία της ευρωομάδας προέβλεπε ότι η Λαϊκή Τράπεζα θα τίθετο υπό εξυγίανση για να χωριστεί σε μια «καλή τράπεζα», η οποία θα ενσωματώνετο με την Εναγόμενη 3 μαζί με τα €9 δις της Έκτακτης Παροχής Ρευστότητας (ELA) και σε μια «κακή τράπεζα» για να εκκαθαριστεί. Οι ασφαλισμένες καταθέσεις της Λαϊκής

Τράπεζας θα προστατεύονταν, καθώς η Τρόικα έκρινε απαραίτητο κάτι τέτοιο, όμως οι μέτοχοι και οι κάτοχοι ομολόγων θα υφίσταντο πλήρεις απώλειες κατά την εκκαθάριση. Η Εναγόμενη 3, από την άλλη, θα ανακεφαλαιοποιείτο μέσω των εργαλείων διάσωσης με ίδια μέσα, το οποίο στην πραγματικότητα περιλάμβανε διάσωση, μέσω της ανταλλαγής χρεών με ίδια κεφάλαια, μερική διαγραφή των μη ασφαλισμένων καταθέσεων και πλήρη απομείωση των μετοχών και κατόχων ομολόγων. Η συμφωνία προέβλεπε ακόμα την πώληση των υποκαταστημάτων της Εναγόμενης 3 στην Ελλάδα για σκοπούς χρηματοοικονομικής σταθερότητας τόσο στην Κύπρο όσο και στην Ελλάδα.

Μετά την ανωτέρω συμφωνία, η Κεντρική Τράπεζα, ασκώντας τις εξουσίες της ως Αρχή Εξυγίανσης και, αφού έλαβε υπόψη τη γνώμη του Υπουργού Οικονομικών, εξέδωσε σειρά διαταγμάτων για την υιοθέτηση και εφαρμογή του συμφωνηθέντος προγράμματος. Με τη λήψη των μέτρων εξυγίανσης επιτεύχθηκε η διατήρηση και συνέχιση προσφοράς των βασικών και κρίσιμων τραπεζικών εργασιών με αποτέλεσμα να διασφαλίζεται η χρηματοοικονομική σταθερότητα του Κυπριακού τραπεζικού συστήματος στην ολότητα του. Επιπλέον προστατεύτηκαν πλήρως οι καταθέτες, διασφαλίζοντας την άμεση πρόσβαση τους στις ασφαλισμένες καταθέσεις, χωρίς να μετακυλιστεί το κόστος εξυγίανσης των τραπεζών στους φορολογούμενους. Επίσης αποφεύχθηκε το ενδεχόμενο χιλιάδες εργαζόμενοι της Εναγόμενης 3 και της Λαϊκής Τράπεζας να βρεθούν στην ανεργία. Τα ανωτέρω ληφθέντα μέτρα ήταν απολύτως απαραίτητα αλλά και αναπόφευκτα, πριν τη λήψη τους εξετάστηκαν εξαντλητικά όλες οι δυνατές επιλογές, οι δε καταθέτες των δύο επηρεαζόμενων τραπεζών δεν βρίσκονται εν τέλει σε δυσμενέστερη θέση από αυτή στην οποία θα βρίσκονταν αν δεν λαμβάνονταν τα πιο πάνω μέτρα.

Μετά από συνεννόηση της Κεντρικής Τράπεζας, του Υπουργείου Οικονομικών και εκπροσώπων της Τρόικα, αποφασίστηκε όπως επί ορισμένων κατηγοριών καταθετών μη εφαρμοστούν τα μέτρα εξυγίανσης προς εξυπηρέτηση του δημοσίου συμφέροντος και τη διαφύλαξη της χρηματοοικονομικής σταθερότητας. Με βάση τα διατάγματα ΚΔΠ 103/13 και 104/2013 εξαιρέθηκαν από τα ως άνω μέτρα το Ευρωπαϊκό σύστημα λογαριασμών, πιστωτικά ιδρύματα, ασφαλιστικές εταιρείες, γενική κυβέρνηση, συστήματα πληρωμών όπως JCC κ.ά., φιλανθρωπικά ιδρύματα

και σχολεία. Οι κυβερνητικές καταθέσεις θα έπρεπε να προστατευθούν καθότι η απομείωση τους θα αύξανε τις χρηματοδοτικές ανάγκες της κυβέρνησης και θα περιόριζε την ικανότητα της να χρηματοδοτεί δημόσιες υπηρεσίες σε μια περίοδο οικονομικής κρίσης.

Ο Μ.Υ.2 κατέθεσε ότι εργάζεται στην Κεντρική Τράπεζα και τον Μάρτιο του 2013 μετατέθηκε στη μονάδα εξυγίανσης, η οποία μετονομάστηκε σε Τμήμα Εξυγίανσης, του οποίου είναι προϊστάμενος. Τον Μάρτιο του 2013 η Αρχή Εξυγίανσης εξέδωσε σειρά διαταγμάτων, δυνάμει των εξουσιών που της παρείχε ο περί Εξυγίανσης Πιστωτικών και Άλλων Ιδρυμάτων Νόμος 17(Ι)/2013, για εφαρμογή μέτρων εξυγίανσης στην Εναγόμενη 3 και στην Λαϊκή Τράπεζα. Τα γεγονότα που οδήγησαν στη λήψη μέτρων εξυγίανσης στην Εναγόμενη 3 ήταν τα ακόλουθα:

Στα μέσα του 2011 η Κυπριακή Δημοκρατία, μετά τις συνεχιζόμενες υποβαθμίσεις της πιστοληπτικής της ικανότητας από τους διεθνείς οίκους αξιολόγησης, αποκλείστηκε από τις διεθνείς αγορές. Η εξασφάλιση διακρατικού δανείου ύψους €2.5 δις από την Ρωσική Ομοσπονδία, έδωσε προσωρινά διέξοδο στο πρόβλημα χρηματοδότησης της κυβέρνησης. Στις 26.10.2011 επιτεύχθηκε συμφωνία μεταξύ των αρχηγών των κρατών μελών της Ευρωπαϊκής Ένωσης για λήψη μέτρων προς αντιμετώπιση των επιπτώσεων από την παγκόσμια οικονομική κρίση και την αποκατάσταση της εμπιστοσύνης στον ευρωπαϊκό τραπεζικό τομέα που είχε κλονιστεί. Μέσα σε αυτό το πλαίσιο συμφωνήθηκε όπως απαιτηθεί από τις τράπεζες η επίτευξη δείκτη κύριων βασικών πρωτοβάθμιων κεφαλαίων ύψους 9%, μετά την αφαίρεση των λογιστικών ζημιών που προέκυπταν από επενδύσεις σε κυβερνητικά ομόλογα κατά τις 30.9.2011, περιλαμβανομένων των ομολόγων του ελληνικού δημοσίου. Συμφωνήθηκε επίσης όπως για τις τράπεζες των οποίων ο δείκτης κύριων βασικών πρωτοβάθμιων κεφαλαίων υστερούσε του ως άνω στόχου, τους δοθεί παράταση μέχρι τις 30.6.2012 για επίτευξη του. Η εν λόγω συμφωνία προνοούσε περαιτέρω ότι η αύξηση κεφαλαίων για επίτευξη του ελάχιστου δείκτη του 9% θα χρηματοδοτείτο από ιδιωτικούς πόρους και σε περίπτωση που αυτό δεν ήταν εφικτό, οι εθνικές κυβερνήσεις θα παρείχαν οικονομική στήριξη στις τράπεζες. Σε περίπτωση δε που ένα κράτος δεν διέθετε τους αναγκαίους πόρους, η κρατική στήριξη για ανακεφαλαιοποίηση των τραπεζών θα χρηματοδοτείτο για τις χώρες της ευρωζώνης,

μέσω δανείου που θα χορηγείτο από το ευρωπαϊκό ταμείο χρηματοπιστωτικής σταθερότητας.

Η κεφαλαιακή θέση της Εναγόμενης 3 επιδεινώθηκε αμέσως μετά τον Οκτώβριο του 2011, όταν επιτεύχθηκε η συμφωνία των αρχηγών κρατών για την απομείωση των ομολόγων του ελληνικού δημοσίου. Η απομείωση των ως άνω ομολόγων και η σταδιακή αύξηση των μη εξυπηρετούμενων δανείων, επηρέασε αρνητικά την κερδοφορία της Εναγόμενης 3 και συνεπώς την κεφαλαιακή της θέση. Στις 8.12.2011 η Ευρωπαϊκή Αρχή Τραπεζών, ενεργώντας στη βάση της ανωτέρω συμφωνίας, εξέδωσε σύσταση – Τεκμήριο 14 – με την οποία ζητούσε από τις εθνικές αρχές να απαιτήσουν από τις τράπεζες να ενισχύσουν την κεφαλαιακή τους θέση με τη δημιουργία αποθέματος κεφαλαίων, ώστε ο δείκτης των κύριων βασικών πρωτοβάθμιων κεφαλαίων τους να φτάσει στο 9% μέχρι τις 30.6.2012 και επιπρόσθετα να δημιουργήσουν προσωρινό απόθεμα κεφαλαίου, το οποίο να καλύπτει ζημιές από την απομείωση κυβερνητικών ομολόγων που βρίσκονταν στην κατοχή τους, περιλαμβανομένων των ομολόγων του ελληνικού δημοσίου. Με βάση την ανωτέρω σύσταση, η Εναγόμενη 3 παρουσίαζε έλλειμα κεφαλαίου €1.56 δις για το οποίο θα έπρεπε να λάβει μέτρα να το καλύψει μέχρι τέλος Ιουνίου το 2012. Με επιστολή της Κεντρικής Τράπεζας ημερ. 27.12.2011 – Τεκμήριο 15 – η Εναγόμενη 3 κλήθηκε να υποβάλει σχέδιο για ενίσχυση της κεφαλαιακής της θέσης, το οποίο και υπέβαλε στις 20.1.2012 με επιστολή της προς την Κεντρική Τράπεζα – Τεκμήριο 16. Ακολούθησε απαντητική επιστολή της Κεντρικής Τράπεζας ημερ. 9.3.2012 – Τεκμήριο 17 – με την οποία η Εναγόμενη 3 πληροφορείτο ότι το ανωτέρω σχέδιο έγινε αποδεκτό. Στις 20.6.2012 η Εναγόμενη 3 με επιστολή της – Τεκμήριο 18 – η οποία κοινοποιήθηκε στον Υπουργό Οικονομικών, ενημέρωσε την Κεντρική Τράπεζα ότι δεν κατάφερε να καλύψει πλήρως το κεφαλαιακό της έλλειμα και αιτήθηκε παράταση έξι μηνών για να συμμορφωθεί. Ο διοικητής της Κεντρικής Τράπεζας με επιστολή του προς την Εναγόμενη 3, ημερ. 26.6.2012 - Τεκμήριο 19 – την ενημέρωσε ότι δεν τίθετο θέμα παράτασης από την Ευρωπαϊκή Αρχή Τραπεζών, γι' αυτό θα έπρεπε να αποταθεί άμεσα στην κυβέρνηση της Κυπριακής Δημοκρατίας για κρατική ενίσχυση. Στις 29.6.2012 η Εναγόμενη 3 αποτάθηκε στην Κυπριακή Δημοκρατία ζητώντας κρατική στήριξη ύψους €500.000.000 με σκοπό την κάλυψη του κεφαλαιακού της ελλείματος – Τεκμήριο 21. Παράλληλα δεν κατέστη δυνατή η επίτευξη του στόχου του

ελάχιστου δείκτη κύριων βασικών πρωτοβάθμιων κεφαλαίων ύψους 9%, ούτε από τη Λαϊκή Τράπεζα, παρά την κρατική στήριξη ύψους €1,8 δις την οποία είχε εγκρίνει η Βουλή των Αντιπροσώπων.

Λόγω της αδυναμίας της Κυπριακής Δημοκρατίας να αντλήσει χρηματοδότηση από τις διεθνείς αγορές, στις 25.6.2012 αποτάθηκε στον Μηχανισμό Στήριξης της Ευρωπαϊκής Ένωσης και στο Διεθνές Νομισματικό Ταμείο για σύναψη δανείου και οικονομική στήριξη με σκοπό, μεταξύ άλλων, τη χρηματοδότηση των κεφαλαιακών αναγκών του χρηματοπιστωτικού τομέα. Στις 2.7.2012 εκπρόσωποι της Ευρωπαϊκής Ένωσης, της Ευρωπαϊκής Κεντρικής Τράπεζας και του Διεθνούς Νομισματικού Ταμείου (η Τρόικα) έφτασαν στην Κύπρο για έναρξη συνομιλιών με τις Κυπριακές Αρχές. Κατά τις συζητήσεις με την Τρόικα συμφωνήθηκε ο διορισμός ανεξάρτητου εξωτερικού συμβούλου για εκτίμηση των κεφαλαιακών αναγκών του τραπεζικού τομέα. Ο υπολογισμός των ως άνω κεφαλαιακών αναγκών τέθηκε ως προϋπόθεση από τους διεθνείς δανειστές για τη χορήγηση δανείου και τη σύναψη συμφωνίας προγράμματος οικονομικής στήριξης. Η συντονιστική επιτροπή η οποία είχε διοριστεί προς το σκοπό της επίβλεψης και το συντονισμό του έργου του ανεξάρτητου εξωτερικού συμβούλου, επέλεξε, κατόπιν προσφορών, την εταιρεία PIMCO για τη διενέργεια του ανεξάρτητου διαγνωστικού ελέγχου.

Στις 20.7.2012 η Κεντρική Τράπεζα, ενόψει του γεγονότος ότι η Εναγόμενη 3 δεν τηρούσε τις ελάχιστες εποπτικές κεφαλαιακές απαιτήσεις, της απαγόρευσε την εκποίηση στοιχείων του ενεργητικού της και την μεταφορά κεφαλαίου σε οποιαδήποτε θυγατρική της εταιρεία χωρίς την προηγούμενη έγκριση της Κεντρικής Τράπεζας. Στις 7.11.2012 το Διοικητικό Συμβούλιο της Ευρωπαϊκής Κεντρικής Τράπεζας αποφάσισε την αναστολή πρόσβασης της Εναγόμενης 3 και των υποκαταστημάτων της σε πράξεις άντλησης ρευστότητας από την Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα, η οποία αποτελούσε μία εκ των πηγών χρηματοδότησης των εργασιών της, λόγω μη τήρησης των απαιτήσεων κεφαλαιακής επάρκειας. Ως αποτέλεσμα της ως άνω εξέλιξης, η Εναγόμενη 3 στις 14.11.2012 αιτήθηκε από την Κεντρική Τράπεζα και της παραχωρήθηκε έκτακτη ρευστότητα (Emergency Liquidity Assistance – ELA) ύψους €2 δις, η οποία χρησιμοποιήθηκε μαζί με άλλα ρευστά διαθέσιμα της για την αποπληρωμή χρηματοδότησης €3,85 δις την οποία είχε λάβει μέχρι τότε από την

Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα.

Στις 23.11.2012 συμφωνήθηκε προκαταρκτικό μνημόνιο συναντίληψης της Κυπριακής Δημοκρατίας με την Τρόικα – Τεκμήριο 25 – στο οποίο περιλαμβάνονταν πρόνοια για χρηματοδότηση μέχρι €10 δις για κάλυψη των κεφαλαιακών αναγκών των κυπριακών τραπεζών. Η ρευστότητα της Εναγόμενης 3 επιδεινώθηκε σημαντικά κατά τους πρώτους τρεις μήνες του 2013 λόγω των αυξημένων εκροών καταθέσεων. Ως αποτέλεσμα των ως άνω εκροών, η Εναγόμενη 3 αιτήθηκε από την Κεντρική Τράπεζα την παροχή έκτακτης ρευστότητας ELA ύψους €1 δις. Στις 19.3.2013 της παραχωρήθηκε από την Κεντρική Τράπεζα επιπλέον έκτακτη ρευστότητα ELA ύψους €900.000.000.

Την 1.2.2013 υποβλήθηκε η έκθεση που εκπονήθηκε από τον οίκο PIMCO - Τεκμήριο 26. Από τα αποτελέσματα του διενεργηθέντος διαγνωστικού ελέγχου προέκυπτε ότι η Εναγόμενη 3 υπολειπόταν σημαντικά του ελάχιστου δείκτη βασικών πρωτοβάθμιων κεφαλαίων με βάση τα σενάρια προσομοίωσης ακραίων καταστάσεων. Στις 16.3.2013 επιτεύχθηκε στο Eurogroup πολιτική συμφωνία με τις Κυπριακές Αρχές για την εφαρμογή ενός προγράμματος οικονομικής προσαρμογής, όπου, μεταξύ άλλων, καταγράφηκε η δέσμευση των Κυπριακών Αρχών να λάβουν πρόσθετα μέτρα, αντλώντας εσωτερικούς πόρους, προκειμένου να περιορίσουν το μέγεθος της χρηματοδότησης από την Τρόικα. Στα ως άνω μέτρα περιλαμβάνονταν και η εισαγωγή μιας εφάπαξ εισφοράς σταθεροποίησης που θα επιβαλλόταν στις καταθέσεις σε ολόκληρο το τραπεζικό σύστημα για χρηματοδότηση της ανακεφαλαιοποίησης των τραπεζών. Ωστόσο, το σχετικό νομοσχέδιο καταψηφίστηκε από τη Βουλή των Αντιπροσώπων στις 19.3.2013. Μετά την ως άνω εξέλιξη, το διοικητικό συμβούλιο της Ευρωπαϊκής Κεντρικής Τράπεζας αποφάσισε ότι θα επέτρεπε τη συνέχιση παροχής έκτακτης ρευστότητας ELA από την Κεντρική Τράπεζα προς την Εναγόμενη 3 μέχρι την 25.3.2013. Στη συνέχεια, όπως ανέφερε η ανακοίνωση της Ευρωπαϊκής Κεντρικής Τράπεζας – Τεκμήριο 28 – η παροχή ELA θα εξεταζόταν μόνο υπό την προϋπόθεση ότι θα τίθετο σε εφαρμογή πρόγραμμα οικονομικής προσαρμογής, το οποίο θα εξασφάλιζε τη φερεγγυότητα των επηρεαζόμενων τραπεζών. Αυτό ουσιαστικά σήμαινε ότι σε περίπτωση μη επίτευξης συμφωνίας μέχρι την ως άνω ημερομηνία, η παροχή του ELA δεν θα ανανεωνόταν και

το ποσό που είχαν αντλήσει η Εναγόμενη 3 και η Λαϊκή Τράπεζα θα καθίστατο άμεσα απαιτητό, κάτι το οποίο θα οδηγούσε άμεσα τις δύο τράπεζες σε χρεωκοπία και το κράτος σε ολική κατάρρευση με απρόβλεπτες οικονομικές και κοινωνικές συνέπειες στο σύνολο του πληθυσμού. Σε περίπτωση κατάρρευσης και επακόλουθης εκκαθάρισης των ως άνω τραπεζών, θα προέκυπταν άμεσα δυσμενείς επιπτώσεις σε όλους τους καταθέτες τους, τόσο ανασφάλιστους όσο και ασφαλισμένους, αφού το κράτος δεν μπορούσε, υπό τις περιστάσεις, να εξασφαλίσει τα απαιτούμενα ποσά για αποζημίωση των ασφαλισμένων καταθετών. Υπό το φως των ως άνω δραματικών εξελίξεων, η Βουλή των Αντιπροσώπων ψήφισε στις 22.3.2013 σειρά νομοθεσιών, μεταξύ των οποίων και ο Νόμος 17(I)/2013.

Προς αποφυγή χρεωκοπίας της Κυπριακής Δημοκρατίας, στις 25.3.2013 επιτεύχθηκε στο Ευροgroup νέα πολιτική συμφωνία με την Κυπριακή κυβέρνηση. Σύμφωνα με την σχετική ανακοίνωση του Ευροgroup – Τεκμήριο 11 – συμφωνήθηκε όπως η Λαϊκή Τράπεζα τεθεί άμεσα σε εξυγίανση με πλήρη συνεισφορά των μετόχων, ομολογιούχων και ανασφάλιστων καταθετών, με τη χρήση του νέου νομοθετικού πλαισίου. Η συμφωνία προνοούσε επίσης το διαχωρισμό της Λαϊκής Τράπεζας σε καλή και κακή τράπεζα, την απορρόφηση της καλής τράπεζας από την Εναγόμενη 3 και τη σταδιακή διάλυση της κακής τράπεζας. Περαιτέρω, σε αντίθεση με το προκαταρκτικό μνημόνιο συναντίληψης, η απόφαση του Eurogroup προνοούσε ότι τα χρήματα του προγράμματος δεν θα χρησιμοποιούνταν για την ανακεφαλαιοποίηση της Λαϊκής Τράπεζας και της Εναγόμενης 3. Το Eurogroup απαιτούσε ακόμα την άμεση εφαρμογή συμφωνίας μεταξύ Κύπρου και Ελλάδας για τα υποκαταστήματα των Κυπριακών τραπεζών στην Ελλάδα με σκοπό την προστασία της σταθερότητας των χρηματοοικονομικών συστημάτων τόσο της Κύπρου όσο και της Ελλάδας.

Υπό το φως της ως άνω απόφασης του Eurogroup και ενόψει του άμεσου κινδύνου για πλήρη αποσταθεροποίηση του χρηματοοικονομικού συστήματος της χώρας και κατάρρευση του συνόλου του χρηματοπιστωτικού τομέα με καταστροφικές συνέπειες για την οικονομία της χώρας και για την κοινωνία, λήφθηκε στις 25.3.2013 η από κοινού απόφαση της Αρχής Εξυγίανσης και του Υπουργού Οικονομικών για εφαρμογή μέτρων εξυγίανσης στην Εναγόμενη 3. Στη συνέχεια, η Κεντρική Τράπεζα εξέδωσε σειρά διαταγμάτων, με βάση το Νόμο 17(I)/2013 για εφαρμογή του μέτρου

της διάσωσης με ίδια μέσα στην Εναγόμενη 3. Η λήψη του ως άνω μέτρου εξυγίανσης έγινε με σκοπό την απορρόφηση των ζημιών και την ανακεφαλαιοποίηση της Τράπεζας, ώστε να είναι σε θέση να συνεχίσει εργασίες ως δρώσα οικονομική μονάδα και να προστατευθούν πλήρως οι ασφαλισμένοι καταθέτες και η χρηματοοικονομική σταθερότητα. Για την επίτευξη του ως νω σκοπού ακολουθήθηκε η σειρά απομείωσης που προβλέπεται από το άρθρο 12(8) του Νόμου 17(Ι)/2013. Συγκεκριμένα, απομειώθηκε πρώτα το μετοχικό κεφάλαιο και τα δικαιώματα απόκτησης μετοχών, στη συνέχεια η αξία των αξιογράφων μετατρέψιμων σε μετοχές και ακολούθως οι χρεωστικοί τίτλοι καθώς και τα δικαιώματα απόκτησης τους. Ενόψει του ότι η συνολική απομείωση των πιο πάνω στοιχείων δεν επαρκούσε για την απορρόφηση όλων των ζημιών και την ανακεφαλαιοποίηση της Εναγόμενης 3, με βάση την προκαταρκτική αποτίμηση των περιουσιακών στοιχείων και υποχρεώσεων – Τεκμήριο 33 - καθώς και την έκθεση τελικής αποτίμησης του ανεξάρτητου οίκου KPMG LLP UK των περιουσιακών στοιχείων και υποχρεώσεων της Εναγόμενης 3, η Αρχή Εξυγίανσης αποφάσισε την μετατροπή του 47,5% των ανασφάλιστων καταθέσεων σε μετοχικό κεφάλαιο.

Σύμφωνα με την έκθεση του ανεξάρτητου οίκου KPMG LLP UK – Τεκμήριο 41 – η εύλογη καθαρή αξία των περιουσιακών στοιχείων της Εναγόμενης 3, ήταν κατά €1.721 εκ. μικρότερη από την λογιστική τους αξία κατά την 31.3.2013. Σε περίπτωση που τον Μάρτιο του 2013 η Εναγόμενη 3 τίθετο σε εκκαθάριση, ενόψει του ότι η ρευστοποίηση περιουσιακών στοιχείων υπό συνθήκες πίεσης είναι αβέβαιη και η τιμή πολύ χαμηλότερη από την εύλογη τους αξία, οι εισπράξεις από την εκποίηση περιουσιακών στοιχείων θα κατέληγαν σε ζημιές για τους ανασφάλιστους καταθέτες, καθώς και σε πλήρη απώλεια του συνόλου επένδυσης των κατόχων αξιογράφων και μετόχων. Περαιτέρω, ενόψει του τεράστιου μεγέθους των περιουσιακών στοιχείων της Εναγόμενης 3 καθώς και την επικρατούσα οικονομική κατάσταση στην Κύπρο, θα ήταν αδύνατο τα περιουσιακά στοιχεία της Εναγόμενης 3 να εκποιούντο σε σύντομο χρονικό διάστημα και να αποπληρώνονταν, έστω και μερικώς, οι καταθέτες μόνο. Η εκκαθάριση τράπεζας του μεγέθους της Εναγόμενης 3 θα απαιτούσε πολύχρονη διαδικασία και τεράστια έξοδα, με τις ζημιές για τους πιστωτές να μεγαλώνουν με την πάροδο του χρόνου.

Επίσης, σε περίπτωση εκκαθάρισης της Εναγόμενης 3, θα ενεργοποιούνταν οι πρόνοιες του περί Σύστασης και Λειτουργίας Σχεδίου Προστασίας Καταθέσεων και Εξυγίανσης Πιστωτικών και Άλλων Ιδρυμάτων Νόμου του 2013 και θα έπρεπε να αποζημιωθούν άμεσα όλες οι ασφαλισμένες καταθέσεις με το συνολικό κόστος να ανέρχεται σε €12.2 δις περίπου. Το Ταμείο Προστασίας Καταθέσεων διέθετε μόνο €126 εκ. περίπου, τα οποία ήταν σε θέση να καλύψουν μόνο ένα πολύ μικρό ποσοστό των ασφαλισμένων καταθετών της Εναγόμενης 3. Συνεπώς θα δημιουργείτο κοινωνική αναταραχή, οικονομική αποσταθεροποίηση και χρηματοοικονομική αστάθεια, γεγονότα τα οποία θα οδηγούσαν σε πλήρη κατάρρευση της αγοράς και των τιμών και θα μείωνε σε πρωτοφανή χαμηλά επίπεδα την αξία εκποίησης των περιουσιακών στοιχείων της Εναγόμενης 3. Παράλληλα η οφειλή της προς την Κεντρική Τράπεζα αναφορικά με την έκτακτη ρευστότητα που της είχε παρασχεθεί, θα καθίστατο απευθείας ληξιπρόθεσμη και απαιτητή και η Κεντρική Τράπεζα θα αξιοποιούσε τα περιουσιακά στοιχεία της Εναγόμενης 3 που της είχαν παραχωρηθεί ως εξασφάλιση, για σκοπούς είσπραξης του ποσού. Επιπλέον, εκατοντάδες χιλιάδες πελάτες της Εναγόμενης 3 θα έχαναν πρόσβαση στα χρήματά τους και σε τραπεζικές υπηρεσίες, ενώ δεκάδες χιλιάδες εργαζομένων της Εναγόμενης 3 θα βρίσκονταν στην ανεργία. Σε κάθε περίπτωση, εάν η Εναγόμενη 3 τίθετο σε εκκαθάριση τον Μάρτιο του 2013, οι καταθέτες της θα βρίσκονταν σε δυσμενέστερη θέση από αυτή που βρέθηκαν με τη λήψη των μέτρων εξυγίανσης.

Όσον αφορά τα υποκαταστήματα της Εναγόμενης 3 στην Ελλάδα, η πώληση τους είχε τεθεί ως προϋπόθεση από τους διεθνείς δανειστές της Κύπρου για την έγκριση του προγράμματος οικονομικής στήριξης της Κυπριακής Δημοκρατίας. Σε περίπτωση που η κυβέρνηση δεν συναινούσε στην πώληση τους, οι διαπραγματεύσεις με την Τρόικα για τον καταρτισμό του μνημονίου συναντίληψης θα διακόπτονταν με συνεπακόλουθο την άτακτη χρεοκοπία του χρηματοπιστωτικού συστήματος και της ίδιας της Κυπριακής Δημοκρατίας.

Η Μ.Υ.3 κατέθεσε ότι είναι η οικονομική διευθύντρια του συγκροτήματος της Εναγόμενης 3. Τα ομόλογα του ελληνικού δημοσίου ήταν μια από τις πολλές επενδύσεις σε ομόλογα που είχε η Εναγόμενη 3 την κρίσιμη περίοδο. Ο λόγος για τον οποίο η Εναγόμενη 3 επέλεξε να επενδύσει στα συγκεκριμένα ομόλογα ήταν το ότι για

τα ομόλογα κυβερνήσεων δεν απαιτείται από τις εποπτικές αρχές να τηρούνται κεφάλαια στον ισολογισμό της τράπεζας, δηλαδή να έχουν κεφάλαια φυλαγμένα, εν αντιθέσει με ομόλογα τραπεζών ή εταιρειών όπου τηρείται ποσοστό τους σε αποθεματικό κεφαλαίου. Για το λόγο αυτό ανέκαθεν οι τράπεζες σε όλο τον κόσμο επένδυσαν και εξακολουθούν να επενδύουν σε ομόλογα δημοσίου. Κατά το χρόνο που αγοράστηκαν τα συγκεκριμένα ομόλογα, η Ελλάδα ήταν ενταγμένη στη ζώνη του ευρώ και με επενδυτική βαθμίδα, σύμφωνα με αξιολόγηση ανεξάρτητων οίκων αξιολόγησης. Συνεπώς επρόκειτο για μια ασφαλή επένδυση. Στην πορεία η Ελλάδα άρχισε να έχει οικονομικά προβλήματα, δημοσιονομικά και χρηματοδοτικά, που οδήγησαν σε διαβουλεύσεις με την Τρόικα. Τον Ιούλιο του 2011 υπήρξε μια πρώτη συμφωνία του Eurogroup για εθελοντική συμμετοχή του ιδιωτικού τομέα στην απομείωση των ελληνικών ομολόγων της τάξης του 21%. Οι διαβουλεύσεις της Ελλάδας με την Τρόικα ολοκληρώθηκαν το Μάρτιο του 2012. Την περίοδο εκείνη εκδόθηκε σειρά ανακοινώσεων από την Ελληνική Δημοκρατία και τις Ευρωπαϊκές αρχές για το τελικό σχήμα του «κουρέματος» και έγινε πρόσκληση προς τους κατόχους των ομολόγων να λάβουν μέρος σ' αυτή την ανταλλαγή, στη βάση της οποίας τους δόθηκαν νέα ομόλογα στο 20% της αξίας των ομολόγων που κατείχαν. Από νομικής πλευράς η πρόσκληση για συμμετοχή στο σχέδιο ήταν εθελοντική. Επρόκειτο όμως για πρόσκληση «με το πιστόλι στον κρόταφο», όπως χαρακτηριστικά ανέφερε. Το ότι δεν αφήνονταν περιθώρια για μη συμμετοχή διαφαίνεται και από σχετικές ανακοινώσεις της Ελληνικής Δημοκρατίας, ημερομηνίας 6.3.2012 και 25.4.2012 – Τεκμήριο 45. Οι συνέπειες από τη μη συμμετοχή της Εναγόμενης 3 θα ήταν κατά πολύ χειρότερες για το λόγο ότι, πέραν του ότι θα έχαναν το κάθε άλλο παρά ευκαταφρόνητο ποσό των €400.000.000 που απέμενε μετά την απομείωση, υπήρχε ο κίνδυνος χρεοκοπίας της Ελλάδας. Οι επιπτώσεις από μια χρεοκοπία της Ελλάδας θα ήταν πολλαπλάσιες για την Εναγόμενη 3 για το λόγο ότι το 1/3 του ισολογισμού της ήταν επενδυμένο στην Ελλάδα σε δάνεια.

Πέραν από την απομείωση των ελληνικών ομολόγων, κατά την ίδια περίοδο υπήρχε σε εξέλιξη μια άσκηση προσομοίωσης “stress test” που είχε ως καταληκτική ημερομηνία την 30.6.2012. Στην αρχή της ανωτέρω άσκησης, η Εναγόμενη 3 είχε κεφαλαιακό έλλειμα €1,5 δις. Το μεγαλύτερο μέρος του ανωτέρω ελλείμματος είχε καλυφθεί από την Εναγόμενη 3 και στις 30.6.2012 που ήταν η τελική ημερομηνία

συμμόρφωσης με τις απαιτήσεις της Ευρωπαϊκής Αρχής Τραπεζών (ΕΑΤ), παρέμεινε ακάλυπτο ποσό €500.000.000 (Τεκμήριο 46). Κατ' εκείνη την περίοδο είχαν αρχίσει διαβουλεύσεις με την Κεντρική Τράπεζα και τους Ευρωπαϊκούς Θεσμούς αναφορικά με την προώθηση του αιτήματος τους για κάλυψη του ανωτέρω ελλείμματος από τον Ευρωπαϊκό Μηχανισμό Σταθερότητας. Μεσολάβησαν όμως τα γεγονότα με την έκρηξη στο Μαρί το 2011. Τα μη εξυπηρετούμενα δάνεια σε Κύπρο και Ελλάδα αυξάνονταν με πολύ γρήγορους ρυθμούς, κάτι τι οποίο επέφερε, περί το τέλος του 2012 με αρχές του 2013, επιπρόσθετες ζημιές. Στο προκαταρκτικό μνημόνιο που υπεγράφη με την Τρόικα είχε τεθεί ως προϋπόθεση για την οριστικοποίηση του η διεξαγωγή ανεξάρτητου ελέγχου "stress test" από την PIMCO, ο οποίος κατέδειξε ότι το κεφαλαιακό έλλειμα για την Εναγόμενη 3 ήταν €4 δις.

Η Εναγόμενη 3 δε συμμετείχε στις διαπραγματεύσεις για την πώληση των καταστημάτων της στην Ελλάδα. Δεν είχε ρόλο ούτε ανάμιξη στην τελική τιμή αγοράς. Απλά ανέλαβε να υλοποιήσει τα συμφωνηθέντα. Κατά την άποψη της, εάν η Εναγόμενη 3 δεν τίθετο υπό εξυγίανση, θα κατέληγε σε χρεοκοπία.

ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ ΜΑΡΤΥΡΙΑΣ

Παρακολούθησα με την επιβαλλόμενη προσοχή όλους τους μάρτυρες να καταθέτουν ενόρκως στη ζωντανή ατμόσφαιρα της δίκης. Θα πρέπει να τονίσω ότι η αξιολόγησή τους δεν περιορίστηκε στην εντύπωση που άφησαν από το εδώλιο του μάρτυρα αλλά επεκτάθηκε στην ουσία της εκδοχής τους, την οποία αντιπαρέβαλα με το σύνολο του μαρτυρικού υλικού που κατατέθηκε ενώπιόν μου (**Αντωνίου ν. Αστυνομίας** (2008) 2 Α.Α.Δ. 766 και **Βούτουνος ν. Αστυνομίας** (2008) 2 Α.Α.Δ. 71).

Ο Ενάγοντας δεν άφησε την καλύτερη εντύπωση στο Δικαστήριο. Αυτό το οποίο έχω παρατηρήσει, κατόπιν εξονυχιστικής εξέτασης της μαρτυρίας του, είναι ότι άφησε ουσιώδεις πτυχές της εκδοχής του ασαφείς και αδιευκρίνιστες, σε βαθμό που στερούντο πειστικότητας. Μια από αυτές ήταν οι κατ' ισχυρισμό διαβεβαιώσεις και παραστάσεις όλων των Εναγομένων ότι δεν υπήρχε ενδεχόμενο απομείωσης των τραπεζικών καταθέσεων, οι οποίες τον έπεισαν, όπως ισχυρίστηκε, να μην αποσύρει τις καταθέσεις της Ενάγουσας από την Εναγόμενη 3. Μία δε εκ των «παραστάσεων»

ήταν η επιστολή της Κεντρικής Τράπεζας – Τεκμήριο 8.

Θα πρέπει να επισημανθεί ότι το Τεκμήριο 8 φέρει ημερομηνία 11.2.2013 και υπογράφεται από κάποιον Δρ. Γ. Γεωργίου, προϊστάμενο του γραφείου του Διοικητή της Κεντρικής Τράπεζας. Απευθύνεται δε σε κάποιον Τ. Φειδία ως εκτελών χρέη εκτελεστικού διευθυντή της Λαϊκής Τράπεζας. Η εν λόγω επιστολή, όπως προκύπτει από το αδιαμφισβήτητο περιεχόμενο της, φαίνεται ότι ακολούθησε τη δημοσίευση ενός άρθρου στους Financial Times με τον τίτλο «Radical rescue proposed for Cyprus» ημερ. 10.2.2013 – Τεκμήριο 7. Η Κεντρική Τράπεζα τονίζει ότι οποιαδήποτε πράξη η οποία σκοπεύει να ελαττώσει, αποστερήσει ή περιορίσει το ιδιοκτησιακό δικαίωμα των καταθετών, είναι αντίθετη με τις πρόνοιες του Συντάγματος και του άρθρου 1 του Πρώτου Πρωτοκόλλου της Ευρωπαϊκής Σύμβασης για την προάσπιση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, που προστατεύουν το δικαίωμα στην ιδιοκτησία και είναι ουσιώδεις για τη λειτουργία της ελεύθερης οικονομίας. Πέραν του ότι η εν λόγω επιστολή, όπως διαφαίνεται με τον πλέον ξεκάθαρο τρόπο, δεν απευθύνεται στον ίδιο, οι συνθήκες υπό τις οποίες αυτή περιήλθε στην κατοχή του παρέμειναν αδιευκρίνιστες. Αρχικά ισχυρίστηκε ότι του την έδωσε η Λαϊκή Τράπεζα. Όταν όμως του ζητήθηκε να αναφέρει το όνομα του προσώπου που του την έδωσε, απάντησε ότι δεν μπορεί να το αποκαλύψει. Ούτε την ημερομηνία που την έλαβε μπορούσε να θυμηθεί, απλά θυμόταν ότι ήταν «μέσα στον καιρό που γράφτηκε η επιστολή».

Περαιτέρω, σε ερώτηση της ευπαιδευτής συνηγόρου της Κυπριακής Δημοκρατίας κατά πόσο άκουσε αξιωματούχο να προβαίνει σε κάποια συγκεκριμένη δήλωση, απάντησε, γενικά και αόριστα, ότι άκουσε τον κ. Καζαμία, υπουργό οικονομικών της τότε Κυβέρνησης που έλεγε να αποφεύγουν τις οποιεσδήποτε αντίθετες δηλώσεις ότι υπήρχε πρόβλημα τραπεζικού συστήματος στην Κύπρο. Ερωτηθείς δε κατά πόσο είδε τη δήλωση αυτή στον τύπο, απάντησε επί λέξη: «Όχι, από ότι θυμάμαι ήταν στο δελτίο ειδήσεων ένα βράδυ, αλλά το έγραψε και ο τύπος». Θα πρέπει επίσης να αναφερθεί ότι το ίδιο γενική και αόριστη υπήρξε και η μαρτυρία του εν σχέση με δηλώσεις και διαβεβαιώσεις προερχόμενες από την Εναγόμενη 3 με την οποία διατηρούσε τις καταθέσεις της η Ενάγουσα. Το μόνο το οποίο αναφέρει στη γραπτή του δήλωση – Έγγραφο Α – είναι ότι οι υπό αναφορά διαβεβαιώσεις επαναλήφθηκαν στον ίδιο προσωπικά από αξιωματούχους και υπαλλήλους της

Εναγόμενης 3, σε επαφές που είχε μαζί τους τον Φεβρουάριο του 2013, όπου ζητούσε εξηγήσεις για όσα ακούγονταν εκείνο τον καιρό περί πιθανού «κουρέματος» καταθέσεων. Δεν διευκρίνισε όμως ποια ήταν τα συγκεκριμένα πρόσωπα από την Εναγόμενη 3, τα οποία τον διαβεβαίωσαν ότι δεν υπήρχε ενδεχόμενο απομείωσης καταθέσεων.

Είναι κατάλληλο το σημείο αυτό για να γίνει αναφορά σε μια σειρά από δηλώσεις διάφορων προσώπων οι οποίες περιέχονται στη γραπτή του δήλωση – Έγγραφο Α. Οι δηλώσεις αυτές έγιναν ενώπιον της τριμελούς Ερευνητικής Επιτροπής η οποία διορίστηκε από το Υπουργικό Συμβούλιο για τη διεξαγωγή έρευνας σχετικά με την κατάσταση στην οποία περιήλθε το τραπεζικό σύστημα και η οικονομία της Κυπριακής Δημοκρατίας. Όπως επιμαρτυρεί το κείμενο της έκθεσης της εν λόγω επιτροπής ημερομηνίας 28.9.2013 – Τεκμήριο 5 - πρόκειται για δηλώσεις του διευθυντή του Υπουργείου Οικονομικών Χρ. Πατσαλίδη, των πρώην Υπουργών Οικονομικών Χ. Σταυράκη, Κ. Καζαμία και Β. Σιαρλή, του προέδρου και αντιπροέδρου του Διοικητικού Συμβουλίου της Εναγόμενης 3 Ε. Ιωάννου και Ε. Ξενοφώντος, του μέλους του Διοικητικού της Συμβουλίου Α. Αρτέμη, του ανώτερου εκτελεστικού Διευθυντή της Α. Ηλιάδη και του εσωτερικού ελεγκτή της Κ. Τσολάκη. Εξ' όσων έχω αντιληφθεί οι συγκεκριμένες δηλώσεις, όπως και η έκθεση της ανωτέρω ερευνητικής επιτροπής – Τεκμήριο 4 – παρουσιάστηκαν με σκοπό, μεταξύ άλλων, την τεκμηρίωση της θέσης του Μ.Ε. ότι παρά την κακή κατάσταση στην οποία είχε περιέλθει η οικονομία και το τραπεζικό σύστημα, εντούτοις αξιωματούχοι της τότε κυβέρνησης προέβαιναν σε παραπλανητικές δηλώσεις και διαβεβαιώσεις, αποκρύβοντας την πραγματική κατάσταση της οικονομίας.

Αναμφισβήτητα, οι δηλώσεις των ανωτέρω προσώπων συνιστούν εξ' ακοής μαρτυρία. Ο ευπαίδευτος συνήγορος της Ενάγουσας στην επιχειρηματολογία την οποία προέβαλε στη διάρκεια της δίκης προς αντίκρουση της ένστασης την οποία προέβαλαν οι ευπαίδευτες συνήγοροι των Εναγομένων στην παρουσίαση των ανωτέρω δηλώσεων, υποστήριξε βασικά ότι ο σκοπός για τον οποίο επιχειρείται η παρουσίαση της υπό αναφορά εξ' ακοής μαρτυρίας είναι η οικονομία της δίκης, διαφορετικά η πλευρά της Ενάγουσας θα έπρεπε να καλέσει ως μάρτυρες όλα τα πρόσωπα που προέβηκαν στις ανωτέρω δηλώσεις.

Είναι γνωστή η νομολογιακή αρχή ότι κριτής της βαρύτητας που προσδίδεται σε εξ' ακοής μαρτυρία είναι το ίδιο το Δικαστήριο (**Genemp Trading Ltd v. Λαϊκής Κυπριακής Τράπεζας Δημόσιας Εταιρείας Λτδ** (2013) 1 Α.Α.Δ.2050 και **Haji κ.ά. v. Adonis Baths Mavrokolimpos Waterfalls Limited κ.ά.** Πολιτική Έφεση Αρ. 192/14, ημερ. 10.5.2022). Τα κριτήρια τα οποία λαμβάνει υπόψη του το Δικαστήριο στο ανωτέρω έργο του καθορίζονται στο άρθρο 27(2) του Περί Αποδείξεως Νόμου, Κεφ. 9¹. Στην προκειμένη περίπτωση αφού στάθμισα όλα τα ανωτέρω κριτήρια, περαιτέρω δε αφού έλαβα σοβαρά υπόψη το ότι τα πρόσωπα που προέβηκαν στις ανωτέρω δηλώσεις δεν υποβλήθηκαν σε αντεξέταση, μέσω της οποίας θα μπορούσε να κριθεί η αξιοπιστία των δηλώσεων τους, κατέληξα όπως μη προσδώσω οποιαδήποτε βαρύτητα σ' αυτές. Δεν θεωρώ ότι είχε υποχρέωση η υπεράσπιση να ζητούσε την κλήτευση των προσώπων που προέβηκαν στις ανωτέρω δηλώσεις, όπως εισηγούνται οι ευπαίδευτοι συνήγοροι της Ενάγουσας στη γραπτή τους αγόρευση, για σκοπούς αντεξέτασης τους, ευχέρεια την οποία παρέχει το άρθρο 26(1) του Κεφ. 9. Αντίθετα ήταν υποχρέωση της πλευράς της Ενάγουσας, η οποία ήταν επιφορτισμένη με το σχετικό βάρος απόδειξης, να παρουσιάσει στο εδώλιο του μάρτυρα τα ως άνω πρόσωπα, ώστε να κριθεί η αξιοπιστία των δηλώσεων τους μέσω της αντεξέτασης. Το γεγονός ότι επρόκειτο για μεγάλο αριθμό μαρτύρων δεν θα μπορούσε να

---

¹ 27.- (2) Ειδικότερα, και χωρίς επηρεασμό της γενικότητας του εδαφίου (1), το Δικαστήριο θα λαμβάνει υπόψη τα πιο κάτω:

(α) Κατά πόσο θα ήταν εύλογο και εφικτό ο διάδικος, που έχει προσαγάγει τη μαρτυρία, να είχε κλητεύσει ως μάρτυρα στη διαδικασία το πρόσωπο που έκαμε την αρχική δήλωση·

(β) το χρονικό διάστημα μεταξύ της αρχικής δήλωσης και του γεγονότος στο οποίο αυτή αναφέρεται·

(γ) το βαθμό της εξ ακοής μαρτυρίας, δηλαδή κατά πόσο η μαρτυρία περιλαμβάνει εξ ακοής μαρτυρία πέραν του πρώτου βαθμού·

(δ) κατά πόσο οποιοδήποτε εμπλεκόμενο πρόσωπο είχε οποιοδήποτε κίνητρο να αποκρύψει ή να παραποιήσει τα γεγονότα·

(ε) κατά πόσο η αρχική δήλωση μεταφέρθηκε επακριβώς ή όχι·

(στ) το πλαίσιο μέσα στο οποίο, ή οποιοσδήποτε σκοπός για τον οποίο έγινε η αρχική δήλωση·

(ζ) κατά πόσο η εξ ακοής μαρτυρία είναι ουσιαδώς διαφορετική από την αρχική δήλωση·

(η) κατά πόσο, υπό τις περιστάσεις κάτω από τις οποίες προσάγεται η εξ ακοής μαρτυρία, φαίνεται ότι δεν διευκολύνεται η ορθή αξιολόγηση της βαρύτητας της μαρτυρίας ή γίνεται προσπάθεια παρεμπόδισης της ορθής αξιολόγησης της βαρύτητας της μαρτυρίας.

αποτελέσει πειστική δικαιολογία για τη μη κλήτευση τους από την Ενάγουσα. Ένα άλλο επιχείρημα των ευπαίδευτων συνηγόρων της Ενάγουσας υπέρ της αποδοχής των ανωτέρω δηλώσεων, είναι το ότι δεν είχε ζητηθεί από τους μάρτυρες υπεράσπισης όπως τις σχολιάσουν. Ούτε αυτή η θέση με βρίσκει σύμφωνο. Από τη στιγμή που η μαρτυρία όλων των μαρτύρων υπεράσπισης ήταν άκρως αντίθετη με τις ανωτέρω δηλώσεις, δεν απαιτείτο, κατά την άποψη μου, όπως τους ζητηθεί να τις σχολιάσουν ώστε να διαφανεί ότι δεν τις αποδέχονταν. Ένας επιπρόσθετος λόγος για τον οποίο δεν θα μπορούσε να δοθεί βαρύτητα στις ως άνω δηλώσεις είναι και το ότι στο Τεκμήριο 5 δεν καταγράφεται αυτούσια η μαρτυρία των προσώπων στα οποία αυτές αποδίδονται, αλλά σύνοψη της, με αποτέλεσμα να μην αποτελούν εξ' ακοής μαρτυρία πρώτου βαθμού.

Για τους λόγους που περιγράφονται λεπτομερώς πιο πάνω, το Δικαστήριο δεν θα μπορούσε να κάμει αποδεκτό τον ισχυρισμό του Μ.Ε. ότι οι Εναγόμενες προέβηκαν σε παραστάσεις και διαβεβαιώσεις ότι δεν υπήρχε ενδεχόμενο απομείωσης καταθέσεων στις Κυπριακές Τράπεζες, στη βάση των οποίων αποφάσισε να μην αποσύρει τις καταθέσεις της Ενάγουσας από την Εναγόμενη 3.

Πέραν των πιο πάνω θα ήθελα επίσης να αναφέρω ότι ούτε και ο ισχυρισμός του ότι τα μέτρα εξυγίανσης που λήφθηκαν στη Λαϊκή Τράπεζα επιβάρυναν έτι περαιτέρω τους καταθέτες της Εναγόμενης 3, περιλαμβανομένης και της Ενάγουσας, θα μπορούσε να γίνει αποδεκτός. Όπως συγκεκριμένα ισχυρίστηκε, αν δεν μεταφέρονταν οι υποχρεώσεις και τα βάρη της Λαϊκής Τράπεζας στην Εναγόμενη 3, θα ήταν πολύ μικρότερη η απομείωση των καταθέσεων από το ποσοστό στο οποίο τελικά έγινε. Η θέση αυτή κρίνεται ως παντελώς αυθαίρετη και ατεκμηρίωτη, αφού δεν φαίνεται να στηρίχθηκε σε οποιαδήποτε επιστημονικά στοιχεία, ούτε σε οποιαδήποτε έκθεση εμπειρογνωμοσύνης. Δεν διαφάνηκε επίσης ότι ο ίδιος είχε τα απαιτούμενα προσόντα που θα του προσέδιδαν την ιδιότητα του εμπειρογνώμονα και θα τον καθιστούσαν ειδικό στο να εκφέρει την άποψη του επί του συγκεκριμένου ζητήματος. Στο σημείο αυτό θα ήθελα να αναφέρω ότι ενώπιον του Δικαστηρίου υπάρχει η τεκμηριωμένη μαρτυρία του Μ.Υ.2, η οποία σχολιάζεται κατωτέρω, σύμφωνα με την οποία η αξία των περιουσιακών στοιχείων της Λαϊκής Τράπεζας που μεταφέρθηκαν στην Εναγόμενη 3 ήταν μεγαλύτερη από το σύνολο των ασφαλισμένων καταθέσεων

και των υποχρεώσεων γενικά της Λαϊκής Τράπεζας που ανέλαβε η Εναγόμενη 3, κάτι το οποίο είχε ως αποτέλεσμα να μην επιβαρυνθούν οι καταθέτες της Εναγόμενης 3 από τη μεταφορά των ως άνω υποχρεώσεων.

Για τους ίδιους βασικά λόγους που αναφέρονται πιο πάνω, δεν θα μπορούσε να γίνει αποδεκτός ούτε ο ισχυρισμός του ότι η τραπεζικές εργασίες της Εναγόμενης 3 στην Ελλάδα ήταν πολύ επικερδής και αν δεν πωλούνταν, η απομείωση των καταθέσεων που υπήρχαν στην Εναγόμενη 3 θα ήταν πολύ μικρότερη, αλλά ούτε και ο ισχυρισμός του ότι αν εμπλέκονταν στα μέτρα εξυγίανσης και τα υπόλοιπα τραπεζικά ιδρύματα, πέραν της Λαϊκής Τράπεζας και της Εναγόμενης 3, η απομείωση των καταθέσεων επίσης θα ήταν μικρότερη. Ατεκμηρίωτη και αυθαίρετη κρίνεται επίσης και η θέση του ότι αν δεν λαμβάνονταν τα μέτρα εξυγίανσης η Ενάγουσα θα ήταν σε καλύτερη θέση.

Προχωρώ στην αξιολόγηση των μαρτύρων υπεράσπισης.

Τόσο ο μάρτυρας της Κυπριακής Δημοκρατίας (Μ.Υ.1) όσο και της Κεντρικής Τράπεζας (Μ.Υ.2) παρουσιάστηκαν ως ειδικοί τόσο επί των θεμάτων της οικονομίας όσο και επί θεμάτων εξυγίανσης.

Ο ρόλος και τα καθήκοντα των εμπειρογνώμωνων έχουν επεξηγηθεί σε σωρεία αποφάσεων του Ανωτάτου Δικαστηρίου. Στην υπόθεση **Πιπτάλης κ.α. v. Ianira Enterprises Ltd. κ.α.** (1997) 1(B) Α.Α.Δ. 814, 823 αναφέρθηκε ότι ο εμπειρογνώμονας εφοδιάζει το Δικαστήριο με τα αναγκαία επιστημονικά κριτήρια για τον έλεγχο της ακρίβειας των συμπερασμάτων του, έτσι που να μπορέσει το Δικαστήριο να διαμορφώσει τη δική του ανεξάρτητη κρίση με την εφαρμογή αυτών των κριτηρίων πάνω στα γεγονότα που αποδεικνύει η μαρτυρία (**Philippou v. Odysseos** (1989) 1 C.L.R. 1). Όπως είναι επίσης νομολογημένο η αξιολόγηση της μαρτυρίας εμπειρογνώμωνων διέπεται από τους ίδιους κανόνες που διέπουν την αξιολόγηση της μαρτυρίας κάθε άλλου μάρτυρα (**Cybarco Ltd v. Kovascik** (2001) 1 Α.Α.Δ. 2013).

Στρεφόμενος στη μαρτυρία του Μ.Υ.1 πρωτίστως αποδέχομαι ότι κατέχει τα ακαδημαϊκά προσόντα αλλά και την πείρα, τα οποία τον καθιστούν ειδικό στο να

εκφέρει άποψη επί των ανωτέρω θεμάτων. Η εντύπωση που άφησε στο Δικαστήριο ήταν άριστη. Επεξήγησε λεπτομερώς όλες τις άπόψεις του, τις οποίες τεκμηρίωσε επιστημονικά. Αποδέχομαι επίσης ότι, ως εκ της θέσεως του στο Υπουργείο Οικονομικών, καθώς και της συμμετοχής του στη διαπραγματευτική ομάδα της Κυπριακής Κυβέρνησης, η οποία διαπραγματευόταν με τα θεσμικά όργανα της Ευρωπαϊκής Ένωσης (Τρόικα) ήταν γνώστης της επικρατούσας κατά τον ουσιώδη χρόνο κατάστασης της οικονομίας καθώς και των λόγων οι οποίοι οδήγησαν την Κυπριακή Δημοκρατία να απευθυνθεί στον Ευρωπαϊκό Μηχανισμό Σταθερότητας για οικονομική στήριξη. Περιέγραψε με αντικειμενικότητα και αμεροληψία ένα προς ένα τα γεγονότα τα οποία επέβαλαν, κατ' ουσία, την υπογραφή του μνημονίου συναντίληψης, χωρίς ωστόσο να υποβαθμίσει τη σοβαρότητα των δημοσιονομικών προβλημάτων τα οποία ταλάνιζαν την Κυπριακή οικονομία. Επεξήγησε με πλήρη πειστικότητα τον ουσιώδη λόγο για τον οποίο η Κυπριακή Κυβέρνηση είχε ζητήσει οικονομική στήριξη από τον ανωτέρω μηχανισμό, που ήταν η έκθεση των κυπριακών τραπεζών στα ελληνικά ομόλογα και στην ελληνική οικονομία, μέσω της χορήγησης δανείων, θέση την οποία αποδέχομαι χωρίς κανένα διασταγμό. Όπως συγκεκριμένα ανέφερε, το μέγεθος του τραπεζικού τομέα ήταν κατά πολύ μεγαλύτερο του μεγέθους της Κυπριακής οικονομίας, οποιεσδήποτε δε δημοσιονομικές ανισορροπίες υπήρχαν την περίοδο 2008-2012, από μόνες τους δεν αποτελούσαν αποσταθεροποιητικό παράγοντα για την οικονομία, απορρίπτοντας, κατ' αυτό τον τρόπο, τη θέση η οποία του υπεβλήθη από τον ευπαίδευτο συνήγορο της Ενάγουσας ότι τα λάθη στον προγραμματισμό και στην κατάρτιση του προϋπολογισμού των ως άνω ετών ήταν από τους ουσιώδεις λόγους που οδήγησαν στη σύναψη του μνημονίου συναντίληψης. Με τον ίδιο πειστικό τρόπο επεξήγησε και το λόγο για τον οποίο το μεγαλύτερο ποσό από τα €10 δις που προέβλεπε το μνημόνιο συναντίληψης προορίζονταν για τη χρηματοδότηση του δημόσιου τομέα. Ο λόγος ήταν ότι το δημόσιο είχε απωλέσει την πρόσβαση του στις διεθνείς αγορές κεφαλαίων, με αποτέλεσμα να μην μπορεί να εξασφαλίσει χρηματοδότηση για να καλύψει τις ανάγκες του.

Αποδέχομαι χωρίς κανένα δισταγμό και τη θέση του ως προς το λόγο για τον οποίο οι όροι του μνημονίου συναντίληψης δεν είχαν οριστικοποιηθεί ενωρίτερα, συγκεκριμένα από το Νοέμβριο του 2012. Ο λόγος ήταν η απαίτηση των εκπροσώπων της Τρόικα για εκπόνηση άσκησης δέουσας επιμέλειας (έκθεσης) στη

βάση διαγνωστικού ελέγχου που θα διενεργείτο από ανεξάρτητο οίκο (PIMCO) επί της βιωσιμότητας του χρηματοπιστωτικού συστήματος της Κύπρου, πριν την οριστικοποίηση των τελικών όρων του προγράμματος αναπροσαρμογής. Η εκπόνηση δε της ανωτέρω έκθεσης ολοκληρώθηκε στις αρχές Φεβρουαρίου 2013. Ο μάρτυρας απέρριψε τη θέση του ευπαίδευτου συνηγόρου της Ενάγουσας ότι ο λόγος ήταν το ότι η κυβέρνηση ανέμενε να αποπερατωθούν οι προεδρικές εκλογές του 2013, θέση η οποία, εν πάση περιπτώσει, δεν υποστηρίχθηκε από οποιαδήποτε μαρτυρία.

Πέραν των πιο πάνω, επεξήγησε με πλήρη πειστικότητα το λόγο για τον οποίο είχε επιλεγεί το μέτρο της διάσωσης με ίδια μέσα, αντί οποιουδήποτε άλλου μέτρου από αυτά που περιγράφονται στο άρθρο 7 του Περί Εξυγίανσης Πιστωτικών Ιδρυμάτων Νόμου 17(I)/2013, ειδικά δε το μέτρο της αύξησης του μετοχικού κεφαλαίου της Εναγόμενης 3, όπως του είχε εισηγηθεί η πλευρά της Ενάγουσας, θέση την οποία τεκμηρίωσε πλήρως. Συγκεκριμένα, όπως επεξήγησε, το μέτρο της αύξησης κεφαλαίου είχε δοκιμαστεί με παταγώδη αποτυχία στην περίπτωση της Λαϊκής Τράπεζας, περαιτέρω δε κανένας επενδυτής θα επένδυε σε μετοχές της Εναγόμενης 3 υπό τις συνθήκες και καταστάσεις που επικρατούσαν τη δεδομένη στιγμή. Αποδέχομαι επίσης ανεπιφύλαχτα και την τελική του άποψη ότι τα συγκεκριμένα μέτρα εξυγίανσης που λήφθηκαν ήταν απολύτως απαραίτητα αλλά και αναπόφευκτα, οι δε καταθέτες των δύο τραπεζών, περιλαμβανομένης και της Ενάγουσας, δεν βρέθηκαν εν τέλει σε δυσμενέστερη θέση από αυτήν στην οποία θα βρίσκονταν αν τα μέτρα αυτά δεν λαμβάνονταν, κάτι το οποίο θα οδηγούσε αναπόφευκτα στην κατάρρευση και των δύο ανωτέρω τραπεζών και, κατ' επέκταση, ολόκληρου του χρηματοπιστωτικού συστήματος. Θα ήθελα ακόμα να αναφέρω ότι επεξήγησε και τεκμηρίωσε το λόγο ο οποίος επέβαλε την εξαίρεση ή τη μερική εξαίρεση από τα μέτρα εξυγίανσης κάποιων κατηγοριών καταθετών, όπως τα πιστωτικά ιδρύματα, η γενική κυβέρνηση, συστήματα πληρωμών JCC κλπ, ασφαλιστικές εταιρείες, σχολεία και φιλανθρωπικά ιδρύματα. Επισημαίνω ειδικά ότι, όσον αφορά τις κυβερνητικές καταθέσεις, σύμφωνα με όσα επεξήγησε, η τυχόν απομείωση τους θα αύξανε τις χρηματοδοτικές ανάγκες της κυβέρνησης και θα περιόριζε την ικανότητα της να χρηματοδοτεί δημόσιες υπηρεσίες σε περίοδο οικονομικής κρίσης, κάτι το οποίο θα ήταν αντιπαραγωγικό.

Την ίδια θετική εντύπωση άφησε στο Δικαστήριο και ο Μ.Υ.2. Πρωτίστως αποδέχομαι ότι έχει τα προσόντα καθώς και την εμπειρογνωμοσύνη που τον καθιστούν ειδικό επί θεμάτων εξυγίανσης. Θα πρέπει να αναφέρω ότι ούτε τα προσόντα αλλά ούτε και η εμπειρογνωμοσύνη του αμφισβητήθηκαν από πλευράς Ενάγουσας. Ο μάρτυρας επεξήγησε λεπτομερώς τους λόγους για τους οποίους το μέτρο της διάσωσης με ίδια μέσα που εφαρμόστηκε στην Εναγόμενη 3, ήταν το πλέον ορθό και κατάλληλο υπό τις κρατούσες τότε συνθήκες καθώς επίσης και τους λόγους για τους οποίους η εφαρμογή οποιουδήποτε άλλου μέτρου, από τα προνοούμενα στο άρθρο 7(1) του Νόμου 17(Ι)/2013, δεν ήταν εφικτή υπό τις περιστάσεις, ειδικά δε ενόψει του ότι η απόφαση του Eurogroup προνοούσε ότι δεν θα χρησιμοποιείτο οποιοδήποτε ποσό από το παραχωρηθέν δάνειο για την κεφαλαιοποίηση της Εναγόμενης 3 και της Λαϊκής Τράπεζας. Θεωρώ χρήσιμο να παραθέσω το ακόλουθο απόσπασμα από την αντεξέταση του:

- «Ε. Πώληση εργασιών;
 Α. Για να γίνει πρέπει να υπάρχει πρόθυμος αγοραστής, άλλη Τράπεζα που θα αγόραζε την Τράπεζα υπό εξυγίανση δεν υπήρχε.
 Ε. Γιατί να αγοράσει;
 Α. Αφού είναι πώληση.
 Ε. Είχε ασφαλιστικές θυγατρικές, αλλά περιουσιακά στοιχεία;
 Α. Συμφωνώ για αυτό δεν εφαρμόστηκε.
 Ε. Δοκιμάσετε;
 Α. Δεν μπορούσε να εφαρμοστεί.
 Ε. Πού ξέρετε, δοκιμάσετε;
 Α. Δεν υπήρχε χρόνος πρέπει να θυμόμαστε τις συνθήκες που επικρατούσαν οι τράπεζες ήταν κλειστές, το κράτος υπό κατάρρευση. Έπρεπε να συμφωνηθεί πρόγραμμα συμφωνήθηκε με βάση την απόφαση του Eurogroup 25/3 η Κεντρική Τράπεζα πήρε τα μέτρα ούτως ώστε να εφαρμοστεί η απόφαση του Eurogroup εκ των πραγμάτων η άποψή μου είναι ότι δεν μπορούσε να εφαρμοστεί το μέτρο πώλησης εργασιών. Η Τράπεζα Κύπρου ήταν η μεγαλύτερη στην Κύπρο δεν μπορούσε να απορροφήσει άλλη τις εργασίες της Τράπεζας Κύπρου».

Θα πρέπει επίσης να αναφερθεί ότι ο μάρτυρας απέρριψε την υποβολή του ευπαίδευτου συνηγόρου της Ενάγουσας ότι ο μόνος λόγος που επιλέγηκε το συγκεκριμένο μέτρο ήταν για να απαλλαγεί το κράτος από τις υποχρεώσεις του και να

τις «φορτώσει» στην Εναγόμενη 3. Το ότι δεν ήταν αυτός ο λόγος διαφαίνεται, κατά την άποψη μου, και από το αδιαμφισβήτητο γεγονός ότι, τουλάχιστον σ' ότι αφορά τις υποχρεώσεις της Λαϊκής Τράπεζας που μεταφέρθηκαν στην Εναγόμενη 3, μεταφέρθηκαν στην Εναγόμενη 3 και περιουσιακά στοιχεία της Λαϊκής Τράπεζας μεγαλύτερης αξίας από την αξία των μεταφερθεισών υποχρεώσεων.

Πέραν των πιο πάνω, επεξήγησε πλήρως και τεκμηρίωσε την άποψη του ότι σε περίπτωση που δεν λαμβάνονταν τα μέτρα εξυγίανσης στην Εναγόμενη 3 κατά τον ουσιώδη χρόνο και, αντ' αυτών, τίθετο σε εκκαθάριση, οι καταθέτες της, μεταξύ των οποίων και η Ενάγουσα, θα βρισκόταν σε δυσμενέστερη θέση από αυτήν στην οποία βρέθηκαν με τη λήψη των μέτρων εξυγίανσης, άποψη την οποία αποδέχομαι ανεπιφύλακτα. Θα πρέπει να επισημάνω ότι επεξήγησε ένα προς ένα τους λόγους για τους οποίους οι καταθέτες της Εναγόμενης 3 θα βρίσκονταν σε δυσμενέστερη θέση. Επεξήγησε ακόμα πολύ πειστικά τους λόγους για τους οποίους δεν είχαν ζητηθεί προσφορές από την Αρχή Εξυγίανσης για την πώληση των καταστημάτων της Εναγόμενης 3 στην Ελλάδα. Όπως συγκεκριμένα ανέφερε, η πώληση τους είχε τεθεί ως προϋπόθεση από τους δανειστές της Κύπρου, για την έγκριση του προγράμματος οικονομικής στήριξης της Κυπριακής Δημοκρατίας, σε περίπτωση δε που η κυβέρνηση δεν συναινούσε στην πώληση, οι διαπραγματεύσεις με την Τρόικα για τον καταρτισμό του τελικού μνημονίου συναντίληψης θα διακόπτονταν με συνεπακόλουθο την άτακτη χρεοκοπία του χρηματοπιστωτικού συστήματος και της ίδιας της Κυπριακής Δημοκρατίας.

Θετική εντύπωση άφησε στο Δικαστήριο και η Μ.Υ.3. Αποδέχομαι ότι και αυτή κατέχει τα προσόντα καθώς και την εμπειρογνώμοσύνη, τα οποία την καθιστούν ειδική στα θέματα επί των οποίων περιστράφηκε η μαρτυρία της, μεταξύ των οποίων και η αγορά των ομολόγων του Ελληνικού Δημοσίου. Παρουσίασε τα γεγονότα με πλήρη αντικειμενικότητα χωρίς ίχνος υπερβολής ή προσπάθεια παραποίησης τους ώστε να δώσει προβάδισμα στην υπόθεση της Εναγόμενης 3. Αιτιολόγησε με επαρκή και πειστικό τρόπο το λόγο για τον οποίο η Εναγόμενη 3 αποφάσισε να επενδύσει επί των συγκεκριμένων ομολόγων. Όπως επεξήγησε, επρόκειτο για ασφαλή επένδυση γι' αυτό και δεν απαιτείτο από τις εποπτικές αρχές η τήρηση κεφαλαιακού αποθέματος προς κάλυψη ζημιών που τυχόν προκληθούν, εν αντιθέσει με άλλες επενδύσεις για τις

οποίες απαιτείται η τήρηση μεγάλου ποσοστού αποθεματικού. Αποδέχομαι ανεπιφύλακτα την ανωτέρω θέση της όπως επίσης και τη θέση της ότι κατά το χρόνο αγοράς των συγκεκριμένων ομολόγων η Ελλάδα, παρά το ότι ήταν σε μνημόνιο, εντούτοις ήταν ενταγμένη σε επενδυτική βαθμίδα από τους διεθνείς οίκους αξιολόγησης, με αποτέλεσμα να μην υπάρχει κίνδυνος χρεοκοπίας της.

Πέραν των πιο πάνω αποδέχομαι και τη θέση της ότι το ποσοστό απομείωσης του 47,5% στις ανασφάλιστες καταθέσεις καθορίστηκε αποκλειστικά με βάση τον ισολογισμό της Εναγόμενης 3, χωρίς να ληφθεί υπόψη ο ισολογισμός της Λαϊκής Τράπεζας. Προς τεκμηρίωση δε της θέσης της επικαλέστηκε την έκθεση του ανεξάρτητου οίκου αξιολόγησης KPMG UK – Τεκμήριο 41 – το περιεχόμενο της οποίας υπήρξε αδιαμφισβήτητο, η οποία ήταν η βάση του υπολογισμού του ανωτέρω ποσοστού. Η αντίθετη θέση η οποία της υπεβλήθη από τον ευπαίδευτο συνήγορο της Ενάγουσας, ότι δηλαδή το ως άνω ποσοστό διαμορφώθηκε με βάση τα περιουσιακά στοιχεία και υποχρεώσεις της Λαϊκής Τράπεζας που είχε αναλάβει η Εναγόμενη 3, παρέμεινε παντελώς ατεκμηρίωτη και χωρίς να υποστηρίζεται από οποιαδήποτε μαρτυρία.

Αποδέχομαι ακόμα την άποψη της ότι σε περίπτωση που η Εναγόμενη 3 δεν τίθετο σε καθεστώς εξυγίανσης θα κατέληγε σε χρεοκοπία, άποψη η οποία συνάδει απόλυτα με τις απόψεις των άλλων μαρτύρων υπεράσπισης.

ΕΥΡΗΜΑΤΑ

Με βάση την ενώπιον μου αποδεκτή μαρτυρία καταλήγω σε εύρημα ότι τα γεγονότα τα οποία προηγήθηκαν της υπογραφής του μνημονίου συναντίληψης μεταξύ Κυπριακής Δημοκρατίας και Θεσμικών οργάνων της Ευρωπαϊκής Ένωσης κατά την 25.3.2013, τα οποία και οδήγησαν στην υπογραφή του, είναι αυτά τα οποία περιέγραψαν λεπτομερώς στη μαρτυρία τους οι Μ.Υ.1 και Μ.Υ.2 τα οποία, για σκοπούς οικονομίας, θεωρώ αχρείαστο να επαναλάβω.

Καθ' όσον αφορά την Εναγόμενη 3 αποτελεί εύρημα μου ότι η απομείωση των Ελληνικών ομολόγων στα οποία είχε επενδύσει, τον Οκτώβριο του 2011, επέφερε σ'

αυτή ζημιά της τάξης των €1,9 δις. Πέραν από την απομείωση των ελληνικών ομολόγων, η σταδιακή αύξηση των μη εξυπηρετούμενων δανείων σε Κύπρο και Ελλάδα επηρέασαν αρνητικά την κερδοφορία της και, κατ' επέκταση, την κεφαλαιακή της θέση.

Στις 8.12.2011 η Ευρωπαϊκή Αρχή Τραπεζών εξέδωσε σύσταση (Recommendation) – Τεκμήριο 14 – ζητώντας από τις εθνικές κυβερνήσεις να απαιτήσουν από τις Τράπεζες να ενισχύουν την κεφαλαιακή τους θέση με τη δημιουργία αποθέματος κεφαλαίων, κατά τρόπο ώστε ο δείκτης των κύριων βασικών πρωτοβάθμιων κεφαλαίων τους να φτάσει το 9% μέχρι την 30.6.2012 και, επιπρόσθετα, να δημιουργήσουν προσωρινό απόθεμα κεφαλαίου, το οποίο να καλύπτει ζημιές από την αποτίμηση κυβερνητικών ομολόγων που βρίσκονται στην κατοχή τους. Με βάση την ανωτέρω σύσταση, η Εναγόμενη 3 παρουσίαζε έλλειμα €1.56 δις το οποίο θα έπρεπε να καλύψει μέχρι την 30.6.2012. Την 20.1.2012 η Εναγόμενη 3 υπέβαλε προς την Κεντρική Τράπεζα σχέδιο ενίσχυσης της κεφαλαιακής της θέσης – Τεκμήριο 16 – το οποίο έγινε αποδεκτό από την Κεντρική Τράπεζα την 9.3.2012 – Τεκμήριο 17. Την 20.6.2012 η Εναγόμενη 3 ενημέρωσε την Κεντρική Τράπεζα ότι, παρά τις προσπάθειες της, δεν κατέστη δυνατό να καλύψει πλήρως το κεφαλαιακό της έλλειμα και αιτήθηκε παράταση 6 μηνών – Τεκμήριο 18. Η Κεντρική Τράπεζα ενημέρωσε την Εναγόμενη 3 ότι δεν τίθετο ζήτημα παράτασης της προθεσμίας για συμμόρφωση της γι' αυτό θα έπρεπε να υποβάλει αίτημα στην κυβέρνηση για κρατική ενίσχυση – Τεκμήριο 19. Την 29.6.2012 η Εναγόμενη 3 υπέβαλε προς την Κυπριακή Δημοκρατία αίτημα για κρατική ενίσχυση ύψους €500 εκ. με σκοπό την κάλυψη του κεφαλαιακού της ελλείμματος – Τεκμήριο 21. Η αδυναμία της Κυπριακής Δημοκρατίας να αντλήσει χρηματοδότηση από τις διεθνείς αγορές, συνεπεία του αποκλεισμού της από αυτές, για την κεφαλαιακή ενίσχυση της Εναγόμενης 3, καθώς και της Λαϊκής Τράπεζας, την οδήγησε να αποταθεί για οικονομική στήριξη στον Ευρωπαϊκό Μηχανισμό Σταθερότητας προς το σκοπό, μεταξύ άλλων, της χρηματοδότησης των κεφαλαιακών αναγκών του χρηματοπιστωτικού τομέα. Οι διαπραγματεύσεις της Κυπριακής Δημοκρατίας με τους εκπροσώπους της Τρόικα κατέληξαν, την 29.11.2012, σε προκαταρκτικό μνημόνιο συναντίληψης, οι όροι του οποίου δεν θα οριστικοποιούνται μέχρι την ολοκλήρωση ανεξάρτητης άσκησης δέουσας επιμέλειας, στη βάση διαγνωστικού ελέγχου επί του

χρηματοπιστωτικού συστήματος της Κύπρου, από τον οίκο PIMCO. Από τα αποτελέσματα του ανεξάρτητου διαγνωστικού ελέγχου, τα οποία δημοσιοποιήθηκαν την 1.2.2013 – Τεκμήριο 26 – προέκυπτε ότι η Εναγόμενη 3 υπολειπόταν σημαντικά του ελάχιστου δείκτη βασικών πρωτοβάθμιων κεφαλαίων. Συγκεκριμένα, παρουσίαζε έλλειμμα κεφαλαίων €2.834 εκ. στο βασικό σενάριο και €3.960 εκ. στο ακραίο σενάριο.

Στις 20.7.2012 η Κεντρική Τράπεζα απαγόρευσε την εκποίηση περιουσιακών στοιχείων της Εναγόμενης 3 και τη μεταφορά κεφαλαίου και/ή ρευστότητας σε οποιαδήποτε θυγατρική της εταιρεία, χωρίς την προηγούμενη έγκριση της – Τεκμήριο 23. Στις 7.11.2012 το διοικητικό συμβούλιο της Ευρωπαϊκής Κεντρικής Τράπεζας αποφάσισε την αναστολή πρόσβασης της Εναγόμενης 3 και των υποκαταστημάτων της σε πράξεις άντλησης ρευστότητας από την Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα λόγω μη τήρησης των απαιτήσεων της κεφαλαιακής επάρκειας – Τεκμήριο 24. Ως αποτέλεσμα της ως άνω εξέλιξης, στις 14.11.2012 η Εναγόμενη 3 αιτήθηκε και της παραχωρήθηκε από την Κεντρική Τράπεζα έκτακτη ρευστότητα (ELA) ύψους €2 δις. Η ρευστότητα της Εναγόμενης 3 επιδεινώθηκε σημαντικά κατά τους πρώτους 3 μήνες του 2013 λόγω αυξημένων εκροών καταθέσεων. Ως αποτέλεσμα των αυξημένων εκροών, αιτήθηκε στις 19.2.2013 την παροχή έκτακτης ρευστότητας (ELA) από την Κεντρική Τράπεζα ύψους 1 δις. Επιπλέον στις 19.3.13 αιτήθηκε και της παραχωρήθηκε επιπλέον έκτακτη ρευστότητα ύψους €900 εκ.

Την 16.3.2013 το διοικητικό συμβούλιο της Ευρωπαϊκής Κεντρικής Τράπεζας αποφάσισε ότι θα επέτρεπε τη συνέχιση παροχής έκτακτης ρευστότητας (ELA) από την Κεντρική Τράπεζα προς τις τράπεζες, περιλαμβανομένης της Εναγόμενης 3, στα μέχρι τότε επίπεδα μέχρι την 25.3.2013 – Τεκμήριο 28. Στη συνέχεια, η παροχή ELA θα εξεταζόταν μόνο υπό την προϋπόθεση ότι θα τίθετο σε εφαρμογή πρόγραμμα οικονομικής προσαρμογής της Ευρωπαϊκής Επιτροπής/Διεθνούς Νομισματικού Ταμείου, το οποίο θα εξασφάλιζε τη φερεγγυότητα των επηρεαζομένων τραπεζών. Σε περίπτωση που διακόπτετο η παροχή ELA, η Εναγόμενη 3 δεν θα ήταν σε θέση να ικανοποιήσει τις βραχυπρόθεσμες υποχρεώσεις της και θα έπρεπε να κηρύξει στάση πληρωμών.

Την 22.3.2013, η Βουλή των Αντιπροσώπων θέσπισε τον Περί Εξυγίανσης Πιστωτικών και άλλων Ιδρυμάτων Νόμο 17(Ι)/2013. Στις 25.3.2013 επιτεύχθηκε μεταξύ της Κυπριακής Δημοκρατίας και των Θεσμικών Οργάνων της Ευρωπαϊκής Ένωσης (Eurogroup) πολιτική συμφωνία για την εγκαθίδρυση ενός προγράμματος οικονομικής προσαρμογής και αναδιάρθρωσης του χρηματοπιστωτικού τομέα – Τεκμήριο 11. Πιο συγκεκριμένα συμφωνήθηκε, μεταξύ άλλων, όπως η Λαϊκή Τράπεζα τεθεί άμεσα σε εξυγίανση με πλήρη συνεισφορά των μετόχων, ομολογιούχων και ανασφάλιστων καταθετών, περαιτέρω δε όπως διαχωριστεί σε καλή και κακή τράπεζα, με τη σταδιακή απορρόφηση της καλής τράπεζας από την Εναγόμενη 3. Με την καλή τράπεζα θα μεταφέρονταν στην Εναγόμενη 3, €9 δις έκτακτης ρευστότητας (ELA) και οι ασφαλισμένες καταθέσεις μέχρι ποσού €100.000. Η ρηθείσα συμφωνία προέβλεπε επίσης ότι τα χρήματα του προγράμματος (μέχρι 10 δις) δεν θα χρησιμοποιούνταν για την ανακεφαλαιοποίηση της Εναγόμενης 3, η οποία θα επιτυγχάνετο με τη μετατροπή καταθέσεων σε μετοχές και την πλήρη απομείωση των μετοχών και των κατόχων αξιογράφων/ομολόγων. Το Eurogroup επέβαλε ακόμα ως όρο για την έγκριση του προγράμματος στήριξης της Κυπριακής Δημοκρατίας, την άμεση εφαρμογή συμφωνίας μεταξύ Κύπρου και Ελλάδας για την πώληση των υποκαταστημάτων της Εναγόμενης 3 στην Ελλάδα προς το σκοπό της προστασίας της σταθερότητας των χρηματοπιστωτικών συστημάτων Κύπρου και Ελλάδας.

Στις 25.3.2013 λήφθηκε η από κοινού απόφαση της Κεντρικής Τράπεζας, ενεργώντας ως Αρχή Εξυγίανσης και του Υπουργού Οικονομικών για εφαρμογή μέτρων εξυγίανσης στην Εναγόμενη 3 – Τεκμήριο 13. Στη συνέχεια η Αρχή Εξυγίανσης, αφού έλαβε υπόψη την Έκθεση της αρμόδιας εποπτικής αρχής για την τρέχουσα οικονομική κατάσταση της Εναγόμενης 3 – Τεκμήριο 30 – και το σχέδιο εξυγίανσης – Τεκμήριο 31 – εξέδωσε τα ακόλουθα διατάγματα:

- (α) *Το περί Πώλησης Εργασιών της Τράπεζας Κύπρου Δημόσιας Εταιρείας Λτδ Διάταγμα του 2013, Κ.Δ.Π.93/2013.*
- (β) *Το περί της Πώλησης Εργασιών της Cyprus Popular Bank Public Co Ltd Διάταγμα του 2013, Κ.Δ.Π.94/2013, το οποίο δημοσιεύτηκε στις 25 Μαρτίου 2013 στην Επίσημη Εφημερίδα της Δημοκρατίας («Διάταγμα Κ.Δ.Π. 94/2013»).*
- (γ) *Το περί της Πώλησης Εργασιών των εν Ελλάδι Εργασιών της Τράπεζας*

- Κύπρου Δημοσίας Εταιρίας Λτδ Διάταγμα του 2013, Κ.Δ.Π.96/2013, το οποίο δημοσιεύτηκε στις 26 Μαρτίου 2013 («Διάταγμα Κ.Δ.Π. 96/2013»),*
- (δ) *Το περί της Πώλησης Εργασιών των εν Ελλάδι Εργασιών της Cyprus Popular Bank Public Co Ltd Διάταγμα του 2013, Κ.Δ.Π.97/2013, το οποίο δημοσιεύτηκε στις 26 Μαρτίου 2013 («Διάταγμα Κ.Δ.Π. 97/2013»).*
- (ε) *Το περί Διάσωσης με Ίδια μέσα της Τράπεζας Κύπρου Δημόσιας Εταιρείας Λτδ Διάταγμα του 2013, Κ.Δ.Π. 103/2013, το οποίο δημοσιεύτηκε στην Επίσημη Εφημερίδα της Δημοκρατίας και τέθηκε σε εφαρμογή στις 6 π.μ. της 29ης Μαρτίου 2013.*
- (στ) *Το περί της Πώλησης Ορισμένων Εργασιών της Cyprus Popular Bank Public Co Ltd Διάταγμα του 2013, Κ.Δ.Π. 104/2013, το οποίο δημοσιεύτηκε στις 29 Μαρτίου 2013.*
- (ζ) *Το περί Πώλησης Ορισμένων Εργασιών στο Ηνωμένο Βασίλειο της Cyprus Popular Bank Public Co Ltd. Διάταγμα του 2013, Κ.Δ.Π. 105/2013, το οποίο δημοσιεύτηκε στην Επίσημη Εφημερίδα της Δημοκρατίας την 1 Απριλίου 2013.*

Ενόψει του ότι η απομείωση του μετοχικού κεφαλαίου και των δικαιωμάτων απόκτησης μετοχών, των αξιογράφων μετατρέψιμων σε μετοχές, των χρεωστικών τίτλων και των δικαιωμάτων απόκτησης χρεωστικών τίτλων δεν ήταν επαρκής για την απορρόφηση όλων των ζημιών και την ανακεφαλαιοποίηση της Εναγόμενης 3, η Αρχή Εξυγίανσης αποφάσισε, με βάση την προκαταρκτική αποτίμηση των περιουσιακών στοιχείων και υποχρεώσεων της Εναγόμενης 3 – Τεκμήριο 33 – και την έκθεση τελικής αποτίμησης του ανεξάρτητου οίκου KPMG LLP UK – Τεκμήριο 41 – τη μετατροπή του 47,5% των ανασφάλιστων καταθέσεων σε μετοχικό κεφάλαιο.

Στη βάση των ανωτέρω μέτρων εξυγίανσης, το συνολικό ποσό των καταθέσεων της Ενάγουσας που διατηρούσε στην Εναγόμενη 3, απομειώθηκε, πέραν του ασφαλισμένου ποσού των €100.000, κατά ποσοστό 47,5% και μετατράπηκε σε μετοχές – Τεκμήριο 3.

ΝΟΜΙΚΗ ΠΤΥΧΗ

Όπως επιμαρτυρεί το αδιαμφισβήτητο περιεχόμενο του Τεκμηρίου 13, τα μέτρα εξυγίανσης στην εναγόμενη 3 επιβλήθηκαν με βάση την από κοινού απόφαση ημερομηνίας 25.3.2013 της Κεντρικής Τράπεζας, ως Αρχή Εξυγίανσης και του τότε Υπουργού Οικονομικών, η οποία εξεδόθη στη βάση του άρθρου 3(1) του Περί Εξυγίανσης Πιστωτικών και άλλων Ιδρυμάτων Νόμου 17(Ι)/2013. Το εν λόγω άρθρο προνοεί επί λέξει τα ακόλουθα:

Η Επιτροπή Εξυγίανσης, με τη σύμφωνη γνώμη του Υπουργού Οικονομικών, δύναται να αποφασίζει τη λήψη μέτρων εξυγίανσης, με γνώμονα την καλύτερη επίτευξη των πιο κάτω στόχων:

- (α) Τη συνέχιση προσφοράς κρίσιμων τραπεζικών ή χρηματοοικονομικών υπηρεσιών,
- (β) την πρόληψη δημιουργίας ή εξάπλωσης κινδύνων που πιθανόν να έχουν δυσμενείς επιπτώσεις στη σταθερότητα του χρηματοοικονομικού συστήματος, εντός ή και εκτός της Δημοκρατίας,
- (γ) τη διατήρηση της εμπιστοσύνης του κοινού στο χρηματοοικονομικό σύστημα,
- (δ) την προστασία των δημόσιων πόρων αποτρέποντας επηρεαζόμενα ιδρύματα από το να βασίζονται σε δημόσια στήριξη για τη διάσωσή τους,
- (ε) την προστασία των καταθετών που καλύπτονται από το Ταμείο Προστασίας Καταθέσεων,
- (στ) την ελαχιστοποίηση του κόστους εξυγίανσης για τους φορολογούμενους,
- (ζ) την προαγωγή της δημοσίας ωφέλειας και την εξυπηρέτηση του δημοσίου συμφέροντος.

Περαιτέρω το άρθρο 6(1) του ίδιου Νόμου προνοεί τα ακόλουθα:

Η Αρχή Εξυγίανσης λαμβάνει μέτρα εξυγίανσης σε επηρεαζόμενο ίδρυμα, μόνο εάν ισχύουν όλες οι ακόλουθες προϋποθέσεις:

- (α) Η αρμόδια εποπτική αρχή αφού διαβουλευθεί με την Επιτροπή Εξυγίανσης αποφασίζει ότι το επηρεαζόμενο ίδρυμα δεν είναι βιώσιμο ή πιθανόν να καταστεί μη βιώσιμο και διαφαίνεται εύλογος κίνδυνος ότι το επηρεαζόμενο ίδρυμα δυνατό να μην είναι σε θέση να εκπληρώσει τις υποχρεώσεις του ή και να συνεχίσει να λειτουργεί ως δρώσα οικονομική μονάδα,
- (β) χωρίς τη λήψη μέτρων εξυγίανσης, άλλες ενέργειες που δυνατό να ληφθούν σε εύλογο χρόνο από το επηρεαζόμενο ίδρυμα ή από την αρμόδια εποπτική αρχή, σύμφωνα με την

αξιολόγηση της αρμόδιας εποπτικής αρχής, δεν επαρκούν ούτως ώστε το ίδρυμα να μπορεί να τηρεί τις απαιτήσεις κεφαλαιακής επάρκειας ή και ρευστότητας, και

(γ) το μέτρο εξυγίανσης είναι αναγκαίο για την προαγωγή της δημόσιας ωφέλειας και την εξυπηρέτηση του δημοσίου συμφέροντος.

Σύμφωνα με τη μαρτυρία του Μ.Υ.2, η απόφαση για τη λήψη των μέτρων εξυγίανσης στην Εναγόμενη 3 βασίστηκε στην έκθεση αξιολόγησης ημερ. 24.3.2013 – Τεκμήριο 29 – που ετοίμασε η μονάδα εξυγίανσης, το περιεχόμενο της οποίας παρέμεινε αδιαμφισβήτητο. Όπως επιμαρτυρεί το περιεχόμενο της, στα πλαίσια αξιολόγησης των προϋποθέσεων του άρθρου 6(1) λήφθηκαν υπόψη, μεταξύ άλλων, η έκθεση της Κεντρικής Τράπεζας, ως αρμόδιας εποπτικής αρχής, ημερ. 24.3.2012, αναφορικά με την τρέχουσα οικονομική κατάσταση της Εναγόμενης 3 και η μελέτη που εκπονήθηκε από τον οίκο PIMCO ημερ. 1.3.2013 – Τεκμήριο 26.

Αναφορικά με την συνδρομή της πρώτης προϋπόθεσης του άρθρου 6(1) και την αξιολόγηση της βιωσιμότητας της Εναγόμενης 3, διαπιστώνεται ότι αυτή δεν τηρεί τους εποπτικούς δείκτες ρευστότητας και η δυνατότητα της να ανταποκριθεί στην αποπληρωμή των υποχρεώσεων της στηρίζεται στη χρηματοδότηση που λαμβάνει από το μηχανισμό παροχής έκτακτης ρευστότητας καθώς το απόθεμα ρευστών διαθέσιμων υπολείπεται του ποσού χρηματοδότησης από το μηχανισμό παροχής έκτακτης ρευστότητας. Η αξιολόγηση καταλήγει στο ότι η Εναγόμενη 3 δεν είναι βιώσιμη ή πιθανό να καταστεί μη βιώσιμη εφόσον διαφαίνεται εύλογος κίνδυνος ότι δυνατό να μην είναι σε θέση να εκπληρώσει τις υποχρεώσεις της ή να συνεχίσει να λειτουργεί ως δρώσα οικονομική μονάδα.

Όσον αφορά τη δεύτερη προϋπόθεση, η έκθεση παρατηρεί, μεταξύ άλλων, ότι η Εναγόμενη 3 απέτυχε κατά το πρώτο εξάμηνο του 2012 να αντλήσει κεφάλαια από ιδιωτικές πηγές ώστε να καλύψει το κεφαλαιακό της έλλειμμα, όπως αυτό υπολογίστηκε από την Ευρωπαϊκή Αρχή Τραπεζών και, δεδομένης της χειροτέρευσης της χρηματοοικονομικής της κατάστασης και της ευρύτερης κατάστασης της κυπριακής οικονομίας, θα ήταν αδύνατο να αντλήσει τα κεφάλαια από ιδιωτικές πηγές. Η έκθεση καταλήγει ότι χωρίς τη λήψη μέτρων εξυγίανσης, άλλες ενέργειες που δυνατό να ληφθούν σε εύλογο χρόνο δεν θα ήταν επαρκείς ώστε να μπορεί να τηρεί τις απαιτήσεις κεφαλαιακής επάρκειας και ρευστότητας.

Όσον αφορά την τρίτη προϋπόθεση, αξιολογήθηκε το κατά πόσο η δημόσια ωφέλεια και το δημόσιο συμφέρον προάγονται περισσότερο από τη λήψη των μέτρων εξυγίανσης αντί εφαρμογής ενδεχόμενης εκκαθάρισης. Διαπιστώνεται δε ότι σε περίπτωση εκκαθάρισης της Εναγόμενης 3 θα ενεργοποιούνταν οι πρόνοιες του περί Σύστασης και Λειτουργίας Σχεδίου Προστασίας Καταθέσεων και Εξυγίανσης Πιστωτικών Ιδρυμάτων Νόμου του 2013 και θα έπρεπε να αποζημιωθούν άμεσα όλες οι ασφαλισμένες καταθέσεις. Το ταμείο προστασίας καταθέσεων δεν διέθετε τα κεφάλαια για να καλύψει τις ασφαλισμένες καταθέσεις. Παράλληλα η οφειλή της Εναγόμενης 3 σε σχέση με την έκτακτη ρευστότητα (ELA) που της είχε παραχωρηθεί θα καθίστατο απευθείας ληξιπρόθεσμη και απαιτητή και η Κεντρική Τράπεζα θα αξιοποιούσε τα περιουσιακά στοιχεία που της είχαν παραχωρηθεί ως εξασφάλιση για σκοπούς είσπραξης του οφειλόμενου ποσού. Κατά συνέπεια τα ως άνω περιουσιακά στοιχεία δεν θα ήταν στη διάθεση του εκκαθαριστή προς ικανοποίηση των λοιπών πιστωτών. Επιπλέον, χιλιάδες εργαζόμενοι της Εναγόμενης 3 θα βρίσκονταν στην ανεργία. Σε κάθε περίπτωση, η Κυπριακή Δημοκρατία θα τίθετο σε ανυπέβλητη δεινή οικονομική κατάσταση με καταστροφικές συνέπειες για τους καταθέτες και πιστωτές των τραπεζών, για τη χρηματοπιστωτική σταθερότητα και το κοινωνικό σύνολο.

Τα όσα καταγράφονται στο Τεκμήριο 29 καθιστούν σαφές και ξεκάθαρο ότι η Αρχή Εξυγίανσης πριν θέσει την Εναγόμενη 3 υπό καθεστώς εξυγίανσης εξέτασε τις καθοριζόμενες στο άρθρο 6(1) του Νόμου προϋποθέσεις και αφού ικανοποιήθηκε ως προς τη συνδρομή τους προέβηκε στην έκδοση του διατάγματος Κ.Δ.Π. 103/2013, με το οποίο εφαρμόστηκαν μέτρα εξυγίανσης στην Εναγόμενη 3. Αξίζει να αναφερθεί ότι οι διαπιστώσεις της Μονάδας Εξυγίανσης, οι οποίες καταγράφονται στο Τεκμήριο 29, στην ουσία παρέμειναν αδιαμφισβήτητες.

Σύμφωνα με το άρθρο 3(2)(δ) του Νόμου 17(Ι)/2013 μία εκ των βασικών αρχών που διέπουν την εφαρμογή μέτρων εξυγίανσης είναι οι πιστωτές του υπό εξυγίανση ιδρύματος να μην βρεθούν σε δυσμενέστερη οικονομική θέση ως αποτέλεσμα της εφαρμογής των μέτρων εξυγίανσης συγκριτικά με τη θέση του θα βρίσκονταν εάν το εν λόγω ίδρυμα τίθετο εναλλακτικά σε εκκαθάριση.

Τόσο ο Μ.Υ.1 όσο και ο Μ.Υ.2 ανέλυσαν με κάθε λεπτομέρεια πως θα διαμορφωνόταν η κατάσταση για τους καταθέτες της Εναγόμενης 3 στην περίπτωση που αντί των μέτρων εξυγίανσης η Εναγόμενη 3 τίθετο σε εκκαθάριση. Όπως επεξήγησαν, ένας εκ των κινδύνων για τους καταθέτες ήταν να μην μπορέσουν να εισπράξουν ούτε καν το ποσό της ασφαλισμένης τους κατάθεσης για το λόγο ότι το Ταμείο Προστασίας Καταθέσεων δεν διέθετε το ποσό των €12,2 δις στο οποίο είχαν υπολογιστεί συνολικά οι ασφαλισμένες καταθέσεις της Εναγόμενης 3, κάτι το οποίο θα είχε ως συνέπεια η υποχρέωση για κάλυψη τους να μεταφερόταν στο κράτος, το οποίο όμως αδυνατούσε να καταβάλει ένα τόσο υπέρογκο ποσό, με αποτέλεσμα να οδηγείτο στη χρεοκοπία. Περαιτέρω, όλοι ανεξαιρέτως οι καταθέτες θα έχαναν την πρόσβαση στους λογαριασμούς και τα χρήματα τους αφού θα δεσμεύονταν για σκοπούς εκκαθάρισης, θα έπρεπε δε να αναμένουν την εκποίηση και ρευστοποίηση των περιουσιακών στοιχείων της Εναγόμενης 3, κάτι το οποίο θα γινόταν εις βάθος χρόνου, για να μπορέσουν να εισπράξουν έστω και κάποιο μέρος από τα χρήματα τους. Θεωρώ χρήσιμο να μεταφέρω αυτούσιο το ακόλουθο απόσπασμα από την αντεξέταση του Μ.Υ.1:

- «Ε. Έχετε σαν Υπουργείο Οικονομικών με βάση τη δική σας συνεισφορά στη λήψη της από κοινού απόφασης ή της έκφρασης γνώμης, όπως λέει στα άρθρα 3 και 7, οποιαδήποτε δεδομένα ώστε να υποστηρίξετε ότι αυτό που λέτε στην παράγραφο 39 της δήλωσης σας ισχύει, εκάμετε κάποια μελέτη, έχετε κάποια δεδομένα;
- Α. Ναι. Σε περίπτωση άτακτης κατάρρευσης των τραπεζών σημαίνει, μιλώ και για τις δύο τράπεζες, σημαίνει τον εγκλωβισμό όλων των καταθετών ανεξάρτητα ποσού κατάθεσης για μακρά περίοδο μέχρις ότου ολοκληρωθεί η εκκαθάριση των τραπεζών. Αυτό θα ήταν ένα πολύ χειρότερο σενάριο από τα μέτρα εξυγίανσης που έχουν υλοποιηθεί και εφαρμοστεί μέσω των διαταγμάτων. Και αυτό είναι εμφανές από τη διαδικασία που ακολουθείται και συνεχίζει να ακολουθείται για τη Λαϊκή Τράπεζα, την εναπομείνασα οντότητα η οποία βρίσκεται σε διαδικασία εκκαθάρισης για 8 χρόνια περίπου. Αντιλαμβάνεστε το τι θα συνέβαινε στην οικονομία και στην κοινωνία όταν οι καταθέτες δεν θα μπορούσαν να αξιοποιήσουν έστω και ένα ευρώ από τις καταθέσεις τους για σειρά ετών, θα δημιουργείτο κοινωνική αναταραχή».

Αποδέχομαι ανεπιφύλακτα την άποψη των μαρτύρων υπεράσπισης ότι οι καταθέτες της Εναγόμενης 3, περιλαμβανομένης της Ενάγουσας, με τη λήψη των

μέτρων εξυγίανσης δεν βρίσκονται εντέλει σε δυσμενέστερη θέση από αυτήν στην οποία θα βρίσκονταν αν η Εναγόμενη 3 τίθετο σε εκκαθάριση. Θα πρέπει να επισημάνω ότι η ανωτέρω άποψη τους είναι πλήρως εναρμονισμένη με την έκθεση αξιολόγησης των προϋποθέσεων του άρθρου 6 του Νόμου 17(Ι)/2013 – Τεκμήριο 29.

Το άρθρο 7(1) του Νόμου 17(Ι)/2013 καθορίζει τα μέτρα εξυγίανσης τα οποία έχει την εξουσία να επιβάλλει η Αρχή Εξυγίανσης είτε μεμονωμένα, είτε σε συνδυασμό. Τα μέτρα αυτά είναι τα ακόλουθα:

(α) Αύξηση κεφαλαίου, δυνάμει των διατάξεων του άρθρου 8,

(β) πώληση εργασιών, δυνάμει των διατάξεων του άρθρου 9,

(γ) μεταβίβαση περιουσιακών στοιχείων, δικαιωμάτων ή υποχρεώσεων σε ενδιάμεση τράπεζα, δυνάμει των διατάξεων του άρθρου 10,

(δ) μεταβίβαση περιουσιακών στοιχείων και δικαιωμάτων σε εταιρεία διαχείρισης περιουσιακών στοιχείων, δυνάμει των διατάξεων του άρθρου 11,

(ε) διάσωση με ίδια μέσα, δυνάμει των διατάξεων του άρθρου 12:

Αποτέλεσε κοινό τόπο ότι στην περίπτωση της Εναγόμενης 3 το μέτρο που εφαρμόστηκε από την Αρχή Εξυγίανσης ήταν η διάσωση με ίδια μέσα. Η πλευρά της Ενάγουσας αμφισβητεί ότι το μέτρο αυτό ήταν το ορθό για να εφαρμοστεί υπό τις περιστάσεις. Στη γραπτή αγόρευση των ευπαίδευτων συνηγόρων της Ενάγουσας υποστηρίζεται ότι ούτε η Κυπριακή Δημοκρατία, ούτε η Κεντρική Τράπεζα εξέτασαν ποιο ήταν το πιο κατάλληλο μέτρο αλλά θεώρησαν ως δεδομένο ότι αυτές ήταν οι αποφάσεις του Eurogroup τις οποίες απλά έπρεπε να εφαρμόσουν. Κατά τους ευπαίδευτους συνηγόρους, εφάρμοσαν αβίαστα το μέτρο της διάσωσης με ίδια μέσα, χωρίς καμιά μελέτη για τα υπόλοιπα μέτρα εξυγίανσης που θα μπορούσαν να ληφθούν, με μοναδικό γνώμονα της απόφασης τους την αποφυγή ανάληψης οποιασδήποτε υποχρέωσης καταβολής αποζημίωσης στους καταθέτες της Εναγόμενης 3.

Τόσο ο Μ.Υ.1 όσο και ο Μ.Υ.2, αντεξεταζόμενοι από τον ευπαίδευτο συνήγορο της Ενάγουσας επεξήγησαν και τεκμηρίωσαν τους λόγους για τους οποίους δεν μπορούσαν να εφαρμοστούν άλλα μέτρα υπό τις κρατούσες κατά τον ουσιώδη χρόνο συνθήκες. Ειδικά δε όσο αφορά την αύξηση κεφαλαίου, που εισηγήθηκε ο ευπαίδευτος συνήγορος της Ενάγουσας, όπως επεξήγησε ο Μ.Υ.1, το μέτρο αυτό είχε δοκιμαστεί στην περίπτωση της Λαϊκής Τράπεζας και απέτυχε παταγωδώς. Κανένας δε επενδυτής θα αγόραζε μετοχές ενός ιδρύματος υπό τις συνθήκες και καταστάσεις που επικρατούσαν τη δεδομένη στιγμή. Όσον αφορά το μέτρο της πώλησης εργασιών, όπως επεξήγησε ο Μ.Υ.2, η Εναγόμενη 3 ήταν η μεγαλύτερη τράπεζα στην Κύπρο και δεν θα μπορούσε να απορροφήσει άλλη τις εργασίες της.

Με βάση την ανωτέρω μαρτυρία, αποδέχομαι ότι το μέτρο της διάσωσης με ίδια μέσα που εφαρμόστηκε στην Εναγόμενη 3, ήταν το πλέον ορθό και κατάλληλο υπό τις περιστάσεις, συγκριτικά με τα άλλα αναφερόμενα στο άρθρο 7(1) μέτρα.

Σύμφωνα με την καθ' όλα αποδεκτή μαρτυρία του Μ.Υ.2, με την εφαρμογή του μέτρου της διάσωσης με ίδια μέσα και για επίτευξη των σκοπών της εξυγίανσης, οι συσσωρευμένες ζημιές που υπέστη η Εναγόμενη 3 διαγράφηκαν/εκμηδενίστηκαν με την απομείωση του μετοχικού κεφαλαίου και των αξιογράφων/ομολόγων, ακολούθως δε, ενόψει του ότι η απομείωση των ανωτέρω στοιχείων δεν επαρκούσε για ανακεφαλαιοποίηση, η Εναγόμενη 3 ανακαιφαλοποιήθηκε με τη μετατροπή του 47,5% των ανασφάλιστων καταθέσεων σε μετοχές. Το ανωτέρω ποσοστό απομείωσης καθορίστηκε από την Αρχή Εξυγίανσης με βάση την προβλεπόμενη στο άρθρο 22(1) του Νόμου 17(Ι)/2013 προκαταρκτική αποτίμηση των περιουσιακών στοιχείων και υποχρεώσεων της Εναγόμενης 3 -Τεκμήριο 33 – και την έκθεση τελικής αποτίμησης περιουσιακών στοιχείων και υποχρεώσεων της Εναγόμενης 3, η οποία ετοιμάστηκε από τον ανεξάρτητο οίκο KPMG LLP UK – Τεκμήριο 41. Επισημαίνω ότι το περιεχόμενο των ανωτέρω τεκμηρίων παρέμεινε αδιαμφισβήτητο.

Θα πρέπει να αναφερθεί ότι ο Μ.Ε. προέβαλε, κατά την αντεξέταση του, ότι αν εφαρμόζονταν άλλα μέτρα εξυγίανσης, το ποσοστό της απομείωσης των καταθέσεων δυνατόν να ήταν μικρότερο του 20%. Ερωτώμενος από την ευπαίδευτη συνήγορο της Κεντρικής Τράπεζας που στηρίζει τη συγκεκριμένη θέση του, απάντησε ότι αν η

Εναγόμενη 3 δεν πωλούσε τις εργασίες της στην Ελλάδα, η απομείωση των καταθέσεων θα ήταν πολύ μικρότερη. Πέραν του ότι η πώληση των υποκαταστημάτων της Εναγόμενης 3 στην Ελλάδα δεν ήταν εκ των μέτρων εξυγίανσης που επιβλήθηκαν από την Αρχή Εξυγίανσης, ως θα επεξηγηθεί και πιο κάτω, η ως άνω θέση του παρέμεινε γενική και αόριστη, αφού δεν παρουσιάστηκαν συγκεκριμένα στοιχεία προς τεκμηρίωση της. Κατά συνέπεια, δεν θα μπορούσε να γίνει αποδεκτή από το Δικαστήριο.

ΤΑ ΑΓΩΓΙΜΑ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΑ ΤΗΣ ΕΝΑΓΟΥΣΑΣ

Πριν προχωρήσω στην εξέταση των αγώγιμων δικαιωμάτων της Ενάγουσας θεωρώ ορθό να σχολιάσω την εγειρόμενη στο δικόγραφο της Κεντρικής Τράπεζας προδικαστική ένσταση σύμφωνα με την οποία, ενώ μέρος των ευθυνών που της αποδίδονται και ορισμένες από τις αξιώσεις της Έκθεσης Απαίτησης αφορούν ισχυριζόμενη βλάβη που προκλήθηκε στην Ενάγουσα από ισχυριζόμενες πράξεις ή παραλείψεις της υπό την ιδιότητα της ως Αρχή Εξυγίανσης, εντούτοις δεν ενάγεται υπό αυτή την ιδιότητα, αλλά ως Κεντρική Τράπεζα της Κύπρου. Στη γραπτή αγόρευση των ευπαίδευτων συνηγόρων της Κεντρικής Τράπεζας υποστηρίζεται ότι η Αρχή Εξυγίανσης λειτουργεί δυνάμει ξεχωριστών νομοθετικών διατάξεων και για το λόγο αυτό, για να μπορούν να εξεταστούν από το Δικαστήριο ισχυρισμοί για ενέργειες στις οποίες προέβη η Κεντρική Τράπεζα υπό την ιδιότητα της ως Αρχή Εξυγίανσης η αγωγή θα έπρεπε να στρέφεται και εναντίον της Αρχής Εξυγίανσης. Αυτό το οποίο κατ' ουσίαν υποστηρίζεται είναι ότι η Αρχή Εξυγίανσης θα έπρεπε να προστεθεί ως διάδικος στην παρούσα αγωγή.

Τα όσα ανωτέρω προβάλλονται δεν μπορούν να γίνουν αποδεκτά από το Δικαστήριο. Σύμφωνα με το ερμηνευτικό άρθρο 2 του Νόμου 17(Ι)/2013, «Αρχή Εξυγίανσης» σημαίνει την Κεντρική Τράπεζα της Κύπρου. Το ανωτέρω άρθρο καθιστά σαφές ότι η Αρχή Εξυγίανσης δεν αποτελεί νομικό πρόσωπο ξεχωριστό από την Κεντρική Τράπεζα. Από τη στιγμή λοιπόν που η Κεντρική Τράπεζα είναι διάδικος στην παρούσα αγωγή δεν τίθεται ζήτημα μη συνένωσης ή/και απουσίας αναγκαίου διάδικου. Επιπρόσθετα, δεν θεωρώ ότι ήταν αναγκαίο να αναγράφεται στον τίτλο της αγωγής ότι ενάγεται υπό την ιδιότητα της ως Αρχή Εξυγίανσης. Τα γεγονότα της

υπόθεσης **Ραφαήλ ν. Ταμείου Συντάξεως Δικηγόρων** (2008) 1 Α.Α.Δ.300, στην οποία παραπέμπουν οι ευπαίδευτοι συνήγοροι της Κεντρικής Τράπεζας προς επίρρωση της ανωτέρω θέσης τους, είναι εντελώς διαφορετικά, κατά την άποψη μου, από τα γεγονότα της παρούσας υπόθεσης.

Μια άλλη προδικαστική ένσταση που εγείρεται στο δικόγραφο της Κεντρικής Τράπεζας είναι ότι η παρούσα αγωγή δεν αποκαλύπτει αγώγιμο δικαίωμα εναντίον της καθότι σύμφωνα με το άρθρο 12(16) του Νόμου 17(Ι)/2013 σε περίπτωση που εφαρμόζεται το μέτρο της διάσωσης με ίδια μέσα σε πιστωτικό ίδρυμα, τα θιγόμενα μέρη δεν μπορούν να απαιτήσουν είτε από τη Δημοκρατία είτε από το πιστωτικό ίδρυμα οποιαδήποτε χρηματική αποζημίωση για ζημιές που δυνατόν να έχουν υποστεί ως αποτέλεσμα της εφαρμογής του μέτρου αυτού. Ο ίδιος ισχυρισμός εγείρεται και στο δικόγραφο της Υπεράσπισης της Εναγόμενης 3, η οποία επικαλείται ως επιπρόσθετη ασπίδα της και το άρθρο 12(15) του ίδιου Νόμου.

Στην αντίπερα όχθη, οι ευπαίδευτοι συνήγοροι της Ενάγουσας στη γραπτή τους αγόρευση υποστηρίζουν ότι οι Εναγόμενοι δεν δύνανται να επικαλούνται ούτε το άρθρο 12(16) αλλά ούτε και το άρθρο 29 του Νόμου 17(Ι)/2013 προς υπεράσπιση τους για το λόγο ότι η όλη συμπεριφορά τους τόσο κατά την περίοδο πριν το 2013 όσο και μετά, καταδεικνύει βαριά αμέλεια και δόλο. Υποστηρίζουν ακόμα ότι τα ανωτέρω άρθρα παραβιάζουν κατάφορα το άρθρο 30 του Συντάγματος και ειδικά το δικαίωμα προσφυγής στο Δικαστήριο.

Το άρθρο 12(15) και (16) του Νόμου 17(1)/2013 έχει ως ακολούθως:

(15) Τα θιγόμενα μέρη δεν δύνανται να ξεκινήσουν οποιαδήποτε διαδικασία απαιτώντας την πληρωμή των χρεών και υποχρεώσεων που επηρεάστηκαν από την εφαρμογή του μέτρου διάσωσης με ίδια μέσα, στη βάση μη εκπλήρωσης των όρων και προϋποθέσεων του μέσου, βάσει του οποίου έχουν εκδοθεί ή συνομολογηθεί, αν οι πιο πάνω όροι και προϋποθέσεις έχουν επηρεαστεί από την εφαρμογή του εν λόγω μέτρου.

(16) Τα θιγόμενα μέρη δεν δύνανται να απαιτήσουν, είτε από το ίδρυμα που υπόκειται σε εξυγίανση, είτε από τη Δημοκρατία, οποιαδήποτε χρηματική αποζημίωση για ζημιές που δυνατόν να έχουν υποστεί ως αποτέλεσμα της εφαρμογής του μέτρου διάσωσης με ίδια μέσα.

Περαιτέρω το άρθρο 29 προνοεί τα ακόλουθα:

(29) Η Αρχή Εξυγίανσης και ο Υπουργός Οικονομικών δεν υπέχουν οποιαδήποτε ευθύνη, σχετικά με οποιαδήποτε πράξη ή παράλειψη, κατά την άσκηση των αρμοδιοτήτων και ευθυνών τους, που προβλέπονται από τον παρόντα Νόμο, εκτός εάν αποδειχθεί ότι η πράξη ή η παράλειψη δεν έγινε καλή τη πίστη ή είναι αποτέλεσμα δόλου ή βαριάς αμέλειας εκ μέρους των.

Πρωτίστως θα πρέπει να αναφέρω ότι, όπως τουλάχιστον προκύπτει από το λεκτικό με το οποίο είναι διατυπωμένα τα ανωτέρω άρθρα, η ζημιά στην οποία αυτά αναφέρονται, θα πρέπει να έχει προκληθεί από την εφαρμογή του μέτρου διάσωσης με ίδια μέσα, ειδικότερα δε από την άσκηση των αρμοδιοτήτων της Κεντρικής Τράπεζας που απορρέουν από το Νόμο 17(Ι)/2013, υπό την ιδιότητα της ως Αρχή Εξυγίανσης. Όπως όμως διαφαίνεται από τη Έκθεση Απαίτησης, η αμέλεια και παράβαση καθήκοντος η οποία αποδίδεται και στις τρεις Εναγόμενες, σχετίζεται με πράξεις ή παραλείψεις, οι περισσότερες των οποίων έλαβαν χώρα πριν την εφαρμογή των μέτρων εξυγίανσης στην Εναγόμενη 3. Αποτελεί δε ισχυρισμό της Ενάγουσας ότι είναι οι ανωτέρω πράξεις ή παραλείψεις, λεπτομέρειες των οποίων περιγράφονται στην Έκθεση Απαίτησης, που οδήγησαν στην επιβολή των μέτρων εξυγίανσης στην Εναγόμενη 3. Κατά συνέπεια, τουλάχιστον όσον αφορά τις ανωτέρω αποδιδόμενες στις Εναγόμενες πράξεις ή παραλείψεις δεν τίθεται ζήτημα αποκλεισμού οποιασδήποτε ευθύνης τους στη βάση των άρθρων 12(15), (16) και 29 του Νόμου 17(Ι)/2013. Περαιτέρω, ακόμα και για οποιεσδήποτε ζημιογόνες πράξεις ή παραλείψεις τους κατά την εκτέλεση των καθηκόντων και αρμοδιοτήτων τους που απορρέουν από τον ως άνω Νόμο, δεν θα μπορούσε να αποκλειστεί ή και να περιοριστεί, κατά την άποψη μου, το δικαίωμα του επηρεαζόμενου από αυτές προσώπου να προσφύγει στη δικαιοσύνη. Με βρίσκει απόλυτα σύμφωνο η θέση των ευπαιδευτών συνηγόρων της Ενάγουσας ότι τέτοιος περιορισμός ή αποκλεισμός αντίκειται στο άρθρο 30² του Συντάγματος, το οποίο κατοχυρώνει το δικαίωμα προσφυγής στο δικαστήριο. Φυσικά η Κεντρική Τράπεζα στο δικόγραφο της Υπεράσπισης της, για οποιεσδήποτε πράξεις ή παραλείψεις της οι οποίες δεν σχετίζονται με την ιδιότητα της ως Αρχή Εξυγίανσης, εγείρει, ως επιπρόσθετη ασπίδα

---

² Εις ουδένά δύνανται ν' απαγορευθή η προσφυγή ενώπιον του δικαστηρίου, εις ο δικαιούται να προσφύγη δυνάμει του Συντάγματος.

της, το άρθρο 32 του Περί Εργασιών Πιστωτικών Ιδρυμάτων Νόμου 66(Ι)/1997 το οποίο προνοεί επί λέξει τα ακόλουθα:

32.-(1) Η Κεντρική Τράπεζα και οποιοδήποτε πρόσωπο το οποίο είναι σύμβουλος ή λειτουργός της Κεντρικής Τράπεζας, δεν υπόκειται σε οποιαδήποτε ευθύνη σε περίπτωση αγωγής, αίτησης ή άλλης νομικής διαδικασίας για αποζημιώσεις σχετικά με οποιαδήποτε πράξη ή παράλειψη κατά την άσκηση των αρμοδιοτήτων και ευθυνών της Κεντρικής Τράπεζας δυνάμει του παρόντος Νόμου ή δυνάμει οποιωνδήποτε κανονισμών που εκδίδονται σύμφωνα με τον παρόντα Νόμο εκτός αν αποδειχθεί ότι η πράξη ή η παράλειψη δεν είναι καλή τη πίστει ή είναι αποτέλεσμα σοβαρής αμέλειας.

Το ως άνω άρθρο προσομοιάζει, κατά κάποιον τρόπο, με το άρθρο 29 του Νόμου 17(Ι)/2013 όσον αφορά τον καθορισμό της έκτασης της ευθύνης της Κεντρικής Τράπεζας, εν σχέση με τα καθήκοντα ή υποχρεώσεις της που απορρέουν από το Νόμο 66(Ι)/1997. Οι ίδιες παρατηρήσεις μου, οι οποίες παρατίθενται πιο πάνω, ισχύουν και για το συγκεκριμένο άρθρο όσον αφορά τον περιορισμό ή τον αποκλεισμό της ευθύνης της Κεντρικής Τράπεζας. Γι' αυτό θεωρώ αχρείαστο να τις επαναλάβω.

Με βάση τα όσα έχω αναφέρει πιο πάνω, καταλήγω ότι η Ενάγουσα, ως κατ' ισχυρισμό επηρεασθέν πρόσωπο από τις πράξεις ή παραλείψεις των Εναγομένων, είτε προκύπτουσες από την εφαρμογή του Νόμου 17(Ι)/2013, είτε ανεξάρτητα από την εφαρμογή του, είχε κάθε δικαίωμα να εγείρει την παρούσα αγωγή της.

Η Ενάγουσα στην Έκθεση Απαίτησης της ισχυρίζεται ότι οι Εναγόμενες προέβηκαν σε πράξεις αμέλειας ή/και παράβασης καθήκοντος τους. Σύμφωνα με το άρθρο 51 του Περί Αστικών Αδικημάτων Νομου Κεφ.148:

“Αμέλεια συνίσταται –

(α) εις την τέλεσιν πράξεως ήν υπό τας περιστάσεις δεν θα ετέλει λογικός συνετός άνθρωπος ή εις την παράλειψιν τελέσεως πράξεως ήν υπό τας περιστάσεις ο λογικός συνετός άνθρωπος θα ετέλει, ή

(β) εις την παράλειψιν καταβολής τοιαύτης δεξιότητος ή επιμελείας περί την άσκησιν του επαγγέλματος, επιτηδεύματος ή ασχολίας ως λογικός συνετός άνθρωπος, έχων τα προς άσκησιν του τοιούτου επαγγέλματος, επιτηδεύματος ή ασχολίας προσόντα, θα κατέβαλλεν υπό τας περιστάσεις, και εις την ένεκεν ταύτης πρόκλησιν ζημίας.”

Στην υπόθεση **Ξενοφώντος v. K.N. ZOO BAR RESTAURANT LTD κ.ά.**, Πολ. Έφεση αρ. 447/2011, ημερ. 15/12/2016, αναφέρθηκε ότι η αμέλεια ως έννοια μπορεί να επιδεικνύεται σε μια μεγάλη κατηγορία συνθηκών. Το θέμα εξετάζεται σε δύο στάδια: (α) Κατά πόσο υπάρχει η αναγκαία γεινίαση ώστε να εγείρεται το ερώτημα ότι η έλλειψη φροντίδας δυνατόν να προκαλέσει ζημιά ως θέμα εύλογης πρόβλεψης και (β) αν η απάντηση είναι καταφατική, κατά πόσο υπάρχουν δεδομένα που αδρανοποιούν ή περιορίζουν την έκταση αυτής της επιμέλειας.

Όπως υποδεικνύει η Νομολογία μας, δεν υπάρχει γενικός κανόνας ο οποίος εξαιρεί τις δημόσιες αρχές από οποιαδήποτε ευθύνη λόγω αμέλειας. Στην υπόθεση **Μ.Σ. Ιακωβίδης & Σία Λτδ κ.α. v. Γενικού Εισαγγελέα της Δημοκρατίας** Πολ. Εφέσεις 378/2009 και 386/2009, ημερ. 10.7.2015, αναφέρθηκαν τα ακόλουθα:

Στο σύγγραμμα **«Street on Torts»** 11^η έκδ. σελ. 200 κ.ε., αναφέρεται ότι δεν υπάρχει γενικός κανόνας που να εξαιρεί τις δημόσιες αρχές από οποιαδήποτε ευθύνη λόγω αμελείας, απλώς και μόνο διότι είναι δημόσιες και όχι ιδιωτικές αρχές ή σώματα, (**Mersey Docks and Harbour Board Trustees v. Gibbs** (1866) LR 1 HL 93). Δεν υπάρχει με άλλα λόγια ασυλία εναντίον των δημοσίων αρχών ή του κράτους. Τα κριτήρια επιβολής καθήκοντος αμέλειας είναι τα ίδια όπως και στην περίπτωση των ιδιωτών. Στην υπόθεση **Home Office v. Dorset Yacht Co Ltd** (1970) AC 1004, HL, η Δικαστική Επιτροπή της Βουλής των Λόρδων αναφέρθηκε στο ότι η πιθανότητα της ζημιάς πρέπει να είναι εύλογα προβλεπτή. Όπου υπάρχει διακριτική ευχέρεια από το δημόσιο όργανο, ευχέρεια που δυνατόν να ασκείται καλόπιστα, αλλά κατά λανθασμένο τρόπο, δεν δημιουργεί κατ' ανάγκη δικαίωμα σε αποζημίωση. Στην υπόθεση **Anns v. Merton London Borough Council** (1978) AC 728, HL, λέχθηκε ότι εκεί όπου η άσκηση νομίμου δημοσίου καθήκοντος απορρέει από μια ευρεία άσκηση πολιτικής απόφασης, η εναπόθεση στοιχείου αμέλειας

κατά το αστικό δίκαιο δεν επαφίεται κατά κανόνα στα πολιτικά Δικαστήρια. Όμως, τέτοιο καθήκον επιμέλειας μπορεί να εναποτεθεί στο στάδιο της εφαρμογής της πολιτικής αυτής του κράτους, («operational sphere»).

Έγινε προσπάθεια περαιτέρω επεξήγησης της εναπόθεσης καθήκοντος σε δημόσιες αρχές, εφόσον το κριτήριο της διαφοράς μεταξύ «policy and operational decisions»

στην *Anns v. Merton London Borough Council*, δεν θεωρήθηκε ιδιαίτερα επαρκές, με τις κατευθυντήριες γραμμές που έδωσε ο Lord Browne-Wilkinson στην *X. v. Bedfordshire County Council* (1995)

2 AC 633. Σχετική είναι και η μεταγενέστερη *Barrett v. Enfield London Borough Council* (2001) 2 AC 550. Η ουσία εν τέλει φαίνεται να έγκειται στην εφαρμογή των τριών βασικών γνωστών προϋποθέσεων της πρόβλεψης («foreseeability»), της εγγύτητας («proximity») και του δικαίου, ορθού και λογικού μέτρου («just, fair and reasonable»), τις οποίες το Δικαστήριο πρέπει να έχει κατά νουν πριν αποδώσει ευθύνη σε κρατική υπηρεσία. Στην άσκηση αυτή υπεισέρχεται και ο παράγοντας της πολιτικής του κράτους, αλλά και του τρόπου της εν τη πράξει εφαρμογής αυτής της πολιτικής.

Στην ανωτέρω υπόθεση αναφέρθηκε επίσης ότι το αστικό αδίκημα της αμέλειας είναι διαφορετικό από τη θεμελίωση της παράβασης νόμιμου καθήκοντος. Η αξίωση για αποζημιώσεις λόγω παράβασης νόμιμου καθήκοντος, αποτελεί συγκεκριμένη θεραπεία του κοινοδικαίου και δεν πρέπει να υπάρχει σύγχυση ή να επικαλύπτεται με την αξίωση αποζημιώσεων για αμέλεια, ακόμα και αν η ίδια ζημιά δυνατό να προέλθει είτε από συμπεριφορά που συνάδει με συνήθη αμέλεια, είτε με συμπεριφορά που ισοδυναμεί με διάρρηξη νομίμου καθήκοντος. Έχει ακόμα αναφερθεί ότι κατά τη δικογράφηση, τα δύο αυτά αγώγιμα δικαιώματα θα πρέπει να διαχωρίζονται.

Στην προκείμενη περίπτωση η Ενάγουσα δεν προέβηκε σε ξεχωριστή καταγραφή των λεπτομερειών αμέλειας και των λεπτομερειών παράβασης καθήκοντος. Στην παράγραφο 18 της Έκθεσης Απαιτήσης συμπλέκονται σε 11

υποπαραγράφους οι λεπτομέρειες αμέλειας με τις λεπτομέρειες παράβασης καθήκοντος. Αυτό φυσικά δεν έχει προκαλέσει οποιοδήποτε εμπόδιο στη διεξαγωγή της δίκης, γι' αυτό δεν προτίθεται να δώσω συνέχεια στο ζήτημα.

Οι πράξεις ή/και παραλείψεις τις οποίες η Ενάγουσα αποδίδει στις Εναγόμενες, όπως μεταφέρθηκαν από την Έκθεση Απαίτησης στη γραπτή δήλωση του Μ.Ε. – Έγγραφο Α, είναι οι ακόλουθες:

(α) Η Εναγόμενη 1 και η Εναγόμενη 2 δεν έλαβαν τα κατάλληλα μέτρα και δεν άσκησαν τον κατάλληλο εποπτικό έλεγχο στην Εναγόμενη 3 και στις άλλες τράπεζες και λάμβαναν μέτρα τα οποία ζημίωναν την οικονομία και τα οικονομικά δεδομένα της Εναγόμενης 3 και των άλλων τραπεζικών ιδρυμάτων στην Κύπρο με αποτέλεσμα να εκδοθούν τα αναφερόμενα διατάγματα μετά από πιέσεις των οργάνων της Ευρωπαϊκής ένωσης.

(β) Η Εναγόμενη 1 και η Εναγόμενη 2 παρέλειψαν να εκπληρώσουν τα καθήκοντα και τις υποχρεώσεις και παρέλειψαν να εποπτεύουν και να ελέγχουν και να καθοδηγούν τα τραπεζικά ιδρύματα που λειτουργούσαν στην Κύπρο περιλαμβανομένης και της Εναγόμενης 3.

(γ) Η Εναγόμενη 1 κάτω από την πίεση των δικών της λαθών, παραλήψεων και αμελών πράξεων κατέληξε σε πολιτική συμφωνία με το Euro group της 25/03/2013 η οποία παραβιάζει τα συνταγματικά δικαιώματα της Ενάγουσας και μέσω των διαταγμάτων που εξέδωσε η Εναγόμενη 2, προκάλεσε στην Ενάγουσα ζημιές και απώλειες και στα συμφέροντά της αφού απομειώθηκαν οι καταθέσεις της όπως αναφέρω και πιο πάνω.

(δ) Οι Εναγόμενοι δεν απευθύνθηκαν πρώτα στους μετόχους της Εναγόμενης 3 για εξεύρεση των αναγκαίων κεφαλαίων, ούτε εξέτασαν το ζήτημα αύξησης του μετοχικού κεφαλαίου της Εναγόμενης 3.

(ε) Πριν την έκδοση των διαταγμάτων βασίστηκαν σε στοιχεία που ετοιμάστηκαν στην βάση όχι αντικειμενικών στοιχείων, αλλά για σκοπούς εξυπηρέτησης ειλημμένων πολιτικών αποφάσεων και άτυπων και μη κυρωμένων από το Κοινοβούλιο Συμφωνιών με το Euro group και μη θεσμικά όργανα της Ευρωπαϊκής Ένωσης που έρχονταν σε σύγκρουση και ήταν ασυμβίβαστα με τις προηγούμενες δηλώσεις και διαβεβαιώσεις και εκτιμήσεις των Εναγομένων.

(στ) Με την εξαναγκαστική εκχώρηση των περιουσιακών στοιχείων της Λαϊκής Τράπεζας προς την Εναγόμενη 3, αλλά και της οφειλής της Λαϊκής Τράπεζας ύψους 9.6 περίπου δισεκατομμυρίων προς την Κεντρική Τράπεζα της Κύπρου και την Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα, καθώς και τις υποχρεώσεις πληρωμής των καταθέσεων μέχρι €100.000,00 και ολική ή μερική απαλλαγή της Εναγομένης 1, Πιστωτικών Ιδρυμάτων, Ασφαλιστικών και Φιλανθρωπικών Ιδρυμάτων κ.λπ. εφόσον αυτοί εξαιρέθηκαν και έγινε υπέρ τους και σε βάρος της Ενάγουσας αδικαιολόγητη διαφοροποίηση και διάκριση επιβαρύνθηκε περαιτέρω η Ενάγουσα ως προς το θέμα και το ύψος της απώλειας των καταθέσεων της.

(ζ) Με την πώληση των εργασιών της Εναγομένης 3 στην Ελλάδα και την Αγγλία οι καταθέτες της Ελλάδας και της Αγγλίας τέθηκαν σε ευνοϊκότερη θέση από ότι οι καταθέτες της Κύπρου αφού δεν υπέστηκαν τις συνέπειες της εξυγίανσης της Εναγομένης 3.

(η) Από την παραγνώριση και μη εφαρμογή των νόμιμων διαδικασιών από τους Εναγόμενους αλλά και από επανειλημμένες παραδοχές των Εναγομένων, ότι για λόγους πολιτικούς και ανάληψης δεσμεύσεων του Κράτους, χωρίς όμως αυτές να έχουν κυρωθεί νομικά και δεσμευτικά, προς το Euro group και άλλων μη θεσμικών οργάνων της Ευρωπαϊκής Ένωσης και από την γενικότερη συμπεριφορά των Εναγομένων 1 και 2, προκύπτει ότι με την έκδοση των διαταγμάτων επιδιώχθηκε η εξυπηρέτηση αλλότριων και ιδιοτελών σκοπών, δηλαδή μεταξύ άλλων η διασφάλιση της εις ολόκληρο πληρωμής των οφειλών της Εναγομένης 3 προς συγκεκριμένες κατηγορίες καταθετών συμπεριλαμβανομένης της οφειλής προς το ίδιο το όργανο που εξέδωσε το διάταγμα και την Ευρωπαϊκή Κεντρική τράπεζα ύψους 9.6 Δισεκατομμυρίων περίπου της Λαϊκής Τράπεζας.

(θ) Η Εναγόμενη 1 και η Εναγόμενη 2 με τις πράξεις και παραλείψεις τους ώθησαν και οδήγησαν την Εναγόμενη 3 να παραβεί τη συμβατική της σχέση με την Ενάγουσα και να παραβεί τις συμβατικές της υποχρεώσεις προκαλώντας στην Ενάγουσα ζημιές και απώλειες οι οποίες προκλήθηκαν λόγω τόσο της προηγηθείσας ευθύνης για την κατάληξη των τραπεζών στην κατάσταση που βρέθηκαν αλλά και της αποτυχίας κάλυψης των ασφαλισμένων καταθέσεων δυνάμει των σχετικών σχεδίων προστασίας καταθέσεων με αποτέλεσμα να βρίσκεται η Ενάγουσα σε δυσμενέστερη οικονομική θέση ως αποτέλεσμα της εφαρμογής των μέτρων εξυγίανσης συγκριτικά με την θέση που θα βρισκόταν αν η Εναγόμενη 3 τίθεντο εναλλακτικά σε εκκαθάριση.

(ι) Η Εναγόμενη 3 με τις πράξεις και παραλείψεις της και τις αποφάσεις της και την επενδυτική της πολιτική τόσο πριν την έκδοση των διαταγμάτων αφού είχε ανεπαρκή εταιρική

διακυβέρνηση δίδοντας υπέρογκα ποσά ως αμοιβές και bonus σε αξιωματούχους της, δίδοντας τεράστια ποσά δανεισμού χωρίς επαρκής εξασφαλίσεις σε μέλη Διοικητικού Συμβουλίου και αξιωματούχους της, διαγράφοντας δάνεια αξιωματούχων της ή συνδεδεμένων με αυτών προσώπων και προέβαινε σε επενδύσεις χωρίς μελέτη και αξιολόγηση όπως η αγορά ελληνικών ομολόγων και η αγορά της Ρωσικής Τράπεζας Uniastrum, πράξεις οι οποίες επέφεραν τεράστιες ζημιές στην Τράπεζα όπως αναφέρω πιο πάνω και θέτοντας την σε κατάσταση να χρειάζεται εξυγίανση.

Αποτέλεσμα των πιο πάνω ήταν να τεθεί από τους Εναγόμενους 1 και 2 υπό καθεστώς εξυγίανσης με ίδια μέσα και να παραβιάσει τις συμβατικές υποχρεώσεις της για πληρωμή των καταθέσεων της Ενάγουσας και το υποχρεωτικό της μετατροπής καταθέσεων σε μετοχές χωρίς επαρκές αντάλλαγμα, χωρίς επαρκή δικαιολογία και χωρίς πιστότητα στην αποτίμηση των περιουσιακών στοιχείων της Εναγόμενης 3.

(κ) Σε κάθε περίπτωση, οι Εναγόμενοι ενέργησαν με αβειαιότητα και άγνοια και χωρίς να εξετάσουν δεόντως τα πιο πάνω και χωρίς να γνωρίζουν ή να λάβουν υπόψη τα γεγονότα από τα οποία θα μπορούσαν να εξάγουν τα αναγκαία συμπεράσματα στα οποία όφειλαν να βασίσουν την κρίση τους πριν την έκδοση των διαταγμάτων, αφού οι Εναγόμενοι δεν γνώριζαν κατά την έκδοση τους το ύψος της απομείωσης των καταθέσεων.

Αναφορικά με τις υπό (α) και (β) λεπτομέρειες, αναμφισβήτητα αρμόδια κατά νόμο αρχή για άσκηση εποπτικού ελέγχου επί των πιστωτικών ιδρυμάτων ήταν, κατά τον ουσιώδη χρόνο και εξακολουθεί να είναι, η Κεντρική Τράπεζα, με βάση το άρθρο 6(1)(δ) του Περί της Κεντρικής Τράπεζας της Κύπρου Νόμου 138(Ι)/2002. Η ανωτέρω αρμοδιότητα και υποχρέωση συνάμα ανήκει κατ' αποκλειστικότητα στην Κεντρική Τράπεζα. Συνεπώς, εντελώς λανθασμένα αποδίδεται στην Κυπριακή Δημοκρατία ότι δεν άσκησε τον κατάλληλο εποπτικό έλεγχο επί της Εναγόμενης 3, αφού τέτοια αρμοδιότητα δεν υφίστατο. Καθ' όσον αφορά τον ισχυρισμό ότι η Κεντρική Τράπεζα δεν άσκησε τον κατάλληλο εποπτικό έλεγχο επί της Εναγόμενης 3, αυτό το οποίο θα πρέπει να αναφερθεί είναι ότι η παρουσιασθείσα εκ μέρους της Ενάγουσας μαρτυρία υπήρξε γενική και αόριστη, παρέμεινε δε παντελώς ατεκμηρίωτη. Θεωρώ χρήσιμο να παραθέσω αυτούσιο το ακόλουθο απόσπασμα από την αντεξέταση του Μ.Ε.:

«Ε. Γνωρίζετε κάτι όσον αφορά την Τράπεζα Κύπρου, η Κεντρική Τράπεζα της Κύπρου έκανε οποιοσδήποτε έλεγχο;

- A. Πιστεύω ότι έκανε ελέγχους οι οποίοι δεν ήταν αποτελεσματικοί γιατί ήταν γνωστό τότε ότι η Τράπεζα Κύπρου και οι άλλες τράπεζες με πολύ εύκολο τρόπο έδιναν δάνεια έκαναν υπερτιμολογήσεις των έργων ώστε να καλύπτεται από ολόκληρο το δάνειο το ποσοστό της συνεισφοράς από τον Αιτητή και σωρεία τέτοια και πιστεύω ότι η Κεντρική Τράπεζα σ' αυτόν τον τομέα στερούσε.
- E. Όμως δεν γνωρίζετε αν έκανε οποιουσδήποτε ελέγχους, αν έστειλε οποιεσδήποτε επιστολές, αν έκανε υποδείξεις, ρωτώ αν είστε σε θέση να πείτε σήμερα αν γνωρίζετε;
- A. Πιστεύω ότι έκανε, αλλά δεν ήταν αποτελεσματικοί για να έχουμε το αποτέλεσμα που είχαμε.
- E. Δεν γνωρίζετε απλά κρίνετε από το αποτέλεσμα;
- A. Ναι, κρίνω ότι δεν ήταν αποτελεσματική.
- E. Εγώ θα σας υποβάλω ότι η Κεντρική Τράπεζα της Κύπρου κατά πάντα ουσιώδη με αυτήν την αγωγή χρόνο ασκούσε της εξουσίες που της παρέχει η νομοθεσία και ασκούσε τον εποπτικό της ρόλο πλήρως και επαρκώς.
- A. Διαφωνώ μαζί σας».

Πέραν των πιο πάνω, θα πρέπει να αναφερθεί ότι κατά την αντεξέταση του Μ.Υ.2, ο ευπαίδευτος συνήγορος της Ενάγουσας εστίασε το ζήτημα του εποπτικού ελέγχου στο κατά πόσο η Κεντρική Τράπεζα, ως εποπτική αρχή, είχε προειδοποιήσει την Εναγόμενη 3 για τα ομόλογα του Ελληνικού δημοσίου. Ο μάρτυρας επεξήγησε, κατά πρώτον, τον τρόπο με τον οποίο η Κεντρική Τράπεζα ασκεί τον εποπτικό της ρόλο, και κατά δεύτερον, όσον αφορά τα ομόλογα του Ελληνικού δημοσίου, όπως ανέφερε, είχε δημοσιευτεί συγκεκριμένη εγκύκλιος από την Κεντρική Τράπεζα με την οποία προειδοποιούνται οι τράπεζες για τυχόν κινδύνους από την αγορά τους. Επεξήγησε ακόμα το λόγο για τον οποίο τα Ελληνικά ομόλογα θεωρούντο μηδενικού ρίσκου. Θα πρέπει να επισημανθεί ότι οι ανωτέρω θέσεις του Μ.Υ.2 παρέμειναν αδιαμφισβήτητες.

Από τα όσα αναφέρονται πιο πάνω καθίσταται φανερό ότι ο ισχυρισμός της Ενάγουσας ότι η Κεντρική Τράπεζα δεν ασκούσε τον κατάλληλο εποπτικό έλεγχο επί της Εναγόμενης 3, ουδόλως έχει αποδειχθεί.

Με την υπό (γ) παράγραφο των λεπτομερειών η Ενάγουσα επιρρίπτει στην Κυπριακή Δημοκρατία ότι κάτω από την πίεση των δικών της λαθών και πράξεων κατέληξε σε πολιτική συμφωνία με το Eurogroup η οποία παραβιάζει τα συνταγματικά της δικαιώματα. Για το ποια ήταν τα λάθη της Κυπριακής Δημοκρατίας τα οποία οδήγησαν στην υπογραφή συμφωνίας με το Eurogroup, δεν υπήρξε άμεση μαρτυρία. Εξ' όσων έχω αντιληφθεί, η Ενάγουσα στηρίζεται σε δηλώσεις κρατικών αξιωματούχων, όπως του διευθυντή του Υπουργείου Οικονομικών κ. Πατσαλίδη και του πρώην Υπουργού Οικονομικών κ. Σαρρή, οι οποίες εμπεριέχονται στην έκθεση της Ερευνητικής Επιτροπής για τη διεξαγωγή έρευνας σχετικά με την κατάσταση στην οποία περιήλθε η Κυπριακή οικονομία – Τεκμήριο 5. Το Δικαστήριο έχει ήδη επεξηγήσει σε προγενέστερο σημείο της απόφασης του τους λόγους για τους οποίους αποφάσισε να μη δώσει οποιαδήποτε βαρύτητα στην ανωτέρω εξ' ακοής μαρτυρία, τους οποίους δεν χρειάζεται να επαναλάβω. Το μόνο που θα πρέπει να αναφερθεί στο στάδιο αυτό είναι ότι δεν θα μπορούσε να γίνει αποδεκτή η θέση της γραπτής αγόρευσης των ευπαίδευτων συνηγόρων της Ενάγουσας ότι η ανωτέρω εξ' ακοής μαρτυρία συνιστά δικαστική γνώση, γι' αυτό δεν απαιτείτο η προσκόμιση άμεσης μαρτυρίας ώστε να γίνει αποδεκτή. Η ως άνω εξ' ακοής μαρτυρία κάθε άλλο παρά συνιστά δικαστική γνώση.

Όσον αφορά τον ισχυρισμό της Ενάγουσας ότι η συμφωνία στην οποία κατέληξε η Κυπριακή Δημοκρατία παραβιάζει συνταγματικά της δικαιώματα, αυτό το οποίο παρατηρώ είναι ότι η συνταγματικότητα εγείρεται γενικά και αόριστα, χωρίς να προσδιορίζεται στο δικόγραφο της Ενάγουσας ποια συγκεκριμένα συνταγματικά της δικαιώματα παραβιάζονται. Όπως υποδεικνύει η νομολογία μας, το ζήτημα της συνταγματικότητας πρέπει να προσδιορίζεται επακριβώς στα δικόγραφα και να εξετάζεται στο πλαίσιο των νομικών επιχειρημάτων που το στοιχειοθετούν (**Αχιλλέως κ.ά. ν. Πιτταρά κ.ά.** (2012) 1(B) Α.Α.Δ.1590).

Φυσικά στην παράγραφο 34 της γραπτής του δήλωσης – Έγγραφο Α – ο Μ.Ε. ισχυρίζεται ότι με τις πράξεις και παραλείψεις των Εναγόμενων η Ενάγουσα υπέστηκε ζημιά χωρίς να διασφαλιστεί η παροχή δίκαιης και εύλογης αποζημίωσης και παραβιάζεται το συνταγματικά κατοχυρωμένο δικαίωμα της ιδιοκτησίας της. Παρά την

έλλειψη της απαιτούμενης δικογράφησης και παρά το γενικό τρόπο διατύπωσης του ανωτέρω ισχυρισμού, θεωρώ ορθό όπως τον εξετάσω.

Το δικαίωμα της ιδιοκτησίας κατοχυρώνεται στο άρθρο 23 του Συντάγματος το οποίο προνοεί τα ακόλουθα:

Έκαστος, μόνος ή από κοινού μετ' άλλων, έχει το δικαίωμα να αποκτά, να είναι κύριος, να κατέχει, απολαύη ή διαθέτη οιαδήποτε κινητήν ή ακίνητον ιδιοκτησίαν και δικαιούται να απαιτή τον σεβασμόν του τοιούτου δικαιώματος αυτού.

Το δικαίωμα της Δημοκρατίας επί των υπογείων υδάτων, ορυχείων και μεταλλείων και αρχαιοτήτων διαφυλάσσεται.

2. Στέρησις ή περιορισμός οιοδήποτε τοιούτου δικαιώματος δεν δύναται να επιβληθή ειμή ως προβλέπεται υπό του παρόντος άρθρου.

3. Η άσκησις τοιούτου δικαιώματος δύναται να υποβληθή διά νόμου εις όρους, δεσμεύσεις ή περιορισμούς απολύτως απαραίτητους προς το συμφέρον της δημοσίας ασφαλείας ή της δημοσίας υγείας ή των δημοσίων ηθών ή της πολεοδομίας ή της αναπτύξεως και χρησιμοποίησεως οιασδήποτε ιδιοκτησίας προς προαγωγήν της δημοσίας ωφελείας ή προς προστασίαν των δικαιωμάτων τρίτων.

Διά πάντα τοιούτον όρον, δέσμευσιν ή περιορισμόν, όστις μειώνει ουσιωδώς την οικονομικήν αξίαν της τοιαύτης ιδιοκτησίας, δέον να καταβάλληται το ταχύτερον δικαία αποζημίωσις, καθοριζομένη, εν περιπτώσει διαφωνίας, υπό πολιτικού δικαστηρίου.

4. Οιαδήποτε κινητή ή ακίνητος ιδιοκτησία ή οιονδήποτε δικαίωμα ή συμφέρον επί τοιαύτης ιδιοκτησίας δύναται να απαλλοτριωθή αναγκαστικώς υπό της Δημοκρατίας ή υπό της δημοτικής αρχής, ως και υπό Κοινοτικής Συνελεύσεως υπέρ εκπαιδευτικών, θρησκευτικών, φιλανθρωπικών ή αθλητικών σωματείων, οργανώσεων ή ιδρυμάτων υποκειμένων εις την αρμοδιότητα αυτής και μόνον εις βάρος προσώπων ανηκόντων εις την αντίστοιχον κοινότητα, ως επίσης και υπό νομικού προσώπου δημοσίου δικαίου ή οργανισμού κοινής ωφελείας, προς ους έχει παραχωρηθή τοιούτον δικαίωμα υπό του νόμου και δη μόνον:

(α) προς εξυπηρέτησιν σκοπού δημοσίας ωφελείας, ειδικώς καθορισθησομένου διά γενικού περί αναγκαστικής απαλλοτριώσεως νόμου, όστις θέλει θεσπισθή εντός έτους από της ημερομηνίας ενάρξεως της ισχύος του Συντάγματος,

(β) του τοιούτου σκοπού εξειδικευομένου δι' ητιολογημένης αποφάσεως της απαλλοτριούσης αρχής εκδιδομένης κατά τας διατάξεις του νόμου τούτου, περιλαμβανούσης σαφώς τους λόγους της τοιαύτης απαλλοτριώσεως και

(γ) επί καταβολή τοις μετρητοίς και προκαταβολικώς δικαίας και ευλόγου αποζημιώσεως καθοριζομένης εν περιπτώσει διαφωνίας υπό πολιτικού δικαστηρίου.

Η σχέση καταθέτη και τράπεζας επεξηγήθηκε στην υπόθεση **Χριστοδούλου κ.ά. ν. Κεντρικής Τράπεζας της Κύπρου** (2013) 3 Α.Α.Δ. 427, από την οποία παραθέτω το ακόλουθο απόσπασμα:

«Η σχέση καταθέτη και Λαϊκής είναι εκείνη πιστωτή και οφειλέτη. Ο καταθέτης ουσιαστικά παραδίδει τα χρήματά του στην τράπεζα, τα οποία και απορροφούνται στο όλο ενεργητικό της ως δικά της πλέον περιουσιακά στοιχεία, και η τράπεζα οφείλει στον καταθέτη το ποσό της κατάθεσής του, σύμφωνα με τους όρους της σύμβασης κατάθεσης. Ο λογαριασμός του με την Τράπεζα δεν του δίδει δικαίωμα σε συγκεκριμένα χρήματα παρά μόνο συνιστά ακριβώς το δούναι και λαβείν του, ως λογαριασμού, με την τράπεζα, υπό τη μορφή της καταγεγραμμένης κατάστασης της συμβατικής τους σχέσης. Η θέση του καταθέτη σε θυρίδα της τράπεζας είναι εντελώς διαφορετική, αφού εκείνος διατηρεί την ιδιοκτησία του στα συγκεκριμένα χρήματα ή άλλα αντικείμενα που ευρίσκονται στη θυρίδα. Ο μέτοχος της τράπεζας διαφέρει βεβαίως από τον καταθέτη κατά το ότι είναι ιδιοκτήτης αναλόγου μεριδίου της περιουσίας της τράπεζας, ο οποίος δικός του όμως επηρεασμός θα μπορούσε να συναρτάτο μόνο προς επηρεασμό των ίδιων των μετοχών του».

Στην ίδια υπόθεση αναφέρθηκε ακόμα ότι η φύση της σχέσης των καταθετών της Τράπεζας Κύπρου (Εναγόμενης 3) με την Τράπεζα Κύπρου είναι ακριβώς η ίδια με τη σχέση των καταθετών της Λαϊκής Τράπεζας με τη Λαϊκή Τράπεζα.

Από τα ανωτέρω νομολογηθέντα προκύπτει, με τον πλέον ξεκάθαρο τρόπο, ότι από τη στιγμή που τα χρήματα παραδίδονται από τον καταθέτη στην Τράπεζα, παύουν να αποτελούν περιουσιακό στοιχείο του καταθέτη, αντίθετα αποτελούν πλέον περιουσιακό στοιχείο της Τράπεζας. Τα όσα αναφέρονται αμέσως πιο πάνω καθιστούν σαφές ότι οι καταθέσεις της Ενάγουσας δεν αποτελούν δικό της περιουσιακό στοιχείο, αλλά περιουσιακό στοιχείο της Εναγόμενης 3. Κατ' επέκταση, δεν μπορεί να τύχει της προστασίας του άρθρου 23 του Συντάγματος.

Είναι κατάλληλο το σημείο αυτό για να γίνει αναφορά και στη θέση της Ενάγουσας ότι οι παραχωρηθείσες σ' αυτή μετοχές δεν αποτελούν δίκαιη και εύλογη αποζημίωση. Αυτό το οποίο θα ήθελα να αναφέρω είναι ότι δεν έχει παρουσιαστεί η μαρτυρία κάποιου ειδικού επί του θέματος, ο οποίος θα μπορούσε να παρουσιάσει τη

δική του εκτίμηση όσον αφορά την αξία των ως άνω μετοχών, με αποτέλεσμα η ως άνω θέση της να παραμείνει γενική και αόριστη.

Αναφορικά με την υπό (δ) παράγραφο των λεπτομερειών ειδικά δε το ότι οι Εναγόμενοι, πριν τη λήψη του μέτρου της διάσωσης με ίδια μέσα, δεν απευθύνθηκαν πρώτα στους μετόχους της Εναγόμενης 3 για εξεύρεση των αναγκαίων κεφαλαίων, ούτε εξέτασαν το ζήτημα της αύξησης του μετοχικού της κεφαλαίου, θα πρέπει να αναφερθεί ότι σε προγενέστερο σημείο της απόφασης μου εξετάστηκαν διεξοδικά οι λόγοι για τους οποίους επιλέγηκε το συγκεκριμένο μέτρο διάσωσης της Εναγόμενης 3 και όχι οποιαδήποτε άλλα μέτρα. Συνεπώς θεωρώ αχρείαστο να επαναλάβω τους ως άνω λόγους.

Με γενικότητα και αοριστία είναι διατυπωμένη και η υπό (ε) παράγραφος των λεπτομερειών. Δεν έχει προσδιοριστεί ούτε με το δικόγραφο της Ενάγουσας, αλλά ούτε και με την παρουσιασθείσα εκ μέρους της μαρτυρία ποια ήταν τα κατά τη θέση της μη αντικειμενικά στοιχεία, στα οποία βασίστηκε η έκδοση των ανωτέρω περιγραφόμενων διαταγμάτων (Κ.Δ.Π.). Κατά τον ίδιο τρόπο δεν προσδιορίστηκαν ούτε οι κατά τη θέση της προηγούμενες δηλώσεις και διαβεβαιώσεις των Εναγομένων, οι οποίες είναι ασυμβίβαστες με τα μη αντικειμενικά στοιχεία.

Με τις υπό παράγραφο (στ) λεπτομέρειες η Ενάγουσα παραπονείται ότι με την εξαναγκαστική εκχώρηση των περιουσιακών στοιχείων της Λαϊκής Τράπεζας προς την Εναγόμενη 3, αλλά και της οφειλής της Λαϊκής Τράπεζας προς την Κεντρική Τράπεζα (ΕΛΑ) καθώς και των ασφαλισμένων καταθέσεων της, περαιτέρω δε με την ολική ή μερική απαλλαγή της Κυπριακής Δημοκρατίας, πιστωτικών Ιδρυμάτων, ασφαλιστικών και φιλανθρωπικών ιδρυμάτων κλπ υπήρξε αδικαιολόγητη διάκριση εις βάρος της και αυξήθηκε η απώλεια των καταθέσεων της.

Κανένα από τα ως άνω παράπονα της Ενάγουσας ευσταθεί. Πρωτίστως θα πρέπει να αναφερθεί ότι, όπως ο Μ.Υ.2 επεξήγησε κατά την αντεξέταση του, η αξία των περιουσιακών στοιχείων που μεταβιβάστηκαν στην Εναγόμενη 3 ήταν μεγαλύτερης αξίας από το σύνολο των υποχρεώσεων της Λαϊκής Τράπεζας που μεταβιβάστηκαν, με αποτέλεσμα να μην επηρεαστούν οι καταθέτες της Εναγόμενης 3

από τις μεταβιβασθείσες σ' αυτήν υποχρεώσεις της Λαϊκής Τράπεζας. Επισημαίνεται ότι η ανωτέρω θέση του Μ.Υ.2 παρέμεινε αδιαμφισβήτητη. Όσον αφορά τη μη εφαρμογή των μέτρων εξυγίανσης επί συγκεκριμένων κατηγοριών καταθετών, όπως τη γενική κυβέρνηση, πιστωτικά ιδρύματα, ασφαλιστικές εταιρείες, φιλανθρωπικά ιδρύματα κλπ, θα πρέπει να επισημανθεί ότι ο Μ.Υ.1 επεξήγησε με πολύ πειστικό τρόπο το λόγο της εξαίρεσης των ως άνω καταθετών από τα μέτρα εξυγίανσης, όπως επίσης και το αποτέλεσμα που θα είχε η τυχόν εφαρμογή των μέτρων και στις συγκεκριμένες κατηγορίες καταθετών, που θα ήταν η απομείωση των καταθέσεων της Εναγόμενης 3 και κατ' επέκταση της Ενάγουσας σε μεγαλύτερο ποσοστό, θέση την οποία αποδέχομαι ανεπιφύλακτα. Αξίζει να αναφερθεί ότι η υποβληθείσα στο Μ.Υ.1 θέση του ευπαίδευτου συνηγόρου της Ενάγουσας ότι ο σκοπός της μη εφαρμογής των μέτρων εξυγίανσης στις ως άνω κατηγορίες καταθετών ήταν για να «γλυτώσει» το κράτος και να τα «φορτώσει» στους καταθέτες παρέμεινε παντελώς ατεκμηρίωτη, όπως επίσης και ο ισχυρισμός του Μ.Ε. ότι γνωρίζει κάποια φιλανθρωπικά ιδρύματα των οποίων απομειώθηκαν οι καταθέσεις παρά το ότι τα φιλανθρωπικά ιδρύματα εξαιρέθηκαν από την εφαρμογή των μέτρων. Πέραν από την ανωτέρω γενικόλογη αναφορά του Μ.Ε. κανένα στοιχείο παρουσιάστηκε προς τεκμηρίωση του ως άνω ισχυρισμού του.

Για όλους τους ανωτέρω περιγραφόμενους λόγους, το Δικαστήριο απορρίπτει τη θέση της Ενάγουσας ότι υπήρξε αδικαιολόγητη διάκριση εις βάρος της καθώς και αύξηση της απώλειας επί των καταθέσεων της συνεπεία της μη εφαρμογής των μέτρων εξυγίανσης επί συγκεκριμένων κατηγοριών καταθετών.

Παρεμφερείς είναι και οι λεπτομέρειες της παραγράφου (η) όπου η Ενάγουσα, στη βάση των όσων περιγράφει, καταλήγει στο συμπέρασμα ότι με την έκδοση των διαταγμάτων επιδιώχθηκε η εξυπηρέτηση αλλότριων και ιδιοτελών σκοπών, όπως η διασφάλιση της εις ολόκληρο πληρωμής των οφειλών της Εναγόμενης 3 προς συγκεκριμένες κατηγορίες καταθετών, συμπεριλαμβανομένης της οφειλής προς το ίδιο το όργανο που εξέδωσε τα διατάγματα ύψους €9,6 δις περίπου (ΕΛΑ) της Λαϊκής Τράπεζας. Ουδέν αναληθέστερο. Επισημαίνω ότι σύμφωνα με την καθ' όλα αποδεκτή θέση του Μ.Υ.1, ο λόγος της εξαίρεσης συγκεκριμένων κατηγοριών καταθετών από την εφαρμογή των μέτρων, ήταν το δημόσιο συμφέρον και εάν δεν εξαιρούντο οι ως

άνω καταθέσεις, θα αυξάνονταν οι χρηματοδοτικές ανάγκες για το χρηματοπιστωτικό σύστημα, με αποτέλεσμα η απομείωση των καταθέσεων να ήταν μεγαλύτερη, θέση την οποία αιτιολόγησε πλήρως. Όσον αφορά την οφειλή της Λαϊκής Τράπεζας επαναλαμβάνω ότι τα περιουσιακά στοιχεία της Λαϊκής Τράπεζας που μεταβιβάστηκαν προς την Εναγόμενη 3, ήταν μεγαλύτερης αξίας από τις υποχρεώσεις της, στις οποίες περιλαμβάνετο και η οφειλή της ύψους €9,6 δις προς την Κεντρική Τράπεζα, με αποτέλεσμα να μην επηρεαστούν οι καταθέτες της Εναγόμενης 3 από τις ως άνω μεταβιβάσεις. Η Ενάγουσα αναφέρεται σε παραδοχές και στη γενικότερη συμπεριφορά της Κυπριακής Δημοκρατίας και της Κεντρικής Τράπεζας από τις οποίες προκύπτει, κατά τον ισχυρισμό της, το ανωτέρω συμπέρασμα. Είναι φανερό ότι πρόκειται για μια γενικόλογη αναφορά, χωρίς να προσδιορίζονται επακριβώς οι παραδοχές και ειδικά η συμπεριφορά της Κυπριακής Δημοκρατίας και της Κεντρικής Τράπεζας, με αποτέλεσμα το υπόβαθρο του ανωτέρω συμπεράσματος της να παραμείνει μετέωρο.

Με την παράγραφο (ζ) των λεπτομερειών, η Ενάγουσα παραπονείται ότι με την πώληση των εργασιών της Εναγόμενης 3, σε Ελλάδα και Αγγλία, οι εκεί καταθέτες τέθηκαν σε ευνοϊκότερη θέση απ' ότι οι καταθέτες της Κύπρου, αφού δεν υπέστηκαν τις συνέπειες της εξυγίανσης της Εναγόμενης 3. Η Ενάγουσα παραπονείται ακόμα (στην παρ. 32 της γραπτής δήλωσης του Μ.Ε.) ότι με την πώληση των εργασιών της Εναγόμενης 3 στην Ελλάδα παραβιάζεται η αρχή, η οποία αναγνωρίζεται και στο άρθρο 3(2)(γ) του Νόμου 17(Ι)/2013 ότι οι πιστωτές που είναι στην ίδια τάξη, όπως είναι οι καταθέτες, τυγχάνουν ίσης μεταχείρισης, αφού οι καταθέτες της Εναγόμενης 3 στην Ελλάδα τέθηκαν σε ευνοϊκότερη θέση απ' ότι οι καταθέτες της Κύπρου, μη υφιστάμενοι τις συνέπειες της εξυγίανσης της Εναγόμενης 3.

Αποτέλεσε γεγονός αδιαμφισβήτητο ότι οι καταθέτες των καταστημάτων της Εναγόμενης 3 στην Ελλάδα δεν υπέστηκαν τις συνέπειες της εφαρμογής των μέτρων εξυγίανσης. Όμως, τόσο ο Μ.Υ.1 όσο και ο Μ.Υ.2 επεξήγησαν ότι η πώληση των καταστημάτων της Εναγόμενης 3 στην Ελλάδα δεν ήταν απόφαση της Κυπριακής Δημοκρατίας, πόσο μάλλον της Εναγόμενης 3, αλλά ήταν όρος που επέβαλαν τα θεσμικά όργανα της Ευρωπαϊκής Ένωσης (Eurogroup) για την υπογραφή του μνημονίου και την παροχή της οικονομικής βοήθειας προς την Κυπριακή Δημοκρατία,

ολοκληρώθηκε δε πριν τη σύναψη του μνημονίου, σύμφωνα με τις οδηγίες της γενικής διεύθυνσης ανταγωνισμού. Η δε έκδοση των διαφόρων διαταγμάτων από την Αρχή Εξυγίανσης (Κ.Δ.Π. 93/2013, 94/2013 κλπ) συνιστούσε την πρακτική εφαρμογή της ως άνω συμφωνίας πώλησης.

Από τα ανωτέρω αναντίλεκτα γεγονότα καθίσταται φανερό ότι η πώληση των καταστημάτων στην Ελλάδα δεν ήταν εκ των μέτρων εξυγίανσης τα οποία επιβλήθηκαν στην Εναγόμενη 3 από την Αρχή Εξυγίανσης. Κατά συνέπεια η Ενάγουσα δεν μπορεί να παραπονείται ότι οι καταθέτες της Εναγόμενης 3 σε Ελλάδα και Αγγλία τέθηκαν σε ευνοϊκότερη θέση. Για τον ίδιο βασικά λόγο, δεν μπορεί να παραπονείται ότι παραβιάστηκε η προβλεπόμενη στο άρθρο 3(2)(γ) του Νόμου 17(Ι)/2013 αρχή της ίσης μεταχείρισης πιστωτών της ίδιας τάξης.

Με τις λεπτομέρειες της παραγράφου (Θ) η Ενάγουσα παραπονείται ότι τόσο η Κυπριακή Δημοκρατία όσο και η Κεντρική Τράπεζα με τις πράξεις και παραλείψεις τους ώθησαν την Εναγόμενη 3 να παραβεί τη μεταξύ τους συμβατική σχέση, με αποτέλεσμα να βρίσκεται σε δυσμενέστερη οικονομική θέση λόγω της εφαρμογής των μέτρων εξυγίανσης συγκριτικά με τη θέση στην οποία θα βρισκόταν αν η Εναγόμενη 3 τίθετο εναλλακτικά σε εκκαθάριση.

Τόσο ο Μ.Υ.1 όσο και ο Μ.Υ.2 επεξήγησαν με κάθε λεπτομέρεια τους λόγους οι οποίοι επέβαλαν την εφαρμογή μέτρων εξυγίανσης στην Εναγόμενη 3. Συνεπώς δεν τίθεται ζήτημα παραβίασης από την Εναγόμενη 3 οποιασδήποτε συμβατικής σχέσης με την Ενάγουσα. Αξίζει δε να αναφερθεί ότι η Ενάγουσα στην ίδια παράγραφο προσδιορίζει ως αιτία πρόκλησης της ζημιάς της την προηγηθείσα ευθύνη για την κατάληξη των τραπεζών στην κατάσταση που βρέθηκαν καθώς και την αποτυχία κάλυψης των ασφαλισμένων καταθέσεων δυνάμει των σχεδίων προστασίας καταθέσεων. Η παρουσιασθείσα όμως εκ μέρους της Ενάγουσας μαρτυρία κάθε άλλο παρά ανέδειξε οποιοσδήποτε επιλήψιμες πράξεις ή παραλείψεις είτε της Κυπριακής Δημοκρατίας είτε της Κεντρικής Τράπεζας, οι οποίες και κατέστησαν αναγκαία την εφαρμογή μέτρων εξυγίανσης στην Εναγόμενη 3. Τονίζω ότι η Ενάγουσα ήταν αυτή που είχε το βάρος να αποδείξει τις συγκεκριμένες πράξεις ή παραλείψεις από τις οποίες θα μπορούσε να στοιχειοθετηθεί η αμέλεια της Κυπριακής Δημοκρατίας και της

Κεντρικής Τράπεζας, βάρος το οποίο απέτυχε να αποσείσει. Η αόριστη και γενικόλογη μαρτυρία του Μ.Ε. κάθε άλλο παρά επαρκής ήταν για να αποσείσει το αποδεικτικό βάρος από τους ώμους της Ενάγουσας. Στο σημείο αυτό θεωρώ ορθό να κάνω αναφορά και στην απάντηση που έδωσε ο Μ.Ε. όταν ρωτήθηκε από την ευπαίδευτη συνήγορο της Κυπριακής Δημοκρατίας πως η τελευταία ώθησε την Εναγόμενη 3 να παραβεί τη συμβατική της σχέση με την Ενάγουσα. Η απάντηση του ήταν ότι η Κυπριακή Δημοκρατία ως θεματοφύλακας των συνταγματικών δικαιωμάτων των πολιτών της αμέλησε να τους προστατεύσει από του να αποστερηθούν την περιουσία τους χωρίς να αποζημιωθούν με εύλογη και δίκαιη αποζημίωση.

Όσον αφορά το ταμείο εγγύησης ασφαλισμένων καταθέσεων, θα πρέπει να αναφερθεί ότι οι Μ.Υ.1 και Μ.Υ.2 επεξήγησαν επαρκώς τους λόγους για τους οποίους τα κεφάλαια που είχαν συγκεντρωθεί σ' αυτό δεν ήταν επαρκή για να καλύψουν το υπέρογκο ποσό των €12,2 δις των ασφαλισμένων καταθέσεων που υπήρχαν στην Εναγόμενη 3. Εν κατακλείδι, όπως έχει ήδη αναφερθεί και πιο πάνω, το Δικαστήριο, αποδεχόμενο την άποψη των Μ.Υ.1 και Μ.Υ.2 κατέληξε σε εύρημα ότι με τη λήψη των μέτρων εξυγίανσης στην Εναγόμενη 3, οι καταθέτες της δεν βρίσκονται εν τέλει σε δυσμενέστερη θέση από αυτήν στην οποία θα βρίσκονταν αν η Εναγόμενη 3 τίθετο σε εκκαθάριση.

Με την παράγραφο (ι) των λεπτομερειών, η Ενάγουσα επιρρίπτει στην ίδια την Εναγόμενη 3 ότι με τις πράξεις και παραλείψεις της τέθηκε σε τέτοια κατάσταση ώστε να χρειάζεται εξυγίανση. Τα όσα αποδίδονται στην Εναγόμενη 3 προέρχονται, εξ' όσων έχω αντιληφθεί, από την έκθεση της Ερευνητικής Επιτροπής – Τεκμήριο 5. Στη γραπτή αγόρευση των ευπαίδευστων συνηγόρων της Ενάγουσας γίνεται αναφορά στα όσα κατέθεσε ενώπιον της εν λόγω Επιτροπής ο πρώην Υπουργός Οικονομικών κ. Σταυράκης (σελ. 43 του Τεκμηρίου 5) και το μέλος του διοικητικού συμβουλίου της Εναγόμενης 3 κ. Αρτέμη (σελ. 93 του Τεκμηρίου 5). Η ως άνω μαρτυρία καταγράφεται και στη Γραπτή Δήλωση του Μ.Ε. – Έγγραφο Α. Το Δικαστήριο έχει ήδη επεξηγήσει σε προγενέστερο στάδιο της απόφασης του τους λόγους για τους οποίους αποφάσισε να μη προσδώσει οποιαδήποτε βαρύτητα στην ως άνω μαρτυρία, τους οποίους δεν χρειάζεται να επαναλάβω. Ειδικά όμως όσον αφορά την αγορά της Ρωσικής Τράπεζας «Uniastrum» από την Εναγόμενη 3, πέραν των αναφορών που γίνονται από τους

διάφορους μάρτυρες στο Τεκμήριο 5, κατατέθηκε άρθρο προερχόμενο από την ιστοσελίδα «In Business News» με την επικεφαλίδα «Τρ. Κύπρου: Στα €7 εκ. η πώληση της Uniastrum» - Τεκμήριο 6. Αναμφισβήτητα το εν λόγω τεκμήριο αποτελεί, και αυτό, εξ' ακοής μαρτυρία. Στο εν λόγω άρθρο δεν αναφέρεται καν το όνομα του συντάκτη του. Το Δικαστήριο δεν θα μπορούσε να προσδώσει οποιαδήποτε βαρύτητα σε ένα άρθρο του οποίου ο συντάκτης, όχι μόνο δεν παρουσιάστηκε ενώπιον του Δικαστηρίου για να καταθέσει, χωρίς μάλιστα να δοθεί οποιαδήποτε δικαιολογία για τη μη παρουσίαση του, αλλά ούτε καν το όνομα του αποκαλύφθηκε στο Δικαστήριο. Επισημαίνω ακόμα ότι ούτε και η πηγή της πληροφόρησης του αποκαλύφθηκε.

Στην ίδια παράγραφο των λεπτομερειών η Ενάγουσα παραπονείται ακόμα ότι οι καταθέσεις της μετατράπηκαν σε μετοχές χωρίς να υπάρχει πιστότητα στην αποτίμηση των περιουσιακών στοιχείων της Εναγόμενης 3. Ούτε αυτό το παράπονο της ευσταθεί. Όπως έχει ήδη αναφερθεί, ο καθορισμός του ποσοστού απομείωσης και μετατροπής των καταθέσεων σε μετοχές, βασίστηκε στην προκαταρκτική αποτίμηση των περιουσιακών στοιχείων και υποχρεώσεων της Εναγόμενης 3 – Τεκμήριο 33 – και στην έκθεση τελικής αποτίμησης των περιουσιακών στοιχείων και υποχρεώσεων της, η οποία ετοιμάστηκε από τον ανεξάρτητο οίκο KPMG UK- Τεκμήριο 41. Επισημαίνω ότι το περιεχόμενο των ρηθισών εκθέσεων ουδόλως αμφισβητήθηκε από πλευράς Ενάγουσας, ούτε καν ηγέρθη εκ μέρους της ζήτημα ότι οι καταγραφές τους δεν είναι πιστές ή αληθείς.

Όσον αφορά το παράπονο της Ενάγουσας το οποίο διατυπώνεται στην παράγραφο (κ) των λεπτομερειών και ειδικά το ότι οι Εναγόμενοι δεν έλαβαν υπόψη τα γεγονότα από τα οποία μπορούσαν να εξάξουν τα αναγκαία συμπεράσματα στα οποία όφειλαν να βασίσουν την κρίση τους πριν την έκδοση των διαταγμάτων, έχω να αναφέρω ότι διαπνέεται από αοριστία και ασάφεια, αφού δεν επεξηγείται ποια επακριβώς ήταν τα γεγονότα τα οποία δεν έλαβαν υπόψη, τα οποία δυνατόν να τις οδηγούσαν σε διαφορετικά συμπεράσματα από αυτά στα οποία τελικά κατέληξαν, με βάση τα οποία προχώρησαν στην έκδοση των συγκεκριμένων διαταγμάτων με τα οποία η Εναγόμενη 3 τέθηκε υπό καθεστώς εξυγίανσης. Εν πάση περιπτώσει, από τη μαρτυρία την οποία παρουσίασε η Κυπριακή Δημοκρατία και η Κεντρική Τράπεζα είμαι πεπεισμένος ότι πριν την εφαρμογή των μέτρων εξυγίανσης στην Εναγόμενη 3

εξετάστηκε και λήφθηκε υπόψη όλο το φάσμα των γεγονότων και δεδομένων που υπήρχαν κατά τον ουσιώδη χρόνο και στη βάση αυτών κρίθηκε ότι η εφαρμογή του μέτρου της διάσωσης με ίδια μέσα ήταν το πλέον κατάλληλο υπό τις περιστάσεις. Περαιτέρω, ούτε το παράπονο της Ενάγουσας ότι οι εναγόμενες κατά την έκδοση των διαταγμάτων δεν γνώριζαν το ύψος της απομείωσης των καταθέσεων, θα μπορούσε να κριθεί ως βάσιμο. Αυτό το οποίο δεν μπορούσε να καθοριστεί εκ των προτέρων, με την έκδοση δηλαδή των διαταγμάτων και ειδικά της Κ.Δ.Π. 103/2013, ήταν το τελικό ποσό το οποίο θα απαιτείτο για την ανακεφαλαιοποίηση της Εναγόμενης 3 μετά την απομείωση του μετοχικού κεφαλαίου, των δικαιωμάτων απόκτησης μετοχών, των αξιογράφων μετατρέψιμων σε μετοχές, χρεωστικών τίτλων και δικαιωμάτων απόκτησης χρεωστικών τίτλων. Όπως δε επεξήγησε ο Μ.Υ.2, δεδομένου του ότι η συνολική μείωση των ανωτέρω στοιχείων δεν επαρκούσε για την απορρόφηση όλων των ζημιών και την ανακεφαλαιοποίηση της Εναγόμενης 3, η Αρχή Εξυγίανσης βασιζόμενη στην Έκθεση Τελικής Αποτίμησης των περιουσιακών στοιχείων και υποχρεώσεων της Εναγομένης 3 – Τεκμήριο 41 – η οποία της παραδόθηκε μόλις στις 26.7.2013, καθόρισε ως τελικό ποσοστό απομείωσης και μετατροπής των καταθέσεων σε μετοχικό κεφάλαιο, το 47,5%.

Για όλους τους λόγους που προσπάθησα να επεξηγήσω λεπτομερώς πιο πάνω, καταλήγω ότι η Ενάγουσα απέτυχε να αποδείξει την ισχυριζόμενη αμέλεια των Εναγομένων ή την παράβαση οποιουδήποτε νόμιμου καθήκοντος από αυτές.

Η Ενάγουσα στην Έκθεση Απαίτησης της επιρρίπτει επίσης στην Εναγόμενη 3 δόλο και/ή απάτη και/ή ψευδείς παραστάσεις, παραθέτει δε σχετικές λεπτομέρειες. Όσον αφορά την έννοια του δόλου, στην υπόθεση **Ιακώβου ν. Λαϊκής Κυπριακής Τράπεζας (Χρηματοδοτήσεις) Λτδ (2004)1 (Β) Α.Α.Δ.992** επεξηγήθηκε, με αναφορά στους Halsbury's Laws of England, 3rd edition, τόμος 18, σελ.189, ότι είναι ένας όρος που πρέπει να αναφέρεται σε κάτι ανέντιμο και ηθικώς ανάρμοστο ειδικώς σε απόκτηση χρηματικού οφέλους ή υλικού οφέλους με άδικα μέσα (βλέπε επίσης **Τσιάρτας κ.α. ν. Alocay Holdings Ltd κ.α. (2010)1 (Γ) Α.Α.Δ.1523, 1538 και 1539**).

Η απάτη επεξηγείται στο άρθρο 36 του Περί Αστικών Αδικημάτων Νόμου, Κεφ. 148 το οποίο αναφέρει επί λέξει τα ακόλουθα:

«Απάτη συνίσταται σε ψευδή παράσταση γεγονότος, η οποία γίνεται εν γνώσει του ψεύδους αυτής, ή χωρίς πίστη για το αληθές αυτής ή απερίσκεπτα, αδιάφορα του κατά πόσο είναι αληθής ή ψευδής, με σκοπό όπως το πρόσωπο που εξαπατήθηκε ενεργήσει με βάση αυτή:

Νοείται ότι καμιά αγωγή δεν εγείρεται σε τέτοια παράσταση εκτός αν αυτή έγινε με σκοπό εξαπάτησης του ενάγοντα και πράγματι εξαπάτησε αυτόν, και αυτός ενέργησε με βάση αυτή και εξαιτίας αυτού υπέστη ζημιά.»

Αυτό το οποίο έχω παρατηρήσει είναι ότι καμιά μαρτυρία παρουσιάστηκε εκ μέρους της Ενάγουσας προς απόδειξη των όσων καταλογίζει στην Εναγόμενη 3. Αξίζει να αναφερθεί ότι καμιά αναφορά έγινε από τον Μ.Ε. σε δόλια συμπεριφορά της Εναγόμενης 3. Ειδικά όμως όσον αφορά τον προβαλλόμενο στις λεπτομέρειες της Έκθεσης Απαίτησης ισχυρισμό της Ενάγουσας ότι η Εναγόμενη 3 προέβαινε σε ψευδείς παραστάσεις και διαβεβαιώσεις προς τους πελάτες της για τα οικονομικά της δεδομένα και την κεφαλαιακή της επάρκεια αποκρύβοντας δόλια την πραγματική της κατάσταση και παραπλανώντας, κατ' αυτόν τον τρόπο, τους πελάτες της, θα ήθελα να επισημάνω ότι, σύμφωνα με τη μαρτυρία του Μ.Ε., οι μόνες διαβεβαιώσεις που του δόθηκαν από την Εναγόμενη 3 ήταν ότι δεν υπήρχε ενδεχόμενο απομείωσης των καταθέσεων, ισχυρισμό τον οποίο, εν πάση περιπτώσει, το Δικαστήριο απέρριψε για τους λόγους που επεξηγήθηκαν λεπτομερώς πιο πάνω.

Πέραν των πιο πάνω, στη γραπτή αγόρευση των ευπαίδευτων συνηγόρων της Ενάγουσας υποστηρίζεται ότι η επιστολή της Κεντρικής Τράπεζας – Τεκμήριο 8 – ενισχύει τον ισχυρισμό της Ενάγουσας για αμέλεια, απάτη και δόλο από μέρους της Κεντρικής Τράπεζας για να ξεγελάσει τους καταθέτες της Εναγόμενης 3 να μην αποσύρουν τα χρήματά τους, παρά τη φημολογία για ενδεχόμενο κούρεμα καταθέσεων από το Φεβρουάριο του 2013.

Το περιεχόμενο του Τεκμηρίου 8 έχει ήδη παρατεθεί σε προγενέστερο σημείο της απόφασής μου, γι' αυτό θεωρώ αχρείαστο να το επαναλάβω. Το Δικαστήριο αξιολογώντας τη μαρτυρία του Μ.Ε. παρατήρησε ότι οι συνθήκες υπό τις οποίες αυτό περιήλθε στην κατοχή του παρέμειναν αδιευκρίνιστες και ασαφείς γι' αυτό δεν μπορούσε να θεωρηθεί ότι αποτελούσε κάποιου είδους παράσταση ή διαβεβαίωση

προς τον ίδιο. Εν πάση περιπτώσει, ο Μ.Υ.2 επεξήγησε στη μαρτυρία του τις περιστάσεις υπό τις οποίες στάληκε το Τεκμήριο 8, ειδικά δε ότι κατά το Φεβρουάριο του 2013 που αυτό στάληκε, είχε ήδη συμφωνηθεί προκαταρκτικό μνημόνιο συναντίληψης το οποίο προνοούσε ότι οι τράπεζες θα ανακεφαλαιοποιούντο από το δάνειο που θα έπαιρνε η Κυπριακή Δημοκρατία από τον Ευρωπαϊκό Μηχανισμό Σταθερότητας. Η ως άνω πρόνοια όμως ανατράπηκε από τη συμφωνία στην οποία κατέληξε η Κυπριακή Δημοκρατία με τα θεσμικά όργανα της Ευρωπαϊκής Ένωσης στις 25.3.2013, η οποία απέκλεισε την ανακεφαλαιοποίηση των τραπεζών από τη χρηματοδότηση που θα παραχωρείτο στην Κυπριακή Δημοκρατία.

Η Ενάγουσα αξιώνει επίσης αποζημιώσεις με βάση τις αρχές του αδικαιολόγητου πλουτισμού και της επιείκειας για το περιουσιακό όφελος το οποίο, κατά τον ισχυρισμό της, προσπορίστηκαν αδικαιολόγητα οι Εναγόμενοι σε βάρος της περιουσίας της. Όπως συγκεκριμένα ισχυρίζεται ο Μ.Ε. στη γραπτή του δήλωση, η περιουσία της Ενάγουσας μειώθηκε προς όφελος της περιουσίας των Εναγομένων, οι οποίοι πλούτισαν αδικαιολόγητα, χωρίς αντιπαροχή και χωρίς νόμιμο αντάλλαγμα.

Στην υπόθεση **Θεοχαρίδης κ.ά. ν. Ιωάννου κ.ά.** (2012) 1(B) Α.Α.Δ. 1311, αναφέρθηκαν τα ακόλουθα στη σελίδα 1323:

«Η αρχή του άδικου ή αδικαιολόγητου πλουτισμού, η οποία συνδέεται με την αρχή της αποκατάστασης (των δικαιωμάτων των συμβαλλομένων) (restitution), είναι καλά γνωστή στο κοινό δίκαιο και ιδιαίτερα στο δίκαιο της επιείκειας. Συνηθίζεται να λέγεται ότι δεν υπάρχει γενικός κανόνας που δημιουργεί (αυτόματο) αγωγήσιμο δικαίωμα σ' έναν ενάγοντα, να ανακτήσει κάτι που έδωσε στον εναγόμενο και το οποίο κατέστησε τον εναγόμενο αδικώς πλουσιότερο (Δέστε: Goff and Jones, The Law of Restitution, 7η έκδοση, σελίδες 12 και επόμενες).

Για να ισχύει η αρχή του αδικαιολόγητου πλουτισμού, εν πάση περιπτώσει, θα πρέπει να ικανοποιηθούν τρεις προϋποθέσεις:

(α) Ο εναγόμενος θα πρέπει να έχει εμπλουτιστεί από την απόκτηση ενός οφέλους.

(β) Το όφελος θα πρέπει να αποκτήθηκε, εις βάρος του ενάγοντα και

(γ) Θα πρέπει να είναι άδικο να επιτραπεί στον εναγόμενο να κρατήσει το όφελος.»

Στην προκείμενη περίπτωση δεν έχει διαφανεί μέσα από την παρουσιασθείσα μαρτυρία ότι οποιαδήποτε εκ των Εναγομένων προσπορίστηκε οποιοδήποτε όφελος εις βάρος της περιουσίας της Ενάγουσας, το οποίο και θα πρέπει να της επιστραφεί. Αξίζει ακόμα να αναφερθεί ότι, το ποσό κατά το οποίο οι καταθέσεις της Ενάγουσας απομειώθηκαν, μετατράπηκε σε μετοχές, οι οποίες της αποδόθηκαν. Κατά συνέπεια δεν μπορεί να παραπονείται ότι οι Εναγόμενες πλούτισαν αδικαιολόγητα εις βάρος της.

Η αποτυχία της Ενάγουσας να αποδείξει τα αγωγήμα δικαιώματα της εναντίον των Εναγομένων μοιραία σφραγίζει και τη τύχη της αξίωσης της για επιδίκαση παραδειγματικών ή τιμωρικών αποζημιώσεων (**Μήτα ν. Γ. & Κ. Σοφοκλέους Λίμιτεδ** (2003) 1 Α.Α.Δ.1952).

ΤΕΛΙΚΗ ΚΑΤΑΛΗΞΗ

Για όλους τους λόγους που προσπάθησα να επεξηγήσω λεπτομερώς πιο πάνω, καταλήγω ότι η Ενάγουσα απέτυχε να αποδείξει την υπόθεση της εναντίον των Εναγομένων στη βάση του ισοζυγίου των πιθανοτήτων. Συνεπώς η αγωγή της θα πρέπει να απορριφθεί.

Όσον αφορά τα έξοδα δεν βλέπω οποιονδήποτε λόγο για απόκλιση από τον γενικό κανόνα ότι επιδικάζονται υπέρ του επιτυχόντα διάδικου.

Η Αγωγή απορρίπτεται με έξοδα προς όφελος των Εναγομένων 1, 2 και 3 και εις βάρος της Ενάγουσας, ως θα υπολογιστούν από τον Πρωτοκολλητή και θα εγκριθούν από το Δικαστήριο.

(Υπ.) .....

Θ. Θωμά, Π.Ε.Δ.

Πιστόν Αντίγραφο

Πρωτοκολλητής

ΘΘ/ΑΛ

Αναφορά: Απομείωση (κούρεμα) τραπεζικών καταθέσεων.